

MUONIO

Inventointiraportissa mainittujen kohteiden tunnus muinaisjäännösrekisterissä (Mjtunnus)
Lokakuu 2008

Kiinteät muinaisjäännökset

Invno	Mjtunnus	Kohdenimi	Tyyppi	Alatyyppi
6	1000006363	Keimiöniemi	kultti- ja tarinapaikat	seidat
7	1000006365	Kalliorova	kultti- ja tarinapaikat	seidat
8	1000009400	Kaarantojärvi Seitaniemi	kultti- ja tarinapaikat	seidat
10	1000009401	Kirkkopahta	kultti- ja tarinapaikat	seidat
10	498010010	Pakasaivo, Lapin helvetti	kultti- ja tarinapaikat	ei määritelty
15	498010015	Saari	asuinpaikat	ei määritelty
18	498010018	Pitkäniemi	asuinpaikat	ei määritelty
20	498010020	Kestikievari	asuinpaikat	ei määritelty
22	498010022	Tervakuru	asuinpaikat	ei määritelty
23	498010023	Martinniemi	asuinpaikat	ei määritelty
27	498010027	Seitaniemi	kultti- ja tarinapaikat	seidat
29	498010029	Saitavaara	kultti- ja tarinapaikat	ei määritelty
32	498010032	Pakajoen suu	asuinpaikat	ei määritelty
33	498010033	Kukaslompolo	asuinpaikat	lapinkentät
34	498010034	Äkässaivo	kultti- ja tarinapaikat	ei määritelty
35	1000009404	Tiuramatala	asuinpaikat	ei määritelty
39	498010039	Vanhakenttä	työ- ja valmistuspaikat	pyyntitukikohdat
41	498010041	Passisenkenttä	asuinpaikat	ei määritelty
42	498010042	Keskinensaari	asuinpaikat	ei määritelty
43	498010043	Siepinkuru	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
44	1000006455	Toras-Sieppi leirintäalue	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
45	498010045	Ylinenjärvi	asuinpaikat	ei määritelty
46	498010046	Ruottojoensuu	asuinpaikat	ei määritelty
47	498010047	Muuraissaarenmulkku	hautapaikat	kesähaudat
50	498010050	Äkäsjärvi	kultti- ja tarinapaikat	seidat
51	498010051	Sonkajoki	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
52	498010052	Kenttäranta	asuinpaikat	ei määritelty
72	1000009407	Jokijärvi, länsi	asuinpaikat	ei määritelty
89	1000009408	Isoahvenjärvi	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
90	1000009409	Särkilähti 1	asuinpaikat	ei määritelty
101	1000009412	Löyttyoja	asuinpaikat	ei määritelty
122	1000006490	Sappisalmi	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
125	1000006494	Kivenlahti (lounas) 1	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
126	1000006496	Kivenlahti SW 3	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
127	1000006500	Kivenlahti SW 4	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
128	1000006506	Leustolahti	työ- ja valmistuspaikat	tulisijat
131	1000006509	Kolvalahti	maarakeitteet	vallit
135	1000006526	Nivunkijärvi NW	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
138	1000009442	Iso Harjijärvi	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
139	1000009443	Harjijärvet 1	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
143	1000009444	Pieni Harjijärvi	asuinpaikat	ei määritelty
149	1000009445	Äijäkoski	asuinpaikat	ei määritelty
152	1000009446	Puristakoski	asuinpaikat	ei määritelty
156	1000009447	Valkeajärvi, luode	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
157	1000006530	Särkilähti	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
159	1000006536	Hietaranta	maarakeitteet	kuopat
160	1000006539	Heinäniemi 1	työ- ja valmistuspaikat	tulisijat
161	1000006541	Heinäniemi 2	työ- ja valmistuspaikat	tulisijat
165	1000006549	Särkilompolo	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
169	1000006550	Kotilahti	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
170	1000009449	Kokkosenlahti	työ- ja valmistuspaikat	tulisijat
171	1000006551	Luonnonhoitometsä	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
172	1000006552	Vintturinniemi	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
188	1000009450	Torasjärvi Vanhankentänmaa	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
189	1000009451	Uusipalo	asuinpaikat	ei määritelty

193	1000009452	Ylinen Visantokoski	asuinpaikat	ei määritelty
196	1000009453	Muorijärvi	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
203	1000009454	Mielmukkajärvi	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
204	1000009455	Kaarnestieva, lounas	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
205	1000009456	Kajangin Tieva	asuinpaikat	ei määritelty
208	1000009457	Muorintytär	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
209	1000009458	Muorijärvi, kaakko	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
210	1000009459	Juutilaisenjärvi, kaakko	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
211	1000009460	Juutilaisenjärvi, itä	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
212	1000009461	Juutilaisenjärvi, koillinen	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
213	1000009462	Kätkäjärvi, pohjoinen	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
214	1000009463	Vuopionpalo	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
215	1000009464	Kätkäjärvi, länsi	asuinpaikat	ei määritelty
216	1000009468	Kätkäjärvi	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
218	1000009469	Muorinharju	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
219	1000009470	Koivuranta	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
221	1000006484	Laukupuolijänkkä 1	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
222	1000006474	Laukupuolijänkkä 2	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
223	1000009473	Laukupuolijänkkä 3	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
224	1000009474	Äkäsmylly	asuinpaikat	ei määritelty
225	1000006609	Särkijärvi	asuinpaikat	ei määritelty
226	1000006610	Leustovaara	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
229	1000000537	Porviniemi	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
230	261010062	Pyhäkero	kultti- ja tarinapaikat	ei määritelty
231	261010078	Pallaslompolaharju N	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
232	261010080	Metsänhoitajien kämppä 1	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
233	261010081	Pallasjärvi SW	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
234	261010094	Jannelan maja	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
235	1000000550	Ylisenpäänlampi	asuinpaikat	ei määritelty
236	1000008913	Pallaslompolo 1	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
237	1000008914	Pallaslompolo 2	muinaisjäännösryhmät	ei määritelty
238	1000008915	Metsänhoitajien kämppä 2	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
239	1000009480	Metsänhoitajan kämppä 3	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
240	1000008917	Pakasmaa	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
241	1000009482	Metsäntutkimuslaitos	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
242	1000009483	Hirvasniemi	työ- ja valmistuspaikat	pyyntikuopat
243	1000009478	Ojajärvi, luode	asuinpaikat	ei määritelty

Mahdolliset muinaisjäännökset (vain osa syötetty)

Invno	Mjtunnus	Kohdenimi	Tyyppi	Alatyyppi
68	1000009406	Pakajoki, pohjoinen	työ- ja valmistuspaikat	tulisijat
86	1000011761	Frimannin kenttä	asuinpaikat	kodanpohjat
88	1000011762	Rumajärvi	raaka-aineen hankintapaikat	louhokset
106	1000011763	Salmijärvi	asuinpaikat	ei määritelty
227	1000006611	Koivurinne	työ- ja valmistuspaikat	tulisijat

Löytöpaikkoja ei ole syötetty rekisteriin 2008 mennessä

O: Kiihteen muunnos pöytä, viikky mykkelisiderin
 suunt mukainen 10.10.2003, iävi. mukaa
 yllämainittu luontaisiin

i

LÖYTÖKOHTEIDEN PERUS- JA TOPOGRAFIKARTTAINDEXSI

Kartta no. Ks. s.

2713 06 AAREA

Kohde MUONIO

luont. ~~54 Aarea, Karkosenkangas, Mukkakoski~~ 147

2713 09 ÄKÄSJOKISUU

Kohde MUONIO

hist. 53 Luntanginkangas, Siekkijoen suu 144

2714 04+07 TAPOJÄRVI

Kohteet MUONIO

hist. 55 Tapojärvi, Valkeavaara *moderni* 149
hist. 56 Tapojärvi, Välijoki, Lompolovaara *hist./moderni* 151
hist. 57 Tapojärvi, Valkeajärvi 153
 59 Vanha-Kihlanki, Haavisto *hist.* 157
~~60 Vanha-Kihlanki, Kattilapalo I luontainen~~ 159
 61 Vanha-Kihlanki, Kattilapalo II *hist./moderni* 161
 62 Vanha-Kihlanki, Kattilapalo III *hist.* 163

2714 05+08 KIHHLANKI

Kohteet MUONIO

lp. 13 Käkinivanniska, Kaarnelaki 47
lp. 14 Suukoskenvaara, Pakamukka 49
mj. 32 Suukoskenvaara, Pakajoen suu 88
lp. 63 Kihlanki, Naapanginkoski 165
~~65 Karimellänvaara luontainen~~ 170
lp. 66 Pakajoki, Kumpu W 171
luont./mj. 68 Pakajoki N 175
~~69 Muonionjoki, Karhakkamaa W luontainen~~ 181

2714 11 PAKASAIVO

Kohteet MUONIO

~~1 Myllypalo ei mi pöytä~~ 21
mj. 10 Pakasaivo 38
mj. 10a Kihlanki, Kirkkopahta 41
 71 Jokijärvi W 185
mj. 72 Jokijärvi W 187
hist. 74 Myllypalo, Salmijoki 191
~~76 Jokijärvi E luontainen~~ 195
hist. 77 Kihlanki, Valkeajoki *hist. tar. allus.* 197
~~78 Pakasaivo N luontainen~~ 200
hist. 80 Pakasaivo S, Valkeajoen latvasuu 204
~~81 Kuerjoki E luontainen~~ 206

2732 02 ÄKÄSLOMPOLO

Kohteet MUONIO

mj. 33 Äkäsjoki, Kukaslompolo, Tieva 91
~~91 Kukaslompolonvaara I luontainen~~ 228
 107 Kukaslompolonvaara II *hist. tar. allus. / moderni* 107

2714 06+09 SAITAVAARA

Kohteet MUONIO

mj. 29 Saitavaara 83
~~75 Reponiemi, Porovaara luontainen~~ 193

Kartta no.

Ks. s.

2714 06+09 SAITAVAARA (jatkoa)

Kohteet MUONIO

Leht.	82	Peuralaki	208
Leht.	83	Saivoharju, Saivo	210
	84	Vittikkopalo luontainen	212
	85	Saijanjärvi luontainen	214

2714 12 SUOPPAMANSELKÄ

Kohteet MUONIO

mahl. m.j.	86	Salmijärvi, Frimanin kenttä	216
	87	Ahvenkielinen, Pikkuahvenjärvi luontainen	219
mahl. m.j.	88	Ahvenkielinen, Rumajärvi NE	221
	89	Ahvenkielinen, Iso Ahvenjärvi	223
	90	Särkiselkä, Särkilahti	225
	93	Ahvenkielinen, Löyttyjärvi I luontainen	232
	94	Ahvenkielinen, Löyttyjärvi II luontainen	235
	95	Ahvenkielinen, Löyttyjärvi III luontainen	237
	96	Ahvenkielinen, Löyttyjärvi IV moderni	239
	97	Alinen Löytty SW, Löyttyjärvi SE luontainen	241
hist.	98	Ahvenkielinen, Löyttyjärvi NW historiallinen	243
	100	Vitajärvi luontainen	248
	101	Ahvenkielinen, Vitajärvi SE, Löyttyjoja	250
	102	Ahvenkielinen, Löyttyjoja II moderni	252
hist.	103	Ahvenkielinen, Löyttyjoja III historiallinen	254
Leht.	104	Särkiselkä, Särkijärvi	256
Leht.	105	Ahvenkielinen, Rumajärvi	258
mahl. m.j.	106	Ahvenkielinen, Salmijärvi	261

2732 03 ÄKÄSKERO

Kohteet MUONIO

m.j.	34	Äkässaivo	93
m.j.	35	Tiuramatala	96
m.j.	50	Äkäsjärvi E, Ruonankaula	135
	92	Tiurajärvi moderni	230
	99	Äkäsjoki luontainen	245
Leht.	108	Jassanmaa	265
	113	Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti I luontainen	275
hist.	114	Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti II	277
	115	Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti III moderni	279
	116	Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti IV historiallinen	281
m.j.	117	Äkäskeron reitti V (222)	284
m.j.	118	Äkäskeron reitti VI (221)	287
	221		

2723 04+07 KANGOSJÄRVI

Kohteet MUONIO

Op.	30	Ankkuriniemi, Mäntylä	85
ip.	67	Kangosjärvi	173
Op.	70	Kangosjärvi	183
	138	Iso Harjujärvi N	335
	139	Harjujärvet I	338
hist.	140	Kangosjärvi N, Kenttaniemi moderni	340
	141	Harjujärvet II luontainen	342
	142	Iso Harjujärvi SE moderni	344
	143	Pieni Harjujärvi	347
	144	Muonionjoki, Poroaitavaara SW luontainen	349

Kartta no.

Ks. s.

2723 04+07 KANGOSJÄRVI (jatkoa)

Kohteet MUONIO

145 Muonionjoki, Majavakoski I <i>luontainen</i>	351
<i>lp.</i> 147 Kangosjärvi SE, Yrjölä	355
152 Muonionjoki E, Puristakoski	365
153 Kangosvaara SW <i>moderni</i>	368
155 Muonionjoki, Majavakoski II <i>luontainen</i>	372
219 Kangosjärvi NW, Koivuranta	525

2723 10 NIVUNKITUNTURI

Kohteet MUONIO

132 Nivunkijärvi SE <i>luontainen</i>	321
134 Nivunkijoki NE <i>moderni</i>	326
135 Nivunkijärvi NW I	328
136 Nivunkijärvi NW II <i>moderni</i>	330
137 Konttjärvi <i>luontainen</i>	333

2741 01 ÄKÄSJÄRVI

Kohteet MUONIO

18 Äkäsjärvi W, Pitkäniemi	58
109 Äkäsjärvi SE, Äkäslinkka <i>rekonstruktio</i>	267
110 Äkäsjärvi E, <i>luontainen</i>	269
<i>lp.</i> 111 Äkäsjärvi E, Linkulahti, Kotasijanniemi <i>luont.</i>	271
112 Äkäsjärvi E, Linkuniemi	273
119 Metsä Ruonajärvi, Oloksen Äkäslompelon reitti <i>luontainen</i>	290
121 Äkäsjärvi W, Kevätniemi	294
122 Äkäsjärvi E, Sappisalmi	297
123 Äkäsjärvi W, Hietaniemi <i>luontainen</i>	302
124 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW I <i>moderni</i>	304
125 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW II	306
126 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW III	308
127 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW IV	310
128 Äkäsjärvi, Leustolahti	313
129 Kaakkurijärvi <i>luontainen</i>	315
130 Kolvakero NW <i>luontainen</i>	317
131 Äkäsjärvi E, Ruonavaara S, Kolvalahti	319
133 Äkäsjärvi W, Kevätlahdenniemi <i>luontainen</i>	323

2723 08+05 PAHTONEN

Kohteet MUONIO

<i>luont.</i> 79 Lompelo- tai Pahtakurunsaoma (2) <i>luont.</i>	202
146 Muonionjoki E	353
148 Valkeajärvenharju <i>luontainen</i>	356
149 Muonionjoki E, Äijäkoski	358
<i>luont.</i> 150 Valkeajärvi S <i>luontainen</i>	361
151 Oustajärvi	363
154 Alamuenio, Jalkosenharju/Kaltiojänkä <i>luont.</i>	370
156 Jalkosenharju, Valkeajärvi NW	374

2723 11 OLOSTUNTURI

Kohteet MUONIO

<i>lp.</i> 7 Kalkinrova (Kalliorova)	32
22 Särkijärvi, Tervakuru	66
25 Särkijärvi, Karhunoja	75

Kartta no.

Ks. s.

2723 11 OLOSTUNTURI (jatkoa)

Kohteet MUONIO

lent.	38	Särkijärvi, Vanhankentänmaa	104
	(39)	Särkijärvi, Vanhakenttä	106
hist.	40	Särkijärvi, Siepinlahti	108
	(41)	Särkijärvi, Manalaisenniemi, Passisenkenttä	110
	(42)	Särkijärvi, Keskinensaari	112
	(43)	Särkijärvi, Siepinkuru	114
hist./hsk	49	Särkijärvi, Särkijoki	133
	(165)	Särkilompolo SE	399
lp.	167	Särkijärvi, Rajavartiosto	403
	176	Munarimpi, Särkijärven - Pallaksen tie	423

2741 02 JERISJÄRVI

Kohteet MUONIO

lent.	3	Jerissaari, Luonnonhoitometsä	24
	4	Jerisjärvi, Haltioletto (= Kittilä 49)	26
lent.	5	Jerissaari, Luonnonhoitometsä	28
msj.	(6)	Jerisjärvi, Keimiöniemi	30
msj.	(15)	Jerissaari, Jerisjärven tila	51
lp.	17	Jerisjärvi, Keimiöniemi	56
msj.	(23)	Jerissaari, Martinniemi	69
lent.	26	Muotkavaara, Äkäsjärvi N	76
lent.	28	Jerisjärvi S, Seitaniemi	82
lp.	37	Jerissaari, Saari	101
	(47)	Jerisjärvi, Muuraissaaren "Mulkku"	128
	(52)	Jerisjärvi, Keimiöniemi, Kalakenttä/Kenttäranta	140
	(157)	Jerisjärvi, Särkilahti	376
	158	Kemiläinen SE, Kemiläisenjärvi N	381
	(159)	Jerisjärvi W, Hietaranta	385
	(160)	Jerisjärvi, Heinäniemi I	387
	(161)	Jerisjärvi, Heinäniemi II	389
	162	Jerisjärvi, Heinäniemi, Vaattovaara <i>lunt.</i>	391
hist.	163	Jerisjärvi, Kalasatama	394
	164	Jerisjärvi, Junkonniemi, Ulkuvaara <i>stodeni</i>	397
	166	Särkijärvi E, Kropiovaara W <i>moderni</i>	401
	168	Jerisjärvi, Muuraissaari <i>lunt.</i>	405
	(169)	Jerissaari N, Kotilahti	407
	(170)	Jerissaari N, Kokkosenlahti	409
	(171)	Jerissaari N, Luonnonhoitometsä	411
	(172)	Keimiötunturi SE, Jerisjärvi N, Vintturinniemi	413
	173	Keimiötunturi SE, Jerisjärvi N, Matoniemi <i>lunt.</i>	415

2723 06+09 MUONIO

Kohteet MUONIO

	9	PAJALA, Muoniovaara (<u>Ruotsi</u>)	37
lp	11	Kirkonkylä, Niemenpää, Mäki	43
lp	12	Kirkonkylä, Niemenpää, Niemi	45
lp	16	Kirkonkylä, Kunnantalo (ent. Pappila, Kolström)	54
lp	19	Kirkonkylä, Niemenpää, Paja	60

Kartta no.

Ks. s.

2723 06+09 MUONIO (jatkoa)

Kohteet MUONIO

	(20)	Kirkonkylä, Kirkonmäki, Kestikievari	62
q.	21	Kirkonkylä, Niemenpää, Pietikäinen	64
A.	31	Kirkonkylä, Putaanranta, Aleksintie	86
Leht.	36	Ylinenvaara W	99
	(45)	Ylimuonio, Utkujärvi SE, Sokkapora	45 121
Leht./A.	48	Kirkonkylä, Pappila, Jakokunnan venevaja	130
Leht.	58	Nulusjärvi	155
	64	Ylimuonio, Visanto, Alinenkoski,	
	Leirikeskus	luontainen	168
	73	Kirkonkylä, Kunnantalo E <i>moderni</i>	189
	179	Kirkonkylä, Vanhan postitalon ranta <i>moderni</i>	430
	180	Kirkonkylä, Suukoskenpalo, Kittiläntie S	432 <i>luontainen</i>
1/p.	181	Kirkonkylä, Kirkonmäki, Regina	435
	182	Kirkonkylä, Reuhalanmaa	437 <i>luontainen</i>
	183	Pellivuoma, Kilpisjärven tie SW	443 <i>luontainen</i>
	184	Törmä <i>moderni</i>	445
	185	Putaanranta, Juhontörmä <i>moderni</i>	447
	186	Putaanranta, Pallokenttä NW	449 <i>luontainen</i>
	190	Jerisjoki S, Oloskoskenpalo	458 <i>luontainen</i>
	191	Jerisjoki SE, Oloskoskenpalo W, Juurikka	461 <i>luontainen</i>
	192	Ylimuonio, Autioniemi <i>moderni</i>	463
	201	Liepimäjärvi	484 <i>Urtti Kojanli</i>

2723 12 TORAS-SIEPPI

Kohteet MUONIO

	(27)	Kutuniva, Törmäslompolo, Seitaniemi	79
	(44)	Toras-Sieppi, Loma-Pallas, Leirintäalue	117
	177	Torasjärvi, Kenttä, Kalkinmukka <i>moderni</i>	426
	178	Olosjärvi W, Lompolorova N <i>moderni</i>	428
	187	Torasjärvi SE, Vanhankentänmaa <i>moderni</i>	451
	(188)	Torasjärvi SE, Vanhankentänmaa	453
	(189)	Vuontisjoki W, Uusipalo	455
Leht.	201	Liepimäjärvi	484

2741 03 SAMMALTUNTURI

Kohde MUONIO

	175	Jerisjärvi NW, Kutuniva, (Toivoniemi)	421 <i>luont.</i>
--	----------------	--	------------------------------

2724 04 KÄTKÄSUVANTO

Kohteet MUONIO

	(193)	Muonionjoki, Koskenpalo, Ylinen Visantokoski	465
my.	(203)	Mielmukkajärvi SW	489
	(215)	Kätkäsuvanto, Kätkäjärvi W	517
	(216)	Kätkäsuvanto, Kätkäjärvi	519

2724 07 KAJANKI

Kohteet MUONIO

2/p.	24	Kajanki, Akanjärvi	72
	(46)	Ylimuonio, Ylinen Utkujärvi, Ruottojoensuu	124
	174	Kajanki, Kōnkäsenjärvi SE	417 <i>luontainen</i>
	194	Ylinen Utkujärvi W	465 <i>luontainen</i>

Kartta no.

Ks. s.

2724 07 KAJANKI (jatkoa)

Kohteet MUONIO

	195 Kajanki, Muorijärvi SW, Taapurinvuori <i>modern</i>	470
	(196) Kajanki, Muorijärvi N, Muorinharju SW	473
<i>Leht.</i>	197 Kajanki, Muorijärvi	476
	198 Kajanki, Tervejänkä luontainen	478
	199 Liepimäjärvi N luontainen	480
	200 Liepimäjärvi N II luontainen	482
<i>Leht.</i>	201 Liepimäjärvi	484
	(204) Kajanki, Ylinen Utkujärvi NE, Kaarnestieva SW	491
	(205) Ylinen Utkujärvi NE, Kajangin Tieva	494
<i>modern</i>	206 Kajanki, Alalompolo SE, Kaarnestieva	497
	207 Kajanki, Kaarnesjoki NE, Kaarnestieva <i>lund</i>	499
	(208) Kajanki, Muorijärvi E, Muorintytär	501
	(209) Kajanki, Muorijärvi SE	503
	(210) Kajanki, Juutilaisenjärvi SE	505
	(211) Kajanki, Juutilaisenmaa, Juutilaisenjärvi E	508
	(212) Kajanki, Juutilaisenmaa, Juutilaisenjärvi NE	510
	(218) Kajanki, Muorinharju	523

2724 10 KERÄS-SIEPPI

Kohteet MUONIO

<i>Leht.</i>	201 Liepimäjärvi	484
<i>Leht.</i>	202 Keräs-Sieppi, Sieppimaja	487
<i>hp.</i>	220 Liepimäjärvi II	528

2724 05 SONKAMUOTKA

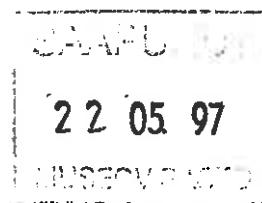
Kohteet MUONIO

	(8) Kaarantojärvi, Seitaniemi	34
	(51) Kätkäsuvalo, Sonkajoki	137
	(213) Kätkäsuvalo, Vuopionpalo SW, Kätkäjärvi N	513
	(214) Kätkäsuvalo, Vuopionpalo	515
	217 Kätkäsuvalo, Sonkamuotka, Myllykorva <i>lund</i>	521

INVENTOINTIKERTOMUKSEN KÄYTTÄJÄLLE TIEDOKSI

Tätä kertomusta käytettäessä on rinnakkaistietolähteenä käytettävä raporttia Kolarin ja Muonion inventointi, Antti Krapu 2006. Lapin liitto. Kopio Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Kohteiden luokitusta koskevat muutokset perustuvat 2006 inventointiin ja ne on merkitty oheiseen Oksalan kohdeindeksiluettelon kopioon

Hilkka Oksala

MUONIO

Arkeologinen inventointi 18.4.1995-17.2.1996

MUONION ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 1995

Kunta: Muonio

Löydöt: KM 29483 - KM 29531

Diat: Oulun yliopisto/MUONIO 1995 INVENTOINTI N:o:t 1-92
Negatiivit: Oulun yliopisto/MUONIO 1995 INVENTOINTI N:o:t 1-6

Sisältö:

539	sivua tekstiä
88	karttaa
1	perus- ja topografikarttaindeksi
1	kohdekaavake (liite i)
1	dialuettelo (liite iii)
1	muistitietoluettelo (liite ii)
92	diäa
6	negatiivia
1	löytöluettelo

Oulussa 14.5.1997

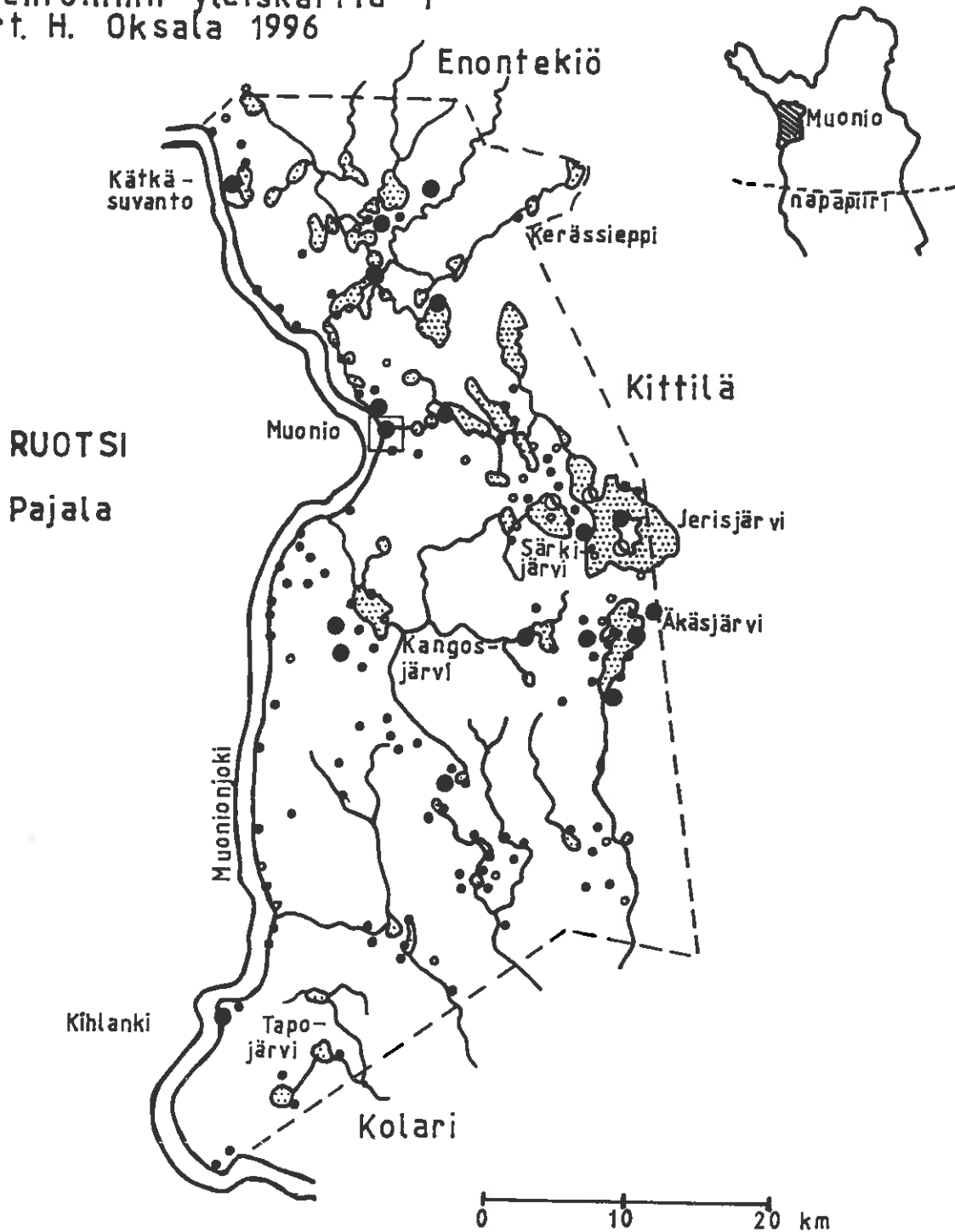
Hilikka Oksala, tutkija

SISÄLTÖ

sivu

Inventoinnin yleiskartta	1
Löytökohteiden perus- ja topografikarttaindeksi	i-vi
Karttasymbolit	vii
Johdanto	1
Löytökohteet MUONIO 1 - 220	20
Epävarmat tarkastetut kohteet	530
Lähdeluettelo	540
LIITTEET i-iv	

MUONIO
H. OKSALA 1995
inventoinnin yleiskartta 1
piirt. H. Oksala 1996

- kohteet 1-52 (-1995)
- kohteet 53-219 (1995-96)

○ ● 2 ≤ kohdetta

LÖYTÖKOHTEIDEN PERUS- JA TOPOGRAFIKARTTAINDEKSI

i

Kartta no.	Ks. s.
2713 06 AAREA	
Kohde MUONIO	
54 Aarea, Karkosenkangas, Mukkaskoski	147
2713 09 ÄKÄSJOKISUU	
Kohde MUONIO	
53 Luntanginkangas, Siekkijoen suu	144
2714 04+07 TAPOJÄRVI	
Kohteet MUONIO	
55 Tapojärvi, Valkeavaara	149
56 Tapojärvi, Välijoki, Lompolovaara	151
57 Tapojärvi, Valkeajärvi	153
59 Vanha-Kihlanki, Haavisto	157
60 Vanha-Kihlanki, Kattilapalo I	159
61 Vanha-Kihlanki, Kattilapalo II	161
62 Vanha-Kihlanki, Kattilapalo III	163
2714 05+08 KIHHLANKI	
Kohteet MUONIO	
13 Käkinivanniska, Kaarnelaki	47
14 Suukoskenvaara, Pakamukka	49
32 Suukoskenvaara, Pakajoen suu	88
63 Kihlanki, Naapanginkoski	165
65 Karimellanvaara	170
66 Pakajoki, Kumpu W	171
68 Pakajoki N	175
69 Muonionjoki, Karhakkamaa W	181
2714 11 PAKASAIVO	
Kohteet MUONIO	
1 Myllypalo	21
10 Pakasaivo	38
10a Kihlanki, Kirkkopahta	41
71 Jokijärvi W	185
72 Jokijärvi W	187
74 Myllypalo, Salmijoki	191
76 Jokijärvi E	195
77 Kihlanki, Valkeajoki	197
78 Pakasaivo N	200
80 Pakasaivo S, Valkeajoen latvasuu	204
81 Kuerjoki E	206
2732 02 ÄKÄSLOMPOLO	
Kohteet MUONIO	
33 Äkäsjoki, Kukaslompolo, Tieva	91
91 Kukaslompolonvaara I	228
107 Kukaslompolonvaara II	107
2714 06+09 SAITAVAARA	
Kohteet MUONIO	
29 Saitavaara	83
75 Reponiemi, Porovaara	193

Kartta no.	Ks. s.
2714 06+09 SAITAVAARA (jatkoa)	
Kohteet MUONIO	
82 Peuralaki	208
83 Saivoharju, Saivo	210
84 Vittikkopalo	212
85 Saijanjärvi	214
2714 12 SUOPPAMANSELKÄ	
Kohteet MUONIO	
86 Salmijärvi, Frimanin kenttä	216
87 Ahvenkielinen, Pikkuahvenjärvi	219
88 Ahvenkielinen, Rumajärvi NE	221
89 Ahvenkielinen, Iso Ahvenjärvi	223
90 Särkiselkä, Särkilahti	225
93 Ahvenkielinen, Löyttyjärvi I	232
94 Ahvenkielinen, Löyttyjärvi II	235
95 Ahvenkielinen, Löyttyjärvi III	237
96 Ahvenkielinen, Löyttyjärvi IV	239
97 Alinen Löytty SW, Löyttyjärvi SE	241
98 Ahvenkielinen, Löyttyjärvi NW	243
100 Vitajärvi	248
101 Ahvenkielinen, Vitajärvi SE, Löyttyoja	250
102 Ahvenkielinen, Löyttyoja II	252
103 Ahvenkielinen, Löyttyoja III	254
104 Särkiselkä, Särkijärvi	256
105 Ahvenkielinen, Rumajärvi	258
106 Ahvenkielinen, Salmijärvi	261
2732 03 ÄKÄSKERO	
Kohteet MUONIO	
34 Äkässaivo	93
35 Tiuramatala	96
50 Äkäsjärvi E, Ruonankaula	135
92 Tiurajärvi	230
99 Äkäsjoki W	245
108 Jassanmaa	265
113 Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti I	275
114 Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti II	277
115 Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti III	279
116 Äkäsjärvi SE, Äkäskeron reitti IV	281
117 Äkäskeron reitti V	284
118 Äkäskeron reitti VI	287
2723 04+07 KANGOSJÄRVI	
Kohteet MUONIO	
30 Ankkuriniemi, Mäntylä	85
67 Kangosjärvi	173
70 Kangosjärvi	183
138 Iso Harjujärvi N	335
139 Harjujärvet I	338
140 Kangosjärvi N, Kenttaniemi	340
141 Harjujärvet II	342
142 Iso Harjujärvi SE	344
143 Pieni Harjujärvi	347
144 Muonionjoki, Poroaitavaara SW	349

Kartta no.	Ks.	s.
2723 04+07 KANGOSJÄRVI (jatkoa)		
Kohteet MUONIO		
145 Muonionjoki, Majavakoski I	351	
147 Kangosjärvi SE, Yrjölä	355	
152 Muonionjoki E, Puristakoski	365	
153 Kangosvaara SW	368	
155 Muonionjoki, Majavakoski II	372	
219 Kangosjärvi NW, Koivuranta	525	
2723 10 NIVUNKITUNTURI		
Kohteet MUONIO		
132 Nivunkijärvi SE	321	
134 Nivunkijoki NE	326	
135 Nivunkijärvi NW I	328	
136 Nivunkijärvi NW II	330	
137 Kenttäjärvi	333	
2741 01 ÄKÄSJÄRVI		
Kohteet MUONIO		
18 Äkäsjärvi W, Pitkäniemi	58	
109 Äkäsjärvi SE, Äkäslinkka	267	
110 Äkäsjärvi E	269	
111 Äkäsjärvi E, Linkulahti, Kotasijanniemi	271	
112 Äkäsjärvi E, Linkuniemi	273	
119 Metsä-Ruonajärvi, Oloksen - Äkäslompolon reitti	290	
121 Äkäsjärvi W, Kevätniemi	294	
122 Äkäsjärvi E, Sappisalmi	297	
123 Äkäsjärvi W, Hietaniemi	302	
124 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW I	304	
125 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW II	306	
126 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW III	308	
127 Äkäsjärvi W, Kivenlahti SW IV	310	
128 Äkäsjärvi, Leustolahti	313	
129 Kaakkurijärvi	315	
130 Kolvakero NW	317	
131 Äkäsjärvi E, Ruonavaara S, Kolvalahti	319	
133 Äkäsjärvi W, Kevätlahdenniemi	323	
2723 08+05 PAHTONEN		
Kohteet MUONIO		
79 Lompolo- tai Pahtakurunvuoma (?)	202	
146 Muonionjoki E	353	
148 Valkeajärvenharju	356	
149 Muonionjoki E, Äijäkoski	358	
150 Valkeajärvi S	361	
151 Oustajärvi	363	
154 Alamuonio, Jalkosenharju/Kaltiojänkkä	370	
156 Jalkosenharju, Valkeajärvi NW	374	
2723 11 OLOSTUNTURI		
Kohteet MUONIO		
7 Kalkinrova (Kalliorova)	32	
22 Särkijärvi, Tervakuru	66	
25 Särkijärvi, Karhunoja	75	

Kartta no.	Ks. s.
2723 11 OLOSTUNTURI (jatkoa)	
Kohteet MUONIO	
38 Särkijärvi, Vanhankentänmaa	104
39 Särkijärvi, Vanhakenttä	106
40 Särkijärvi, Siepinlahti	108
41 Särkijärvi, Manalaisenniemi, Passisenkenttä	110
42 Särkijärvi, Keskinensaari	112
43 Särkijärvi, Siepinkuru	114
49 Särkijärvi, Särkijoki	133
165 Särkilompolo SE	399
167 Särkijärvi, Rajavartiosto	403
176 Munarimpi, Särkijärven - Pallaksen tie	423
2741 02 JERISJÄRVI	
Kohteet MUONIO	
3 Jerissaari, Luonnonhoitometsä	24
4 Jerisjärvi, Haltioletto (= Kittilä 49)	26
5 Jerissaari, Luonnonhoitometsä	28
6 Jerisjärvi, Keimiöniemi	30
15 Jerissaari, Jerisjärven tila	51
17 Jerisjärvi, Keimiöniemi	56
23 Jerissaari, Martinniemi	69
26 Muotkavaara, Äkäsjärvi N	76
28 Jerisjärvi S, Seitaniemi	82
37 Jerissaari, Saari	101
47 Jerisjärvi, Muuraissaaren "Mulkku"	128
52 Jerisjärvi, Keimiöniemi, Kalakenttä/Kenttäranta	140
157 Jerisjärvi, Särkilahti	376
158 Kemiläinen SE, Kemiläisenjärvi N	381
159 Jerisjärvi W, Hietaranta	385
160 Jerisjärvi, Heinäniemi I	387
161 Jerisjärvi, Heinäniemi II	389
162 Jerisjärvi, Heinäniemi, Vaattovaara	391
163 Jerisjärvi, Kalasatama	394
164 Jerisjärvi, Junkonniemi, Ulkuvaara S	397
166 Särkijärvi E, Kropiovaara W	401
168 Jerisjärvi, Muuraissaari S	405
169 Jerissaari N, Kotilahti	407
170 Jerissaari N, Kokkosenlahti	409
171 Jerissaari N, Luonnonhoitometsä	411
172 Keimiötunturi SE, Jerisjärvi N, Vintturinniemi	413
173 Keimiötunturi SE, Jerisjärvi N, Matoniemi	415
2723 06+09 MUONIO	
Kohteet MUONIO	
9 PAJALA, Muoniovaara (Ruotsi)	37
11 Kirkonkylä, Niemenpää, Mäki	43
12 Kirkonkylä, Niemenpää, Niemi	45
16 Kirkonkylä, Kunnantalo (ent. Pappila, Kolström)	54
19 Kirkonkylä, Niemenpää, Paja	60

Kartta no.	Ks. s.
2724 07 KAJANKI (jatkoa)	
Kohteet MUONIO	
195 Kajanki, Muorijärvi SW, Taapurinvuori	470
196 Kajanki, Muorijärvi N, Muorinharju SW	473
197 Kajanki, Muorijärvi	476
198 Kajanki, Tervojänkä	478
199 Liepimäjärvi N	480
200 Liepimäjärvi N II	482
201 Liepimäjärvi	484
204 Kajanki, Ylinen Utkujärvi NE, Kaarnestieva SW	491
205 Ylinen Utkujärvi NE, Kajangin Tieva	494
206 Kajanki, Alalompolo SE, Kaarnestieva	497
207 Kajanki, Kaarnesjoki NE, Kaarnestieva	499
208 Kajanki, Muorijärvi E, Muorintytär	501
209 Kajanki, Muorijärvi SE	503
210 Kajanki, Juutilaisenjärvi SE	505
211 Kajanki, Juutilaisenmaa, Juutilaisenjärvi E	508
212 Kajanki, Juutilaisenmaa, Juutilaisenjärvi NE	510
218 Kajanki, Muorinharju	523
2724 10 KERÄS-SIEPPI	
Kohteet MUONIO	
201 Liepimäjärvi	484
202 Keräs-Sieppi, Sieppimaja	487
220 Liepimäjärvi II	528
2724 05 SONKAMUOTKA	
Kohteet MUONIO	
8 Kaarantojärvi, Seitaniemi	34
51 Kätkäsuvanto, Sonkajoki	137
213 Kätkäsuvanto, Vuopionpalo SW, Kätkäjärvi N	513
214 Kätkäsuvanto, Vuopionpalo	515
217 Kätkäsuvanto, Sonkamuotka, Myllykorva	521

Kartta no. Ks. s.

2723 06+09 MUONIO (jatkoa)

Kohteet MUONIO

20	Kirkonkylä, Kirkonmäki, Kestikieväri	62
21	Kirkonkylä, Niemenpää, Pietikäinen	64
31	Kirkonkylä, Putaanranta, Aleksintie	86
36	Ylinenvaara W	99
45	Ylimuonio, Utkujärvi SE, Sokkapora	45 121
48	Kirkonkylä, Pappila, Jakokunnan venevaja	130
58	Nulusjärvi	155
64	Ylimuonio, Visanto, Alinenkoski, Leirikeskus	168
73	Kirkonkylä, Kunnantalo E	189
179	Kirkonkylä, Vanhan postitalon ranta	430
180	Kirkonkylä, Suukoskenpalo, Kittiläntie S	432
181	Kirkonkylä, Kirkonmäki, Regina	435
182	Kirkonkylä, Reuhanmaa	437
183	Pellivuoma, Kilpisjärven tie SW	443
184	Törmä	445
185	Putaanranta, Juhontörmä	447
186	Putaanranta, Pallokenttä NW	449
190	Jerisjoki S, Oloskoskenpalo	458
191	Jerisjoki SE, Oloskoskenpalo W, Juurikka	461
192	Ylimuonio, Autioniemi	463
201	Liepimäjärvi	484

*whiti Kajanki***2723 12 TORAS-SIEPPI**

Kohteet MUONIO

27	Kutuniva, Törmäslompolo, Seitaniemi	79
44	Toras-Sieppi, Loma-Pallas, Leirintäalue	117
177	Torasjärvi, Kenttä, Kalkinmukka	426
178	Olosjärvi W, Lompolorova N	428
187	Torasjärvi SE, Vanhankentänmaa	451
188	Torasjärvi SE, Vanhankentänmaa	453
189	Vuontisjoki W, Uusipalo	455
201	Liepimäjärvi	484

2741 03 SAMMALTUNTURI

Kohde MUONIO

175	Jerisjärvi NW, Kutuniva, (Toivoniemi)	421
-----	---------------------------------------	-----

2724 04 KÄTKÄSUVANTO

Kohteet MUONIO

193	Muonionjoki, Koskenpalo, Ylinen Visantokoski	465
203	Mielmukkajärvi SW	489
215	Kätkäsuvanto, Kätkäjärvi W	517
216	Kätkäsuvanto, Kätkäjärvi	519

2724 07 KAJANKI

Kohteet MUONIO

24	Kajanki, Akanjärvi	72
46	Ylimuonio, Ylinen Utkujärvi, Ruottojoensuu	124
174	Kajanki, Könkäsenjärvi SE	417
194	Ylinen Utkujärvi W	465

Karttasymbolit

- Kivikautinen/esihistoriallinen asuinpaikka
- Kivikautinen irtolöytö
- ▲ Asuin- tai pyyntikenttä
- △ Seita- tai palvontapaikka
- Ⓟ Pyyntikuoppakohde
- Ⓛ Vaadinten lypsypaikka
- Ⓟ Porokaare, poronhoitorakennelma
- Ⓟ Pato
- + Kalmisto/hautapaikka
- Ⓜ Metalliesineen löytöpaikka
- Ⓛi Liedensija
- Kiviraunio
- Tervahauta
- Nelinurkkaisen rakennuksen tai tuvan pohja
- Ⓞ Purnu
- Ⓜ Louhos
- Vaihteleva, vähälukuinen
- ⚡ Lapin sodan jäännös 1944-45

Johdanto

A. Lähtökohdat

Muonion arkeologisten muinaisjäännösten inventointityön taustalla on ollut toisaalta työllistymistarpeet ja toisaalta tutkimuksellinen kiinnostus itäisen Tornion- ja Muonionjokilaakson esihistoriaan. Muonion ja Kolarin yhteinen kuntakohtainen inventointisuunnitelma esiteltiin kunnille ja työvoimaviranomaisille ensimmäisen kerran kesällä 1994, jolloin nämä alueet Kittilän ohella olivat jäämässä viimeisiksi arkeologisesti lähes tuntemattomiksi seuduiksi Lapissa samalla, kun muissa ympäristökunnissa (Pello, Pajala, Enontekiö) sekä Pohjoiskalotilla yleensä esihistorian tutkimus oli jatkuvasti vilkastumassa. Erityisesti Pajalan Kolarin inventointi v. 1992 osoitti vastaavien muinaisjäännöstyyppien tuntemuksen puuttuvan lähes täysin Suomen alueen vastaavista osista, rajajokien itäpuolelta (ks. Oksala 1994: 229-239).

Inventoinnin välttämättömyyteen näillä seuduilla oli muitakin painavia syitä, kuten että muinaismuistolain (1963/295) edellyttämä muinaismuistojen rauhoitus ja suojelu käytännössä voi toteutua vasta, kun muinaismuistokohteet tunnetaan. Siten jokaisen maankäyttösuunnitelman yhteydessä onkin ennakoitava rauhoitettujen muinaismuistojen mahdollisuus maankäyttöä rajoittavana seikkana. Inventoinnin perimmäisenä tarkoituksena on ollut myös osoittaa esihistoriallisten kohteiden tuntemuksen ja tutkimuksen mielekkyys paikallisia elinkeinoja ja kulttuurielämää vilkastuttavana tekijänä. Allekirjoittaneen lisäksi inventointi työllisti kaksi avustajaa kunnasta. Tulevaisuudessa muinaismuistoja voidaan tutkimuksen, maankäytön ja kaavoituksen suunnittelun ohella hyödyntää erityisesti luonto-, erä- ja kulttuurimatkailun ohjelmopalveluiden kehittämisessä sekä paikallisissa sivistys-, koulutus-, näyttely- ja virkistyspalveluissa.

Työn rahoitus tapahtui tukityöllisyysvaroin sekä Muonion kunnan avustuksella. H. Oksalan osalta toimeksiantajana ja palkanmaksajana toimi Oulun yliopisto, kun taas työssä avustaneet kulttuurityöntekijät palkattiin kunnan koulu- ja sivistystoimen palvelukseen. Kenttäkauden ajo- ja tarvikekustannuksiin käytettiin kunnan vapaa-ajanlautakunnan myöntämä 12 500 mk:n määräraha. Raportointia varten lautakunta edelleen myönsi 1300 mk:n lisämäärärahan tarvikekustannuksia varten syksyllä 1996. Ennen vuodenvaihdetta summasta ehdittiin käyttää 572.52 mk. Inventoinnin työpiste sijaitsi kunnan koulutoimistossa kansalaisopiston tiloissa 25.4.1995-17.2.1996. Kulttuurityöntekijä Janne Muotkan työpanos sijoittui aikavälille 12.6.-31.7.1995, ja Mika Poutun osuus jaksolle 10.7.-30.9.1995. Kohdetietojen puhtaaksikirjoituksessa syksyllä 1995 avustivat ajoittain Heikki Aura sekä Riitta Salmi. H. Oksalan määräaikainen työsuhte toteutui 18.4.1995-17.2.1996, jonka jälkeen raportointityötä jatkettiin iltaisin palkatta, aluksi Muonion kirjaston varastossa 28.6.96 saakka, sen jälkeen Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa 4.10.96 saakka, ja edelleen H. Oksalan yksityisasunnossa, runsaat 620 henkilötyötuntia

19.2.96-14.5.97 välisenä aikana.

Työn eteneminen

Kenttätyön suunnitteluvaiheen (18.4.-9.6.1995) ensimmäinen viikko toteutettiin Turussa, Helsingissä ja Oulussa kirjasto-, arkisto- ja varustehankintatyössä. Muu tieteellinen suunnittelu käsitti karttojen hankinnan, työalueiden topografista analysointia, esihistoriallisen vertailumateriaalin tutkimusta, paikallishistorianteoksiin tutustumista, todennäköisimpien muinaismuistotyyppien ennakoivaa määrittystä, dokumentointikaavakkeiden suunnittelua, aiemman löytöaineiston järjestämistä, kontaktien ottamista informantteihin ja muihin avainhenkilöihin sekä kenttäkoulutusvaiheen suunnittelua. Käytännön suunnittelu käsitti työ- ja asuintilojen hankinnan, julkisen tiedottamisen tulevasta maastotyöstä kunnan alueella sekä lehtien kautta että esim. Muonion messuilla erillisen esitteen muodossa. Loppuun sijoittui kulttuurityöntekijöiden valinta sekä muiden työvälineiden hankinta.

Kenttätyövaihe kulttuurityöntekijöiden avustamana sijoittui aikavälille 12.6.-29.9.95, H. Oksalan osalta kausi jatkui 4.10.95 saakka. Työ alkoi kulttuurityöntekijöiden perehdyttämällä kenttätyöhön sekä teoriassa että käytännössä retkillä kolmen päivän ajan sekä varsinaisessa työssä H. Oksalan opastamana kaksi ensimmäistä viikkoa, jonka jälkeen kunkin päivittäiset reitit olivat erilliset. Kulttuurityöntekijöiden viikoittaiset löydökset tarkastettiin yhdessä perjantaisin. Suunnitteluvaiheessa oli laadittu opasmoniste, joka sisälsi kuvaukset n. 29 eri muinaisjäännöstyyppistä aiempien löytöjen sekä kirjallisuuden pohjalta eri esihistorian periodeilta. Päivittäinen kenttärutiini käsitti kohteiden etsintää, havainnointia, tulkintaa, pintapoimintaa, mittausta, kirjallista dokumentointia, kartoitusta, näytekairausta, informanttien haastatteluja, luettelointia ja valokuvausta. Menetelmistä ja kriteereistä lisää kohdassa D.. Eri aloja edustaneiden kulttuurityöntekijöiden (rakennus- ja autonasennusalat) oppiminen oli nopeaa ja motivaatio kasvoi jatkuvasti työn itsenäisyyden ja vaihtelevuuden tuloksena. Kunnan laajuuden vuoksi päivittäiset ajomatkat venyivät pisimmillään 158 km:iin, ja maastoajojen vuoksi edestakaiset ajoreitit toimistolta käsin saattoivat vaatia parikin tuntia päivittäisestä työajasta, joka oli 85 % (6 h 48 min) kokopäivätyöstä. Ajoaikojen pituudet eivät kuitenkaan vaikuttaneet löytöhavaintojen määrään, jotka runsaudessaan tuottivat lievän yllätyksen. Ajokilometrejä kertyi kaikkiaan 7334 km, kun koko kunnan laajuus on 1854 km². Kenttätyön osalta tavoitteisiin päästiin kiitettävästi. Elokuussa Muonion kotiseutumuseolle rakennettiin myös pienimuotoinen kahden vitriinin näyttely inventoinnin tuottamista kiviesineistä esitteineen. Muinaisjäännöksiä esiteltiin myös useille retkikunnille, kuten Oulun, Helsingin ja Uumajan yliopistojen arkeologeille sekä Länsi-Lapin ammattioppilaitoksen luonto-opasopiskelijoille.

Jälkitöiden palkallinen osuus asettui aikavälille 5.10.95-17.2.96 jääden lähes kokonaan allekirjoittaneen vastuulle. Työ sisälsi kerätyn aineiston luetteloinnin, kenttämuistiinpanojen

puhtaaksikirjoittamisen, tietojen tarkistukset, kivilajianalyysin neljästä näytteestä Geologian tutkimuskeskuksessa Rovaniemellä, esineellisen löydöstön valokuvaamisen, karttaotteiden tuottamisen sekä erillisilmoituksia ja -neuvotteluja maankäyttösuunnitelmien alaisista muinaismuistokohteista. Tällaisia oli neljä tapausta: Karimellanvaaran kaavoitusalue (kohde MUONIO 65), Oloksen vesijohto (kohteet MUONIO 45, 46, 182, 204, 205), sekä Suukoskenpalon (MUONIO 180) ja Jerisjärven Kemiläisen (kohde MUONIO 158) kaavat. Loppuun kuuluivat luonnollisesti tämän selosteen laadinta, taittotyö, oikoluku, tulostus sekä muu toimistotyö, tulosten arviointi ja esittely.

Ongelmaksi muodostui palkallisen työajan riittämättömyys. Projektin alkaessa esitettyä vaatimusta kulttuurityöntekijöiden osallistumisesta täysipainoisesti jälkityöhön ei pystytty toteuttamaan, mikä olennaisesti vaikutti työn pitkittymiseen. Vaihtoehtoisia rahoituskeinoja työsuhteen jatkamiseksi ei tuolloin vielä tunnettu.

B. Inventointi tutkimuksena: sisällöllinen tarkoitus ja tavoitteet

Inventoinnin tarkoituksena on siis etsiä ja tallentaa tiedot kunnan alueen muinaismuistokannasta, jotta saataisiin kattava yleiskatsaus Muonion esihistoriaan ja arkeologiseen menneisyyteen liittyvästä aineistosta niin tutkimuksen, muinaismuistojen suojelun, maankäytön suunnittelun kuin kulttuuripalveluidenkin tarpeisiin. Työ perustuu sekä arkisto-, kirjallisuus-, kartta-, haastattelu- että maastotutkimukseen, samoin empiirisen aineiston ja näytteiden keruuseen, ja ennen kaikkea kiinteiden kohteiden dokumentointiin. Työn välittömät tulokset raportoidaan julkisena luettelona, joka tulee nähtäväksi ja säilytettäväksi ainakin kunnanvirastoon, Oulun yliopiston arkeologian laboratorioon Linnanmaalle sekä Museoviraston Arkeologian osastoon (Nervanderinkatu 13, Helsinki).

Työn syvällisempi tarkoituserä on saavuttaa käsitys alueen materiaalisesti säilyneen menneisyyden ominaispiirteistä aina jääkauden jälkeiseltä kivilaudelta lähes meidän aikaamme saakka. Maastosta pyritään löytämään merkkejä menneisyyden ihmisten kulttuurisesta toiminnasta, kuten asumisesta, hautaamisesta, elinkeinoista, kulkureiteistä, uskomuksista, taiteesta ja kaikesta muustakin fyysisestä, sosiaalisesta ja henkisestä elämästä. Tarkoituksena on muinaismuistolain rauhoitusvelvoitteiden pohjalta säilyttää ja suojella ensisijaisesti kaikkein vanhimmat, nykyisin enää hyvinkin hankalasti maaperässä havaittavat muinaisten ihmisten kulttuurisen toiminnan jäänteet mm. rajun maankäytön aiheuttamalta tuholta. Tämä seikka on ristiriidassa nykyajan taloudellisten arvojen kanssa, mikä merkitsee jatkuvaa henkistä valmentautumista neuvottelutilanteita ja oikeudenmukaisia maankäyttöratkaisuja varten. Muinaismuistoihin liittyvä paikallinen kulttuuritieto on tutkimuksen kautta erinomaista ainesta matkailuelinkeinon ohjelmalveluille, viime kädessä osana syvälle luotaavaa kansainvälistä kulttuurivaihtoa ja

vuorovaikutusta. Tieto meitä ympäröivään maaperään kätkeytyvästä inhimillisestä menneisyydestä on tärkeää siksi, että oppisimme ymmärtämään ja kunnioittamaan eri ihmisten ja ihmisryhmien kulttuureita ja perinteitä pitkällä aikavälillä muuttuvassa maailmassamme.

C. Kysymyksenasettelut ja tutkimusstrategiat

Inventoinnissa keskeisimmäksi ongelmaksi muodostuu muinaismuiston tai -jäänteiden käsite. Minimikriteerinä voidaan pitää muinaismuistolain määritelmää, joka kuitenkin kenttäkäytännössä usein osoittautuu riittämättömäksi. Toisaalta maastossa havaittavien, ihmisten aiheuttamien rakenteiden määrät saattavat nousta niin mittaviksi, että työaikataloudesta johtuen on suoritettava karsintaa tietyyntyyppisten kohteiden rekisteröinnissä tietysin systemaattisin perustein.

Muinaismuistolaissa (1963: pykälät 1-2, 4) kiinteät muinaisjäännökset ovat

- *rauhoitettuja muistoja Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta, kuten
- *maa- ja kivikumpuja, röykkiöitä, kivikehiä ja muita kiveyksiä ja kivilatomoja, jotka ovat ihmisten muinoin tekemiä;
- *pakanuuden aikaisia hautoja ja kalmistoja, myös ilman maan pintaan näkyviä merkkejä;
- *kiviä ja kalliopintoja, joissa on muinaisilta ajoilta kirjoituksia, kuvia tai muita piirroksia tahti maalauksia, hiomauria tai muita hionnan tahti hakkuun jälkiä taikka uhrikuoppia;
- *uhrilähteitä ja -puita, -kiviä sekä muita palvontapaikkoja ja muinaisia kärkejäpaikkoja;
- *asumusten jäännöksiä sekä asuin- ja työpaikkoja sekä muodostumia, jotka ovat syntyneet sellaisten paikkojen käyttämisestä;
- *hylätyt linnat, linnamäet, linnoitukset, linnakkeet, vallit ja vallihaudat sekä niiden jäännökset, kirkkojen, kappeliin, luostarien ja muiden huomattavien rakennusten rauniot sekä muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa olevalla hautausmaalla;
- *kivet, ristit ja patsaat, jotka muinoin on pystytetty jonkun henkilön tai tapahtuman muistoksi tai uskomuksellisessa tarkoituksessa, samoin muut sellaiset muistomerkit;
- *muinaisten huomattavien kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen sekä vartiotulien ja muiden sellaisten laitteiden jäännökset;
- *kiinteät luonnonesineet, joihin liittyy vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja.

Lyhyemmin ja laajemmin ilmaistuna muinaisjäännökset ja -esineet ovat aineellisia jäänteitä menneisyyden ihmisten toiminnasta osoituksina mm. asumisesta, hautaamisesta, elinkeinoista, uskomuksista, taiteesta sekä muusta fyysisestä, henkisestä ja sosiaalisesta elämästä. Kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu lisäksi maa-alue, joka on tarpeen jäännöksen säilymiseksi sekä jäännöksen laadun ja merkityksen

kannalta välttämättömän tilan varaamiseksi sen ympärille, ts. vähintään kaksi metriä jäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista. Muinaismuistolaista puuttuu muinaisuuden käsitteen täsmennys kiinteiden jäänteiden osalta. Tämä on kuitenkin kenttätöön yhteydessä määriteltävä.

Kentällä inventoija nimittäin törmää muinaismuiston määritysongelmiin myös haastateltavien informanttien muinaisuutta koskevien käsitysten kautta: arkeologin oletettiin Muoniossa tutkivan ensisijaisesti 1500-luvun lopulla alkanutta talonpoikaiskulttuurin menneisyyttä, sillä ennen sitä ei Muoniossa arveltu olevan juuri mitään tutkimisen arvoista - lukuunottamatta joitakin "vähäisiä" lappalaisten jäänteitä (ks. Oksala 1996: 161). Siten muinaisjäännöksiksi Muoniossa ymmärrettiin pitkälti esim. vanhat rakennukset Keimiöniemen Kalakentän (MUONIO 52) esimerkin mukaisesti. Ongelmaksi muodostui se, missä määrin rakennus tai rakennusta vastaava kohde on muinaismuisto? Päädyttiin ratkaisuun, että muinaismuistoinventointi ei koske rakennuksia, sillä vanhat rakennukset liittyvät niitä varten erikseen säädetyn rakennussuojelulain (1985) sekä rakennushistorian - ei ensisijaisesti arkeologian - piiriin. Kaikissa tapauksissa tässä periaatteessa ei pysytty, ja uuteenkin aineistoon pääsi joitakin lähinnä rakennussuojelun puolelle liittyviä kohteita, kuten Kalkinmukan tukkiränni eli 'Suezin kanava' vuodelta 1946 (MUONIO 177).

Kuten sanottu, lainsäädännössä kiinteiden muinaismuistojen muinaisuudelle ei ole asetettu ikärajoja. Siksi määritimme muinaismuistokohteen seuraavin kenttäkriteerein: Muinaismuiston tulee olla luonteeltaan arkeologinen, ja kohteiden karsintatilanne tulee aloittaa nuorimmasta päästä. Kohteen arkeologisuuden tuli täyttää seuraavat kriteerit:

- *Kiinteän löydöksen tulee olla ainakin osittain maatonut ja/tai raunioitunut;
- *Löytökohteen käyttötraditio on päättynyt niin, että kohdetta ei enää voida suoraan palauttaa, korjata tai entisöidä alkuperäiskäyttöön.

Myös irtaimet muinaisesineet kuuluvat inventoinnin piiriin. Lain mukaan (Muinaismuistolaki 1963: 2 luku) ne ovat rahoja, aseita, työkaluja, koristeita, astioita, kulkuvälineitä tai muita sellaisia esineitä tai esineiden osia, joiden omistajaa ei tiedetä ja jotka voidaan olettaa vähintään sata vuotta vanhoiksi. Tällainen esine voi löytyä suosta tai syvemmältä maasta tahi kiinteästä muinaisjäännöksestä, esim. asuinpaikasta tai kalmistosta. Inventoinnin yhteydessä usein monien irtainten esineiden tai niiden katkelmien muodostamat keskittymät määrittävät kiinteiksi muinaisjäännöksiksi, ueimmiten asuinpaikoiksi tai kalmistoiksi materiaalin luonteesta riippuen. Yksittäiset muinaisesinelöydöt muodostavat ns. irt- tai hajalöytöpaikkoja. Toisaalta tietyn tyyppiset yhtenäiset esinerykelmät voivat myös muodostaa ns. kätkölöytöjä, joihin esineiden voidaan arvella asetetun yhdellä kertaa (ns. suljettu löytö).

Kolmas laaja ongelma kentällä on se, millaiset havainnot

maastossa todella kertovat muinaisen ihmisen toiminnasta, ja kuinka nämä erottuvat luonnonilmiöistä? Joskus tällainen raja on hyvinkin epäselvä. Yleissääntönä voidaan pitää sitä, että useantyyppisten kulttuuriseen toimintaan viittaavien anomalioiden ja piirteiden muodostamat keskittymät ja ryppäät todennäköisimmin voivat kertoa ihmisen toiminnasta ao. paikalla. Tällöin on huomioitava kohteen topografinen sijainti sekä muiden havaintojen luonne: esim. hiiliesiintymät, palaneen maan tai palaneiden kivien esiintymät, ts. kulttuuristen anomaliaesiintymien lajit ja lukumäärät, sekä niiden asettuminen aiempaa tutkimustraditiota vasten. Päätöksen tulee olla ao. määritystilanteessa jatkuvasti lähdekriittistä: myös luonnonvoimien aiheuttamien vastaavanlaisten ilmiöiden mahdollisuus on huomioitava - tai sitten päätöksen avulla eliminoitava tapauskohtaisesti.

D. Menetelmät

Maastotyö aloitettiin ennen varsinaista lähtöä määrittämällä todennäköisimpiä löytökohteita aiemman arkeologisen tutkimustradition pohjalta. Käytännössä työ alkoi luokittelemalla ja merkitsemällä kartoille aiemmin kunnasta tavatut löytökohteet Museoviraston arkistotiedoista. Toiseksi tutustuttiin paikkakunnan menneisyyttä käsittelevään kirjallisuuteen, josta poimittiin arkeologisesti merkittäviä tietoja ja mainintoja. Lisäksi tutkittiin muuta koko Pohjoiskalotin muinaismuistoja ja materiaalisia kulttuuriperinteitä käsittelevää kirjallisuutta alueelle tyypillisten muinaismuistojen kartoittamiseksi. Neljäs lähestymistapa oli informanttien haastatteleminen, jolla kerättiin elävää muisti- ja perinnetietoa paikkakunnan maastokohteisiin liittyvistä vanhoista tarinoista ja tiedoista. Haastattelujen kautta pyrittiin myös keräämään mahdollisia paikkakuntalaisten tekemiä muinaisesinelöytöjä yhteystietoineen.

Seuraava vaihe oli perus- tai topografikarttojen sekä kallio- ja maaperäkarttojen analysointi. Reittisuunnitelmat pohjautuivat kartoilla näkyviin topografisiin piirteisiin, jotka suhteutettiin kohteiden löytymisen maastollisiin todennäköisyysarvioihin sekä yllä mainitun aineiston pohjalta suoritettuun ennakkointiin. Käytännössä kartta-analyysi alkoi paikannimien tarkastelulla, sillä alkuperältään ne voivat olla hyvinkin vanhoja (Vahtola 1990: 8-12; 1991: 186 ff.; vrt. Wahlberg 1963), ja ne voivat kertoa paikan aiemmasta käytöstä ja merkityksestä: eläinten nimet voivat viitata pyyntipaikkoihin, saamelaisperäiset nimet vanhaan lappalaiskulttuuriin jne. Muoniosta tällaisia esimerkkejä tarjoavat mm. Saijanvaaran seitakivi, saivopaikat tarinoineen, tai asuinpaikkoihin viittaavat 'kenttä'-nimet. Sen jälkeen kartalta arvioitiin ainakin vanhimman esihistoriallisen, ts. kivikautisen toiminnan kannalta topografisesti edullisimmat löytöalueet pinnanmuodostuksen sekä nyky- että muinaisvesistöjen suhteen. Tällaista ennakoivaa asuinpaikka-analyysia täydennettiin määrittämällä varsinkin vesistöjen solmukohdissa ja jänkien reunoilla sijaitsevia hietikoita ja moreeneja maaperäkartalta. Kallioperäkartta tarkistettiin vielä mahdollisten kivityökalujen raaka-ainelähteiden ja peräti

louhosten sekä kalliotaiteelle sopivien paljastumien löytymiseksi.

Maastotyöskentely eteni seuraavin periaattein: Reitti oli valittu topografiseen ja historialliseen traditiotietoon pohjautuvan suunnitelman mukaan. Ensimmäisenä tehtävänä maastossa oli kohteen tunnistaminen a) ihmisen tekemäksi ja b) luokitus tiettyyn muinaismuistokategoriaan, joita oli harjoitteluvaiheessa käyty läpi. Työntekijöillä oli mukanaan maastokansiot muinaismuistokuvauksia sisältävine opasmonisteineen. Kohteen tunnistus eteni seuraavaan tapaan:

1) Luonnonmaisemasta poikkeava anomalia oli todennettava kulttuurijäänteeksi maastossa esiintyneiden arkeologisten ja rakenteellisten tunnusmerkkien, esim. vallien, kiveysten, kuoppien, maa-, kivi- tai luuaineksen palaneisuuden, hiilen ja esineellisten (yleisimmin kvartsi-iskosten) esiintymien sekä kaikkien näiden muodostamien yhdistelmien pohjalta. Maaperään liittyviä havaintoja pyrittiin tekemään aiemmista maaleikkauksista pelkkoja käyttäen, sillä varsinaiseen koekuopitukseen aika ei riittänyt, vaikka käytettävissä oli Museoviraston myöntämä tutkimuslupa. Lisäksi periaatteena oli toteuttaa mahdollisimman paljon muinaismuistoja säästävää dokumentointia.

2) Kohteen ikä pyrittiin arvioimaan karkeasti joko kivikautiseksi, esihistorialliseksi yleensä, saamelaisaikaiseksi tai historialliseksi toisaalta kohteiden typologisten ominaisuuksien pohjalta tai toisaalta esinelöytöjen perusteella, tai kairaamalla rakenteesta kevyellä kenttäkairalla maannosnäytteitä. Kairanäytteen osoittaman maaperän värien kerrostuneisuuteen pohjautuvan havumetsäpodsolin maannosanalyysin perusteella voitiin karkeasti todeta rakenteen monisatavuotinen iäkkyys, mikäli päällimmäisenä esiintyi normaali metsäpodsoliprofiili: karike, humus, huuhtoutumiskerros, oranssinruskea rikastumiskerros sekä alinna vaaleankellertävä pohjahiekka. Vallirakenteet voitiin todeta muinoin kaivetuiksi kaksoispodsolihavaintojen perusteella (ks. Korteniemi 1992: 44-48, 129-131; 1995: 10-14; Manner - Tervo 1988: 41). Kairauksen osoittama maan sekoittuneisuus tulkittiin tapausittain moderniksi resenttisyydeksi, mikä saattoi johtaa kohteen muinaismuistostatuksen hylkäämiseen, ellei olosuhteista voitu päätellä todennäköisen alkuperältään esihistoriallisen kohteen osittaista tuhoutuneisuutta. Suomalaiset hinnaltaan edulliset maatalous- ja puutarhakäyttöön tarkoitettut kevytmetallikairat osoittautuvat muuten soveltuviksi myös arkeologisen inventoinnin apuvälineiksi metsämaastoonkin, mutta vain 30 cm:n mittainen kouru oli liian lyhyt kattavien näytepalkkien esiinnostamiseksi. Lisäksi kairan käyttöikä rajoittui yhteen kenttäkauteen metalliseoksen pehmeiden johdosta. Kohteiden kulttuurisuudesta ja iästä pyrittiin tekemään päätelmiä myös rakenteiden maatuneisuuden ja kasvillisuuspeitteen pohjalta: mitä iäkkäämpi rakenne podsolimaannoksen perusteella, sitä vähemmän sen pintakasvillisuus näytti poikkeavan ympäristöstään, kun taas nuoremmassa kohteissa usein erottui poikkeavaa kasvillisuutta: esim. MUONIO 68 Pakajoki: mesimarjaa; MUONIO 107

Kukaslompolonvaara II:n karjakenttä: kultapiiskua; tervahautakohteissa esiintyi usein nuorta tiheää havupuustoa ja koivu-/pajuvesaikkaa. Vanhimmissa kohteissa myös rakenteiden pyöristyneisyys ja sulautuminen maisemaan osoitti sortumisprosessin päättyneen lepokulmiinsa.

Myös jäkälien perusteella yritettiin arvioida kivirakennelmien mahdollista ikää, mutta jäkälättömyyden tai nuorten kirkasväristen (punaisten) jäkälien pohjalta voitiin korkeintaan eliminoida kohteiden muinaisjäännösluonne. Myös iäkkäimpien harmaajäkälien nojalla tehdyt päätelmät itse rakenteen iästä ovat epäluotettavia, kun ei tiedetä varmasti, onko rakennelmaan käytetty jo ennestään jäkälöityneitä kiviä, vai ovatko mahdolliset ihmisen kasaamat kivet todella jäkälöityneet satojen vuosien paikallaanolon tuloksena. Poikkeuksen muodostanevat liesikivet, joiden pintojen voidaan olettaa palaneen. Tällöin kivien pintojen harmaajäkälät viitannevat kulttuurisen rakenteen pitkäaikaseen paikallaanoloon.

3) Kohteen dokumentointi suoritettiin mittaamalla askelin ja kompassisuuntien avulla jäänteiden näkyvät ominaispiirteet sekä kuvailemalla nämä kirjallisesti muistiinpanoihin Museoviraston inventointikaavakkeesta muotoiltujen periaatteiden mukaisesti (ks. LIITE i). Sen jälkeen muinaisjäännös paikannettiin suhteessa maastomerkkeihin ja maaston muotoihin sekä moderneihin rakennettuihin kiintopisteisiin nähden, ja merkittiin topografi- tai peruskarttakopioihin. Apuna suunnistuksessa käytettiin myös ulkoilukarttoja 1:50 000 sekä maantiekarttaa GT 16 (1:200 000).

Kustakin kiinteästä muinaisjäännöskohteesta pyrittiin tallentamaan seuraavat vähimmäistiedot: Kiinteän rakenteen havaittujen ulkoreunojen pituus x leveys x syvyys/korkeus, (horisontaalinen) muoto, pituusakselin kompassisuunta, kiveysten rakenteet (reunakehät, sisäkiveykset, kylmämuuraus jne.), kivien keskimääräiset koot, mahdollinen palaneisuus, havaittavat värierot mittoineen, sisärakenteiden mitat (pit. x lev. x syv./kork.), useita eri rakenteita sisältävän alueen havaittujen tai arvioitujen ulkorajojen mitat ja suunta, rakenteiden keskinäiset etäisyydet ja suunnat toisiinsa nähden. Mittoja voitiin ilmaista aina sentin tarkkuuteen saakka. Muinaisjäännöksen pintakasvilajit dokumentoitiin, samoin niiden tiheyksistä ja ikäsuhteista, kuten puunrunkojen paksuuksista esitettiin arviot ja mitat. Myös topografiset tunnusmerkit, kuten vesistöt ja maamerkit kirjattiin, samoin ympäristön kasvillisuustyyppi (kangas tai sekametsä, jänkä, niitty, koivikko tms.) sekä maaperän raekoko (kallioisuus, kivisyys, moreeni, hietikko). Hyväksytyt muinaisjäännöskohteet merkittiin lopuksi juoksevin numeroin, joiden keskinäiset sijaintisuhteet määräytyivät löytöhavaintojen esiintymisalojen luonnollisten rajojen, kuten topografian tai kuulo/näköetäisyyksien mukaan. Kohteittaisiin yleiskarttapiirroksiin ei jäänyt aikaa, sen sijaan kustakin muinaisjäännösalueesta tuotettiin 'karttakuva' kirjallisesti yllä esitellyin periaattein.

Esineelliset löydöt koottiin pelkästään pintapoimintana ja tallennettiin pusseihin löytötietoineen luettelointia varten.

Kvartsin lisäksi jonkin verran tallennettiin luuta, samoin näytteitä palaneista kivistä ja keittokivistä, milloin se kontekstin kulttuurisuuden arvioimiseksi katsottiin välttämättömäksi.

Kohteita valokuvattiin dioille. Tavoitteena oli tallentaa kukin muinaisjäännöstyyppi edustavimmillaan erityisesti opetus- ja näyttelytarkoituksia sekä tutkimusta varten. Maastossa käytetty kamera oli Arkeologian laboratorion Canon aF, joka valitettavasti osoittautui vialliseksi tuhoten useita filmejä. Siksi tavoitteeseen ei täysin päästy. Esinelöydöt kuvattiin H. Oksalan Nikon F-801s:llä käyttäen objektiivia AF Nikkor 28-85 mm/1:3.5-4.5. Kohtalaisen onnistuneita dioja saatiin yhteensä 92 kpl sarjaa kohden, joita on kaksi: toinen Muonion kuntaa varten ja toinen Oulun yliopiston Arkeologian laboratorion käyttöön, jonka arkistokäytännön mukaisesti (LIITE iii) kuvat on luetteloitu.

Inventointi suoritettiin kahdenkymmenen topografikartan ja kahden peruskartan kattamalla alueella otosluonteisesti edellä selvitetyn löytymistodennäköisyyden pohjalta. Aikataloudesta johtuen tavoitteena oli tarkastaa keskimäärin yhden kartan tärkeimmät osa-alueet viikossa, edeten kunnan eteläosasta kohti pohjoista sekä lännestä itään. Näin maastotyö toteutettiin vajaan neljän kuukauden pituisena jaksona kahden hengen työvoimapanoksella kerrallaan. Kenttämuistiinpanoihin laadittiin vielä luettelo sellaisista inventoinnin kannalta topografisesti kiinnostavista alueista, joilla ei ehditty käydä. Edelleen työn aikana tehtiin luetteloa kirjallisuudessa mainituista historiallisista maastokohteista kuntalaisten esittämien muistitietojen lisäksi. Vain viimeksi mainittu löytyy liitteenä (LIITE ii) inventointikertomuksen lopusta.

E. Muonion topografia

Muonio on pohjoisen havumetsä- ja tunturivyöhykkeen vaihettumisaluetta, jolle ovat tyypillisiä moreeni- ja hiekkaselänteiden havupuumetsät ja mäntykankaat sekä sekametsissä kasvavat tunturikoivut. Ominaisia ovat myös pyöreät tunturit ja korkeat vaarat, joiden väleissä olevia avaria laaksoja halkovat lukuisat joet, järvet ja aapajängät. Useimmat vedet laskevat länteen Muonionjoen väylään, joka etelämpänä Kolarissa yhtyy Perämereen laskevaan Tornionjokeen.

Kallioperä on erilaisten liuskeiden ja jähmettyneiden kivilajien seosta. Graniitit lävistävät massoina liuskeita pitäjän itä- ja eteläosissa. Liuskeet ovat pääosaksi kvartsiitteja, jotka muodostavat enimmät kohoumat.

Muonion korkein vuori on kirkolta linnuntietä 18 km itään sijaitseva Keimiötunturi (n. 640 m) Länsi-Lapin suurimman järven, Jerisjärven pohjoisrannalla, ja alin kohta Muonionjoen pinta vaihdellen 155-248.5 m mpy. Suurimmat järviolueet (mm. Kangos-, Äkäs-, Särki-, Jeris-, Liepimä-, Köngäsen-, Mielmukka-, Utku- ja Kätkäjärvet) sijoittuvat kunnan keski- ja pohjoisosiin.

Esihistoriallisten asutusjäänteiden havaitsemisen kannalta strategisia harjumuodostumia on levinnyt jokseenkin tasaisesti yli pitäjän. Silmään pistävimpiä ovat Utku- ja Kõngäsenjärvien (Kajangin), Harjujärvien, Pahtosen - Saarikoskenvaaran ja Miasjärven ympäristöt hiekkakerrostumiseen. Etelässä harjut esiintyvät muutamina selväpiirteisinä jaksoina, jotka paikoin laajenevat kankaiksi. Myös pohjoisessa Kätksuvannon seudulla on jokivarrella tapahtunut huomattavaa hienojen maalajien kerrostumista (Suomenmaa 1931: 238-241; vrt. Saarnisto 1991; Pallas - Olos 1993; Ylläs - Levi 1993; Maaperäkartta 1964; Kivilajikartta 1977).

F. Tutkimushistoriaa

Vanhimmat tiedot Muonion esihistoriasta esiintyvät kansakoulunopettaja Lauri W. Pääkkösen kertomuksessa muinais- ja kansatieteelliseltä keräysmatkalta Tornion- ja Muonionlaaksoon v. 1901. Nykyisen Muonion alueelta matka tuotti ainakin kolme kiviesineiden löytöpaikkaa, joista runsaslöytöisin oli kirkolla sijaitseva "Kestikievarin vainioma". Ilmeisesti metallia olleiden puukon ja tikarin löytöpaikka puolestaan merkittiin Kangosjärveltä. Esineelliset löydöt Pääkkönen toimitti Oulun museoon. Kiinteä muinaismuisto oli kolmen haudan tai "Lapin pakopirttien" muodostama kohde Myllypalossa n. 1.5 km kirkolta (MUONIO 1 ?).

Kansallismuseon kokoelmiin ensimmäinen löytö Muoniosta kirjattiin v. 1904 (KM 4435). Kyseessä oli kivinen tasataltta Muonion - Enontekiön tietyömaalta. Esineistön kertymisessä Kansallismuseoon oli pitkiä, jopa 20 vuoden pituisia taukoja, kuten vv. 1919-30, 1940-60 ja 1963-78. Ensimmäisen varsinaisen arkeologisen tarkastusmatkan Muonioon suoritti Nils Cleve lokakuussa 1947 yllä esitellylle Kestikievarin vainiolle (MUONIO 20) mainiten olevansa "melkein vakuutettu" paikan kivikautisesta asutuksesta. Vuonna 1956 Oula Näkkäläjärvi kartoitti Sonkajoen pyyntikuoppajärjestelmän (MUONIO 51), ja Aarni Erä-Esko inventoi kunnasta kaikkiaan 25 kohdetta kesinä 1961-62. Keimiönien kalakentän (MUONIO 52) otti Markku Torvinen muinaismuistorekisteriin vuosien 1978 ja 1983 tarkastuskäyntien pohjalta (ks. Kotivuori - Torvinen 1993: 99). Ylläs-alueen inventoinnin yhteydessä v. 1988 Hannu Kotivuori tarkasti kohteita Äkäsjärven eteläosista ja Äkäsjoen yläuomalta, ja seuraavana kesänä Aki Arponen inventoi kunnasta yhteensä 10 kohdetta Särkijärven, Toras-Siepin sekä Utkujärven alueilta (MUONIO 38-46, 49). Samalla kenttäkaudella Muonion ensimmäiset kaivaukset toteutti Esa Hintikainen apureineen Särkijärven Tervakurun tuurakätkön löytöpaikalla (MUONIO 22), joka osoittautui suhteellisen harvalöytöiseksi kvartsi-kohteeksi. Näin inventoinnin alkaessa keväällä 1995 Muonion rekisteröityjen muinaismuistojen kokonaismäärä oli 52 kpl (ks. yleiskartta 1).

G. Tuloksia: Muonion muinaisjäännöskannan yleispiirteet

Vuoden 1995 inventoinnin yhteydessä muinaismuistokohteita kirjattiin lisää 168 kpl. Numeroitua jätettiin neljä

tarkastettua kohdetta, joiden kulttuurinen muinaismuistoluonne tulkittiin epävarmaksi (ks. 'Epävarmat tarkastetut kohteet'). Traditio- ja muistitietoaaineistoon luetteloidtiin n. 107 kohdetta, joissa ei ehditty käydä (LIITE ii). Perus- ja topografikarttaotteille merkittiin numeroitta myös kaikki tavatut yksittäiset tervahaudat (yhteensä 81 havaintoa) sekä ilmeisesti historiallisen ajan hirsikehyksiset rakennusten (tupien tai kotien) pohjat (54 kpl) symbolimerkein (ks. karttasymbolit, s. vii).

Kivikausi (8000 - 2000/1000 e.Kr.):

Ennen vuoden 1995 inventointia Muoniosta tunnettiin 25 kivikautista löytöpaikkaa, joista kaikista oli tallennettu kivityökaluja ja/tai kvartsi-iskoksia. Jonkinlaisina asuin-, leiri- tai oleskelupaikkoina voidaan näistä pitää 15 kohdetta, loput olivat yksittäisiä irtolöytöjä. Tämä Kansallismuseossa säilytettävä aineisto käsittää kiviesineitä, kuten talttoja, kirveitä, tuuria, veitsiä tai kvartsiteeriä ja -iskoksia.

Varhaisimmat ihmiset ovat voineet saapua Muonioon pian jääkauden jälkeen, ehkä jo 8000-6000 e.Kr., jolloin maaperä muotoutui asumiskelpoiseksi. Teoriassa varhaisimmat asuttajat ovat voineet seurata jo mannerjään reunaa nopeasti laskevan Muonion jääjärven itäosiin, ainakin 40 m nykyisen Jerisjärven pintaa ylempänä sijaitseville muinaisrannoille (257.6 - 297.6 m mpy). Tunnetut kivikauden löytökorkeudet Muoniossa vaihtelevat 190 - 300 m mpy. Rannikko-Suomessa käytettävä kivikauden asutuksen rannansiirtymisajoitus ei Muoniossa juurikaan ole mahdollinen, koska topografia täällä asettui nykyiselleen hyvin nopeasti jääkauden jälkeen, ja yhteys muinaisen Itämeren Ancylysjärvivaiheeseenkin jäi hyvin lyhytaikaiseksi (vrt. Saarnisto 1991: 24). Aivan alussa järvi on saattanut hipoa kunnan eteläosia korkeintaan Käkinivanvaaran ympäristöön saakka, ehkä muodostaen rantoja Valkea- ja Tapojärvien sekä Kihlangin seuduilla. Kuitenkin heti vuoden 7000 e.Kr. jälkeen Muonion perustopografia alkoi muistuttaa jo nykyistä maisemaa tarjoten tukevaa maapohjaa asutukselle. Erona nykyisen ja kivikautisen maiseman välillä lienevät jänkien kohdalla virranneet muinaisvesistöt, muuttuneet uomat sekä ilmastovaihteluista johtuneet kasvillisuuserot. Kohteiden ajoittaminen kivikautiseksi onnistuu tässä vaiheessa vain esineellisten eli typologisten sekä topografisten sijaintien ja jossain määrin kulttuurista kerrostuneisuutta eli stratigrafiaa koskevien havaintojen pohjalta. Radiohiiliajoitusnäytteitä Muoniosta ei vielä koottu, mutta myöhemmin niillä on vielä mahdollisuus tarjota tarkempia ajoitusmahdollisuuksia.

Hannu Kotivuori (1988) on kirjoittanut paikallisesta kivikautisesta elämänmuodosta, että alueen asuttajat olivat todennäköisimmin suhteellisen liikkuvaa pyyntiväkeä, joka hyödynsi vesistöjä kulkuväylinään. Kalaisat könkääät muodostuivat toistuvasti käytetyiksi pyyntimiljöiksi. Muonionjokea pitkin yhteydet ulottuivat aina Jäämerelle asti, ja Kilpisjärveltä edelleen Tromssan suuntaan. Toisaalta Muonionjoelta pääsi Jerisjoen ja -järven sekä Kulkujärven ja -joen kautta Ounasjoelle (Huurre 1983: 61).

Kivikaudentyypissä löytöpaikoissa orgaaninen aines on yleensä maaton kokonaan pois, ja jäljellä on vain epäorgaaninen aines, sekin usein vajavaisina kivisinä löydöksinä ainoana viitteinä muinaisihmisen toiminnasta. Asuinpaikoilla on yleensä kivisten teräkalujen työstöjätteitä eli kvartsi-, kvartsiitti- tai liuskeiskoksia. Nahan, puun, luun ja muun orgaanisen aineen käsittely oli pyyntiväestön päivittäisrutiinia lukuisine työkaluineen. Alueen yleisimmästä kivityökalumateriaalista, kvartseista, valmistettiin kaapimia, uurtimia, poria, naskaleita, leikkuuteriä tai nuolenkärkiä. Ruokailuun ovat liittyneet saaliseläinten palanut luuaines liesien jäänteistä. Leiripaikat lienevät olleet enemmän tai vähemmän tilapäisluonteisia (Kotivuori 1988).

Löytöjen typologisten piirteiden perusteella Muonion vanhin asutus näyttäisi todellakin sijainneen Jerisjärvellä, josta tunnetaan jo mesoliittiseen kivilauteen ajoittuvia käyräselkäisiä kourutaltoja sekä ns. alkeellinen kirves Jerissaaresta. Myös Muonion kirkon ja Kangosjärven seudut lienee asutettu jo tällöin alkeellisten taltoilöytöjen perusteella (Huurre 1983: 87, 120; KM 20474).

Nuoremmalla kivikaudella (alk. n. 4200 e.Kr.) Muonio näyttää lukeutuvan ns. keramiikattomaan Länsipohjaan (Huurre 1983: 177; Kostet 1982), jota ruotsalaisittain kutsutaan myös peräpohjalaiseksi kivikauden kulttuuriksi (Moberg 1955). Sen tunnusmerkkinä on vihreäkiviin kuuluvan sädekiviliuskeen käyttö suurikokoisissa taltoissa, kirveissä ja ennen kaikkea tuurissa eli Rovaniemen hakuissa. Niiden raaka-aine ja tietty iskentäteknikka otettiin käyttöön varsin pian sen jälkeen, kun varhaisimmat mesoliittiset Suomusjärven tyyppin kiviesineiden käyttäjät olivat asettuneet paikkakunnalle. Muoniosta suurin löytöryhmä ovat kirveet, joita ennen kesää 1995 oli laskettu ainakin seitsemän, ja inventointi tuotti niitä kaksi lisää. Peräpohjalaisille työkaluille on ominaista usein niiden löytyminen rykelminä eli kätköinä (vrt. Koivunen 1991: 111). Tällainen kolmen pohjalaisen kirveen löytö paljastui Särkijärven Tervakurusta (MUONIO 22) vuonna 1961. Kohteen koekaivaus suoritettiin vasta vuonna 1989 tuottaen paikalta vain 22 kvartsi-iskosta ja yhden esineen katkelman (Hintikainen 1989). Tuuria Muoniosta oli ennen inventointia rekisteröity vain neljä, ja inventointi tuotti tietoa kolmesta muusta tuuralöydöstä, joista kaksi jäi löytäjiensä haltuun (MUONIO 157 ja 182). Yksi luovutettiin Kansallismuseon kokoelmiin Jerissaaresta (MUONIO 23). Suomessa tähän peräpohjalaiseen kulttuuripiiriin on yhdistetty myös myöhäisemmän skandinaavisen liuskekulttuurin vaikutus n. vuodesta 3400 e.Kr. alkaen (Huurre 1983: 101, 177 ff., 181). Tästä kertovat Kölin punaliuskeesta valmistetut esineet, kuten Liikavainion Pajan (MUONIO 19) väkäsellinen keihäänkärki (KM 12436) sekä käyrä liuskeveitsi Muonionjoen Pakamukasta (MUONIO 14; KM 6064:1; ks. Koivunen 1991: 117; Huurre 1983: 181, 184; Kotivuori - Torvinen 1993: 106 (A)).

Uusia kivikaudentyypisiä kohteita inventointi tuotti n. 75 kpl, joten kokonaismäärä nousee 100:aan muodostaen n. 45 % koko rekisteröidystä aineistosta. Osassa näistä kohteista esiintyi

tosin tyyppiltään myöhäisempääkin aineistoa, mikä viittaa joidenkin kohteiden hyvin pitkään käyttöikään ehkä aina jääkauden lopulta nykyaikaan saakka, kuten Keimiönien kalakenttä (MUONIO 52). Kivikauden muinaisjäännöstyypit Muoniossa näyttävät luokittuvan seuraavasti:

- *kvartsi-iskoskohteet (joskus hieman kvartsiittiakin)
- *muotoiltujen kiviesineiden löytöpaikat
- *asuinvallipainanteet
- *liedensijat
- *asuinpaikkakuopat
- *palaneiden kivien keskittymät
- *louhintapaikat
- *osa pyyntikuoppalöydöistä
- *yksi hautapaikka? (MUONIO 182)

Nämä voivat muodostaa myös yhdistelmiä sekä ryhmiä.

Ruotsin Merasjärven alueen (ks. Algotsson 1994) sekä alemman Tornionlaakson havaintojen pohjalta ennakoitavissa ollut uusi kivikaudentyypinen löytöryhmä Muoniossa ovat asuinvallipainanteet (ruots. boplatsvallar), joita rekisteröitiin kaikkiaan 30 paikasta. Puolet näistä esiintyy yksittäin ja loput yleensä 2-4 painanteen ryhminä, mutta suurimmassa ryhmässä Äkäsjärven itärannan Sappisalmessa (MUONIO 122) oli kahdeksan pyöreänsoikeata vallipainannetta. Näin Äkäsjärven seutu muidenkin havaintojen perusteella näyttää inventoinnin johdosta kehkeytyneen aiemmin tunnettujen kirkonkylän sekä Jeris- ja Särkijärvien rinnalle kivikautiseksi asutuskeskittymäksi. Muita vastaavia tihentyymiä paljastui myös Kätkäsuvannon ja Kajangin hiekkapohjaisilta kankailta. Luonteeltaan Muonion painanteet näyttäisivät hieman poikkeavan esim. eteläisemmistä Tengeliön seudun tai Pajalan kirkonkylän lähialueiden havainnoista, joissa rakenteet vaikuttavat laajemmilta ja muodoiltaan joskus suorakaidemaisilta esiintyen myös suurempina ryhminä. Eroavuuden taustalla saattaa olla mm. ympäristötekijät kivikautisen sisämaan ja Litorinameren muinaisrannikon välillä. Asuinvallipainanteiden lisätutkimukset ovat tulevaisuudessa välttämättömiä koko Tornion-/Muonionlaakson kivikauden asutuksen tarkemman ajoittamisen sekä yhteisöllisen luonteen selvittämiseksi (vrt. Muinaistutkija 1/1996). Tosin muutkin muinaisjäännöstyypit kaipaavat omia erillistutkimuksia lähikartoituksesta alkaen.

Suurin osa Muoniosta tallennetusta esineellisestä aineistosta on kvartssia. Iskos- ja työkalulöytöjä tallennettiin yhteensä 45 kohteesta. Joissakin kivikatkelmissa on vain viitteenomaisia merkkejä ihmisen käytön aiheuttamista jäljistä. Tällaisia kappaleita tallennettiin niiden kulttuuristen löytöyhteyksien vuoksi ja mahdollisten kulutus- ja työvälineiden tarkempia tutkimuksia varten. Maininnan arvoisia perinteisiä esinelöytöjä tuottaneita kohteita ovat Jerissaaren MUONIO 15 huolellisesti viimeisteltyine sädekiviliuske-esineineen ja piikaapimineen, Jerisjärven Särkilahden (MUONIO 157) kvartsilöytökokoelma tuurankatkelmineen sekä runsaat 'avolöytöpaikat', kuten Särkiselän Särkijärven kohde MUONIO 90 ja kattava kvartsi-työkalusarja Kätkäjärveltä (MUONIO 215).

Eräänlaisia puutteita Muonion kivikauden löytöaineistossa ovat luulöytöjen vähäisyys sekä keramiikan ja kalliotaiteen puuttuminen. Erityisesti jälkimmäistä pyrittiin etsimään aktiivisesti kalliopalajastumia kartoilta ja maastosta jäljittämällä. Myöskään Muonionjoen länsipuolelta tunnettuja keittokuoppia ei löytynyt Muoniosta.

Metallikaudet (2000/1500 e.Kr. - 1500 j.Kr.)

Siirtymistä kivikaudelta varhaismetallikauteen Pohjoiskalotilla luonnehtivat tietyt muutokset materiaalisessa kulttuurissa. Uutuuksia saapui ensisijaisesti idästä ja ne koostuivat asbestikeramiikasta, jota Länsi-Lapissa tunnetaan ainakin Ylitorniolta ja Enontekiöltä, tasakantaisista kvartsi-, kvartsiitti- tai piinuolenkärjistä sekä pronssinvalutaidosta. Myöhemminkin sekä metsä- että tunturiseutujen toimeentulomuotona tunnettu peuranpyynti tehostuu tänä aikana, jota pidetään ratkaisevana saamelaisuuden muotoutumisen kannalta (ks. mm. Korteniemi 1990: 208 ff.; Carpelan 1994: 33-37, 41-42; Halinen 1995: 100; Olsen 1994; Huurre 1986).

Näin Muonionkin metallikautisten löytöjen voidaan arvella kytkeytyvän lähinnä saamelaisperäiseen traditioon, ja toisaalta 'lappalaisina' tunnettujen muinaisjäännösten alkuperä tarkempien tutkimusten toistaiseksi puuttuessa voidaan olettaa kytkeytyvän jo metallikausiin, joiden katsotaan Pohjois-Ruotsissa ja -Norjassa alkavan jo n. 2000 e.Kr. (Baudou 1992; Olsen 1994), Pohjois-Suomessa vasta n. 1600 e.Kr. (ks. Huurre 1983: 7; 1986: 51; vrt. Kotivuori - Torvinen 1993: 8). Suoraan tällaiseen varhaismetallikautiseen saamelaisperäiseen traditioon on yhdistetty Liepimäjärveltä suolöytönä talletettu ns. botninen sukki (MUONIO 220), jollaisten käyttö on ajoitettu aina pronssikaudelta (alk. n. 1500 e.Kr.) keskiajalle saakka (Huurre 1983: 295). Aikaisintaan pronssikauden lopulle (n. 500 e.Kr.) ajoittunee myös Kangosjärveltä (MUONIO 67) tehty suolöytö, puinen reen jalas (ks. Itkonen 1947: 50-52; Kostet 1982: 23-24; Huurre 1983: 295; Koivunen 1991: 134), jollaisia tunnetaan myös Ruotsista. Samoin Kangosjärveltä rekisteröitiin jo Pääkkösen (1901) talteenottamien puukon ja tikarin löytöpaikka (MUONIO 70).

Tässä yhteydessä voidaan mainita myös kolmas suolöytö (MUONIO 79), kaksi toisiinsa limittyvää, taidokkaasti veistettyä osaa pienestä puurasiasta. Ajoitus on epävarma, mutta löytö on tehty Lompolo- tai Pahtakurunvuomasta kirkonkylän itäpuolelta.

Esihistoriallisia metalliesineitä Muoniosta oli ennestään rekisteröity neljästä irtolöytökohteesta, ja ne ajoittuvat vasta viikinki- ja ristiretkiajoille (800-1300 j.Kr.). Esineet ovat kirveitä sekä puukko ja nuoli. Löytöpaikat sijaitsevat Kajangissa (MUONIO 24), Särkijärvellä (MUONIO 25) ja Jerissaareissa (MUONIO 23), kukin jo varhaisemman esihistoriallisen asutuksen läheisyydestä. Löytöjen tyylilliset yhteydet viittaavat pohjoiseen Skandinaviaan (ks. Huurre 1983: 374, 376, 378, 380, 500; Koivunen 1991: 133).

Metallikausien kiinteitä muinaisjäännöstyypppejä Muoniossa ovat lähinnä

* pyyntikuoppajärjestelmät	(28 kpl)
* seidat	(n. 13 kpl)
* saivot	(8 kpl)
* kotaliedensijat	(15 kpl)
* kodansijat	(3 kpl)
* hautapaikat	(5 kpl)
* kenttäasuinpaikat	(14 kpl)
* purnut	(2 kpl)
* kivilatomukset	(3 kpl)

Ennen tätä inventointia Muoniosta tunnettiin pyyntikuopparyhmiä vain kahdesta kohteesta, nimittäin Kätksuvannon Sonkajoelta (MUONIO 51 sekä Särkijärven Siepinkurusta (MUONIO 43). Inventointi tuotti 26 uutta pyyntikuoppakohdetta, jotka kaikki muodostavat huomattavasti suppeampia 1-12 kuopan ryhmiä verrattuna aiemmin löytyneisiin kohteisiin. Laajimmat kuopastot näyttäisivät sijaitsevan kunnan pohjoisosissa lähinnä tunturipeuratokkien aluetta, kun taas yksittäiset ja pienet kuopparyhmät näyttäivät sijoittuvan etelämmäksi metsäseudulle. Osa kuopista sijaitsee muiden asuinjäänteiden yhteydessä. Muonion naapurialueilta, kuten Enontekiöltä, intensiivisin peurojen kuoppapyyntivaihe on ajoitettu epineoliittiseksi eli varhaismetallikautiseksi (Halinen 1995: 99-101), ja Tengeliön vesistöstä aikavälille 1000 e.Kr. - 1000 j.Kr. (Korteniemi 1992). Seidat, saivovedet, kotaliedensijat, pyöreähköt kodansijat sekä ilmeiset purnut liittyvät varsin selkeästi alueen lappalaiseen eli muinaissaamelaiseen traditioon (vrt. Paulaharju 1932; Itkonen I 1948/84: 216-217; II: 316-321). Ennen vuoden 1995 inventointia Muoniosta oli rekisteröity 11 seita- tai palvoskiven paikkaa (vrt. Paulahrju 1932: 45-49; Museovirasto, Arkeologian os., top. ark.). Harvinaisuutena inventointi näyttää tuottaneen ainakin kaksi suhteellisen varmalta vaikuttavaa puuseita- tai palvospuupaikkaa. Tiurajärven kohde (MUONIO 92) vaikuttaisi olevan 'kalapatsas' uhrikoloineen ja Kemiläiseltä (MUONIO 158) löytynyt irralleen sahattu, kuusisärmäiseksi veistetty kelopölkky viittaa samoin Muonion muinaissaamelaisten pyyntiseitojen palvontatraditioihin (vrt. Itkonen II 1948/84: 317; Leppäaho 1935: 40). Vahvaa lappalaistraditiota näyttäisi Muoniossa kytkeytyvän myös tietoihin ikivanhoista hauta- ja kenttäasuinpaikoista. Jälkimmäisillä esiintyy usein myös kivikaudentyypistä löydöstöä, kuten kvartsisiesineitä ja -iskoksia, esim. Utkujärvellä (MUONIO 205) tai Naapanginkoskella Muonionjoen rannalla (MUONIO 63). Useimmat tällaiset kohteet sijaitsevat veden äärellä tasaisella mäntykankaalla tai hiekkaharjanteella. Useimmat säilyneet poronhoitorakennelmat lienevät suhteellisen nuoria ja peräisin historialliselta ajalta, sillä useissa ovat puurakenteet säilyneet. Näin Muonion rekisteröidyistä muinaismuistokohteista n. 40 % on kytkettävissä ainakin osittain muinaissaamelaiseen traditioon, joskin osa näistä liittyy useaan aikakauteen kivikauden ja historiallisen vaiheen välillä.

Muinaissaamelainen esihistoria ja metallikausi voitaneen arkeologian tutkimusperinnettä noudattaen katsoa Muoniossakin

päätyväksi ensimmäisten historiallisten lähteiden ilmaantumiseen aluksi kertoen Tornion/Ylitornion/Pellon talonpoikien kalajärvistä 1550-luvulla (Lundholm 1991: 283; Kivinen 1982: 9; Sippola - Rauhala 1992), jolloin jo kunnan suurimmat järvet oli vallattu tällaiseen kausikalastukseen. Lapin ja Lannan välistä rajaa koskeva asiakirja vuodelta 1584 mainitsee Sonkamuohtan talonpoikaisasutuksen pohjoisrajana (Vahtola 1991 c: 258). Näihin aikoihin, eli mahdollisesti 1500-luvun jälkipuolelta voisi ajoittua Itkosen (I 1948/84: 110, 114) tieto Muonion "Kilpamellassa" (nyk. Kilpimella) käydystä saamelaisten ja suomalaisten välisestä taistelusta ilmeisen uudisasutuspuheen tai kalastusriidan johdosta (vrt. Oksala 1996: 161). Kunnan ensimmäisinä asuttajina pidetään kuitenkin armassaarelaisia Olli-nimisiä lapinvoutteja ja pirkkalaisia, jotka vaikuttivat aikavälillä 1550-1600 (Vahtola 1991 b: 253; vrt. Kivinen 1982: 10). Olli Ollinpoika Tulkin asuinpaikkana 1600-luvun alussa olisi ollut kirkonkylässä Ollinmäkenä tunnettu nykyisen alasteen alue. Kuitenkin ensimmäiset tiedot pysyvistä talonpoikaistaloista ovat vasta 1640-luvulta, jolloin kunnassa olisi Vahtolan (1991 b: 229) mukaan ollut vasta kaksi taloa.

Joka tapauksessa uudisasutuksen jälkeenkin Muonioon asettui porolappalaisia uudelleen ainakin 1700-luvun lopulta lähtien pian kuitenkin talonpoikaistuen ja suomalaistuen viimeistään kuluvan vuosisadan alkuun mennessä (Paulaharju 1922: 70-89; Oksala 1996: 161). Muonion saamelaista muinaisuutta koskevia peruskysymyksiä ovat:

- *Keitä Muonion 'lappalaiset' olivat ennen uudisasutusta?
- *Kuinka he olivat organisoineet yhteisönsä?
- *Kuinka heidän asutuskuvionsa rinnastuu muualta naapurialueilta tunnettuihin lapinkyläjärjestelmiin? Ilmeisesti heillä on ollut (esi-)historialliset yhteydet ainakin viimeksi Ruotsin Muonion lapinkylän asukkaina tunnettuihin raitiometsäsaamelaisiin (Manker 1968: 158-159), samoin ehkä Kittilään.
- *Kuinka Muonion saamelaismuistot oikeastaan ajoittuvat? Osa nykyisin tunnetuista kohteista lienee vanhempia kuin Paulaharjun kirjaamat viimeiset metsälappalaiset osin tunturisaamelaisine juurineen. Hehän eivät enää olleet peuranpyytäjiä, vaan poronhoitajia. Osa kohteista taas on peräisin uudisasutuksen ajalta, erityisesti poronhoitorakennelmat, joista on säilynyt puuosia.

Historiallinen aika (n. 1550-)

Kuten edellä ilmeni, Muonion historia näyttäisi alkavan pikku hiljaa 1500-luvun puolivälissä. Ajan materiaalisia piirteitä luonnehtivat pyyntitalonpoikaiskulttuurin jäänteet. Inventoinnin periaatteena oli rekisteröidä eli numeroida aikakauden kohteista ainoastaan sellaiset havainnot, jotka esiintyvät usean rakenteen muodostamina komplekseina. Muut yksittäiset maastohavainnot merkittiin pelkästään kartoille, sillä runsaudessaan tämän nuorimman jakson jäänteet helposti jättävät varjoonsa arkeologian ensisijaisen tutkimuskohteen, esihistorian. Tilanne kuvastaa näiden nuorimpien jäänteiden säilyneisyyttä ja havaittavuutta maisemassa suhteessa vanhempiin jäänteisiin, ja ilmeisesti myös talonpoikaiskulttuurin entistä näkyvämpää maankäytön

intensiivisyyttä. Seuraavassa luettelossa olen hahmotellut historiallisen ajan jäänteiden karkeaa kronologista järjestystä:

Ilmeisesti vanhimmantyyppistä rakennuskantaa edustavat nelinurkkaisten kiuastupien pohjat, joista usein on säilynyt pari sammaloitunutta, lahonnutta hirsikertaa sekä kylmämuurattu kiuasmainen liesi tai uuni nurkassa. Nämä saattavat edustaa osin varhaisimpia talonpoikaiskalastajien kausiasumuksia, kalakotia eli 'kömmänöitä'. Esimerkkeinä ovat Valkeajoella sijaitseva kompleksin MUONIO 77 tai Jerisjärven Särkilahdessa sijaitseva MUONIO 157 jo kivikauteen ulottuvassa miljöössä, tai Paulaharjun valokuva Torassiepin etelärannan kalakodasta vuodelta 1932 (ks. Vahtola 1991 a: 189).

Historialliselta ajalta lienevät varmasti useimmat puiset käytöstä jääneet, vanhakantaiset poronhoitorakennelmien jäänteet, kuten vaadinten lypsy- ja porokaarteet, joiden useimmiten kuuluu kytkeytyvän paikkakunnan viimeisiin lappalaisiin (esim. kohteet MUONIO 96 ja 98 Löyttyjärvellä).

Tervahautaperinteeseen liittynevät myös multa- ja turvekotien pohjat, jollaisia löytyy esim. Äkäskeron reitiltä (MUONIO 116), Pakajoelta (MUONIO 68) tai Siekkijoen suusta (MUONIO 53). Vieno Aidantaustalta saadun tiedon mukaan (ks. LIITE ii: 8) Muonion pääasiallinen tervanpolttokausi alkoi vasta 1800-luvulla, joskin Paulaharju (esim. 1923: 132) mainitsee tervanpoltton Tornionjoella olleen yksi pääelinkeinoja jo 1600-luvulla. Kannattavaa tervanpoltto oli toiseen maailmansotaan saakka, jonka jälkeen tervaa on enää poltettu kotitarpeiksi (Sippola - Rauhala 1992: 62) aina kuluvalle vuosikymmenelle saakka ainakin Liepimäjärvellä (Henni ja Esko Lapinniemi).

Viime vuosisadalta alkaen lienevät peräisin myös useat tammien eli patojen jäänteet, joista monet ovat suhteellisen hyvin säilyneitä, esim. Nivunkijoella (MUONIO 134) tai Pakasaivolla (MUONIO 80). Ilmeisesti vesiä säännösteltiin lähinnä niittyheinän kasvattamista ja keruuta varten karjan rehuksi. Toisaalta varsinkin Muonionjokeen laskeviin sivujokiin rakennettiin myös tukinuittamia (Lehtimäki - Matti 1991: 20). Viime vuosisadalta Muoniosta tunnetaan myös ns. hurrikaspuita, useimmiten kaiverrettuja mäntyjä, jollaisia rekisteröitiin Vuontisjoen Uusipalosta (MUONIO 189) ja Jerisjärven Matoniemestä (MUONIO 173).

Merkittäviä savottakämppien komplekseja rekisteröitiin Pakajoelta (MUONIO 68), jossa vielä n. 50 vuotta sitten eli 1940-luvulla kämppien lisäksi tiedetään olleen saunat, tallit, muut huoltorakennukset sekä kauppa (tieto Eero Naapanki). Jo nyt alue oli raunioitunut selvästi arkeologiseksi jäänteeksi - ilmeisesti rakennukset on purettu käyttönsä jälkeen. Joka tapauksessa paikalla on merkkejä jo varhaisemmastakin toiminnasta, kuten tervanpoltosta ja saamelaisasutuksesta. Tätä vanhempaa savottatraditiota edustanevat Löyttyjoen tukkikämpät (MUONIO 103), jotka on rakennettu mahtavista hirsistä. Kalevi Frimanin mukaan nämä saattavat olla peräisin jo viime vuosisadan puolelta, ja Muonionjoen uittojen mainitaankin alkaneen 1870-luvulla

(Lehtimäki - Matti 1991: 11). Puutavarayhtiöiden savottojen väitetään kuitenkin alkaneen vasta kuluvan vuosisadan alussa, ja varsinaisten suursavotoiden sijoittuneen viime sodan jälkeiseen aikaan (Sippola - Rauhala 1992: 62-64). Mikäli näin on, niin Löyttyöjan kämppien rakennusmateriaali osoittaa alkuperäisen puuston tuhoutuneen täysin n. sadassa vuodessa metsienhakkuun seurauksena. - Tukinuittoon liittynyt rakennelma rekisteröitiin Kalkinmukasta (MUONIO 177), tukkiränni eli Suezin kanava vuodelta 1946, joka kuitenkin säilyneisyytensä vuoksi on lähinnä rakennushistoriallinen kohde.

Muita historiallisen ajan arkeologisiksi kohteiksi määriteltyjä jäänteitä olivat muutamat muut rakennusten perustat, kivikellarit, useat niittylatojen rauniot sekä yksittäinen, lähinnä kolarilaiseen perinteeseen kytkeytyvä kalkinpolttouuni Äkässaivolla (MUONIO 34), tai Pallaksen tien rakentamisen yhteydessä syntyneet rakkakuopat (MUONIO 176). Myöhäistä vaihetta edustavat myös toisen maailmansodan jäänteet maastossa, kuten poterot, sirpalesuojat ja pommikuopat, jollaisia tallennettiin useimmiten vanhemmantiyyppisten jäänteiden läheisyydestä (esim. MUONIO 45, 180 ja 182). Myllynpaikkoja ei tällä kertaa ehditty ottaa rekisteriin, mutta useista on mainintoja muistitietoluettelossa.

Historiallisen ajan asutusmerkkejä hyvin usein limittyä samoihin löytöpaikkoihin muinaissaamelaisten havaintojen kanssa. Tällaisia tapauksia näyttäisi esiintyvän ainakin 120 rekisteröidyssä kohteessa, joka siis käsittää 55% koko aineistosta. Toisella tavalla, puhtaasti historiallista vaihetta edustavia laajoja kohteita hyväksyttiin mukaan 16 % koko aineistosta.

Tulevaisuudessa olisi historiallisten kohteiden osalta huomioitava puurakenteiden säilyminen: metsissä on maatumassa hyvin tuhoaltista puuarkkitehtuuria. Eniten puurakenteita on säilynyt vanhakantaisissa poronhoitorakennelmissa, tukkikämpissä ja tammissa, niittyladoissa sekä puuseidoissa. Näiden osalle tulisi laatia jonkinlainen systemaattinen säilyttämisen- ja hoitosuunnitelma.

G. Yhteenveto: Inventoinnin merkityksiä

Lähes jokaisella asutulla maankolkalla on oma arkeologinen taustansa, niin myös Muoniolla. Inventoinnin tarkoituksena on ollut avata tietä Muonion esihistorian ja arkeologisen historian tuntemukseen. Tulos on kuitenkin vasta ensimmäinen askel kohti arkeologisen menneisyyden tutkimusta, vaikka inventoinnillakin voidaan hahmottaa karkeaa kuvaa jo kivikauden varhaisimman asutuksen piirteistä, muinaissaamelaisesta perinnöstä ja viimeksi talonpoikien sekä tukkisavotoiden aineellisista jäänteistä. Näin arkeologiset kohteet kertovat paikallisen kulttuurisen menneisyyden ominaispiirteistä pitkällä aikavälillä, ts. Muoniossakin lähes 10 000 vuoden pituiselta ajalta. Ennen kaikkea muinaismuistot kertovat inhimillisen menneisyyden erilaisuudesta suhteessa meidän aikaamme ja meidän

kulttuureihimme.

Inventoinnin tarkoituksena on myös tehdä mahdolliseksi maaperässä säilyneen, inhimillistä menneisyyttä koskevan tiedon säilyminen ja suojelu, sillä kaikki muinaista materiaalista kulttuuria koskeva tieto on ainutlaatuista. Jokaisella jäänteellä on oma yksilöllinen ympäristönsä ja tarinansa. Tämän tiedon säilyminen onnistuu parhaiten silloin, kun kohteet ja niiden sijainti tunnetaan, vaikkakaan kaikkia kohteita ei mahdollisesti koskaan löydetä. Muinaismuistoja koskeva tieto on siten julkista, jotta sitä voitaisiin hyödyntää myös maankäytön ja rakentamistoiminnan suunnittelussa, sillä näiden toimenpiteiden yhteydessä aina on huomioitava muinaismuistojen lakisääteinen rauhoitus, joka on maanomistussuhteista riippumaton. Muinaismuistot Suomessa ymmärretään yhteisenä kansallisena kulttuuriperintönä, mikä merkitsee sitäkin, että jokaisella on oikeus muokata käsitystään ihmiskunnan tai asuinseutunsa muinaisuudesta arkeologisten primaarilähteiden, ts. sekä kiinteiden muinaismuistojen että museoissa säilytettävän irtaimen löydöstön perusteella lakisääteisillä ehdoin. Näin arkeologinen aineisto voi antaa virikkeitä paikalliselle kulttuuri- ja sivistystyölle sekä mahdollisuuksia esihistoriankirjoituksen kytkemiselle myös paikallisen matkailuelinkeinon ohjelmopalveluiden kehittämiseen osaksi syvälle luotaavaa kansainvälistä vuorovaikutusta ja kulttuurivaihtoa.

I. Kiitokset

Työ mahdollistui seuraavien tahojen edesauttamana:

Muonion työvoimatoimisto: Riitta Tolvanen ja Kaisa Mäkelin;
 koulutoimisto: Kaija Hiilivirta, Liisa Lindgren, Riitta Salmi,
 Meeri Niemelä, Janne Heikkinen, Anna-Liisa Töyrä;
 kansalaisopisto: Jouko Laalo;
 liikuntatoimisto: Heikki Aura, Heikki Kivinen;
 tekninen toimisto: Leena Iivari;
 vapaa-ajanlautakunta: Kari Liikavainio;
 kirjasto: Elli Kangosjärvi;
 kunnan johto: Aulikki Heinonen;
 siivoustoimi: Henni Lapinniemi;
 huolto: Raimo Ylivirta;
 vapaa-aika: Hilka Ukkola, Kirsti Helander-Alahuhta, Elsa Pietikäinen, kansalaisopiston saamen ryhmä;
 mutta ennen kaikkea kulttuurityöntekijät Janne Muotka ja Mika Pouttu sekä kaikki informantit (ks. LIITE ii), kuten mm. Vieno Aidantausta, Väinö Suosilmä, Erkki Vuollo ja Urpo Kinnunen;
Oulun yliopisto: Heli Heinäaho, Pentti Koivunen, Milton Nunez, Merja Makkonen, Jari Okkonen.

Löytökohteet MUONIO 1 - 220

MUONIO 1 Myllypalo

-Lapinkenttä

Luokka: II (?)

Ajoitus: Saamelaisaika

Laji: kuoppia ja asumuksenpohjia

SijaintitiedotPeruskartta: 2714 11 PAKASAIVO (1968) tai 2723 05 + 08
PAHTONEN (1984)

x= 7508 - 7509 - y= 497 - 498 - z= 245 - 270

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34 km Muonion kirkosta SE
tai 1.5 km "Muonion kirkolta Myllypalossa" (Pääkkönen 1901).**Hoito ja kunto**

A B C D E F G

Tila ja omistajaOmistaja: Valtionmaata (?) / Metsähalitus Puhelin: 9695-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO**Aiemmat tiedot:** A. Erä-Esko 1962: arkistomaininta. Museovirasto,
arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.Äyräpää 1931: Suomenmaa IX:2: 244: "Maakuoppia, joita arvellaan
lappalaisten asumusten jätteiksi, on Myllypalossa ..."Pääkkönen 1901: Kolme hautaa tai "Lapin pakopirttejä" "1 1/2 km.
Muonion kirkolta Myllypalossa".**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta, ks. kohde 76.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms.,
ympäristön kasvillisuus)Kyseessä ilmeisesti Jokijärven E-puolella ja Ulkujärven N-
puolella oleva kangas. Alueen pikkujärvet lienevät olleet
kalaisia, ja useat joet haaroineen ovat tarjonneet hyviä
kulkureittejä. Myös maasto asumisen kannalta on useissa kohdissa
loivasti kumpuilevaa mäntykangasta.**Löytöaika ja -tapa:** (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa,
tietyössä tms.)Kohdetta ei tiettävästi ole vielä maastossa löytynyt, sillä
Ulkujärven N-puolen alueille ei vuoden 1995 inventoinnin
yhteydessä ennätetty.**Lähilöytöjä:** On pohdittava sitä, millä tavoin etenkin Jokijärven
E-puolen löydökset mahdollisesti ovat liittyneet mainittuun
Myllypalon asutukseen. Jokijärveen laskevan Salmijoen rannalta

löytyi useita tuvanpohjia, jotka saattavat kytkeytyä vanhaan lappalaisasutukseenkin. Selvästi saamelaistyyppisiä ovat kohteen 74 kotaliesiä muistuttavat tulisijat. Selviä kodanpohjia, joskin tyyppiltään ja miljööltään jo kivikautisiakin, puolestaan ovat kohteen 76 (Jokijärvi E) asuinvallipainanteet.

Jatkotoimenpiteitä: Ulkujärven N-ranta ja sen N-puolinen kangas tulisi tutkia mainitun asutuksen löytämiseksi.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Kyseessä ei ilmeisestikään ole Ulkujärven N-puolinen Myllypalo, vaan kirkonkylän lähellä sijaitseva toinen Myllypalo, jota koskeva viittaus Pääkköseen (1901) havaittiin vasta 22.4.1997. N. 2 km kirkolta S nykykartan mukaan sijaitsevat Myllykorva ja Myllyoja -nimiset paikat.

MUONIO 2 Ruoppavaara (KITILLÄ)

- "Kuoppia ja asumuksen pohjia"

Luokka: II

Ajoitus: Saamelaisaika (?)

Sijaintitiedot

Kohdetta ei löydy inventoinnissa käytetyiltä topografi-, ulkoilu- eikä maantiekartoilta.

Aiemmat tiedot:

Aarni Erä-Eskon Muonion kohdeluettelo (1 - 25). Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

Aarne Äyräpää: Muinaismuistoja. Suomenmaa IX:2. Porvoo 1931. 244-245.

Aiemmat löydöt: Ks. yllä.

TARKASTUSKERTOMUS**Tarkastuksen aihe:**

Kohdetta ei tarkastettu, koska sitä ei löytynyt nykyisiltä kartoilta Muonion alueelta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Kohde mainittu Äyräpään luettelossa v. 1931 (Suomenmaa IX:2, s. 244).

Luokitusehdotus perusteluineen:

II-luokkaa ehdotettu museoviraston luettelossa ilmeisesti perustuen tiedossa olevaan kohteen luonteeseen.

Havaintomahdollisuudet: Ei havaintoa.

Jatkotoimenpiteitä:**Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:**

Näyttää pohjautuvan lappalaista muinaisasutusta koskeneeseen perimätietoon. Muoniolaisen Tapio Ojan (35 - 40 v.) mukaan Ruoppavaara sijaitsee Kittilän länsiosassa Tiurajärvestä ja Linkukerosta E, jossakin Kolkuttaman tienoilla (tieto 17.4.1996).

MUONIO 3 Jerissaari, Luonnonhoitometsä, (Saarenlahti (?))

- "Kuoppia ja asumuksen pohjia"

Luokka: II

Ajoitus: Saamelaisaika (?)

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

x= 7534 34 **y=** 505 50 **z=** 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Muonion kirkosta ESE.

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtio/Metsähallitus

Puhelin: 9695-512 021

Osoite: Nivanpäätie 24

Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösluettelo Muonio. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

Aiemmat löydöt: Kuoppia ja asumuksen pohjia.

TARKASTUSKERTOMUS**Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 171

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei ehditty tarkastaa v. 1995 hankalan tavoitettavuuden vuoksi.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Karttojen mukaan alueella kasvaa kuusia.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Kartan perusteella kohde sijaitsee saaren SE-niemekkeessä olevalla tasanteella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Martinniemen tilalta paikalle on n. 1540 m ENE, ja Saaren tilalta n. 1100 m NE.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Museoviraston dokumenteista ei ilmene, mistä tieto tästä kohteesta on peräisin.

Luokitusehdotus perusteluineen: II Museoviraston ehdotuksen mukaan.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue kohteen ympärillä.

Lähilöytöjä: MUONIO 15 Jerissaari SW, Saari: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1100 m SW; MUONIO 23 Jerissaari SW, Martinniemi: esihistoriallinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1580 m WSW; MUONIO 37 Jerissaari SW: esihistoriallinen/saamenaikainen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 1140 m SW.

MUONIO 4 Jerisjärvi, Haltioletto = KITILÄ 49

-Uhripaikka ja kalmisto

Luokka: I - II

Ajoitus: Saamelaisaika

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

Pinta-ala: Halk. n. 20 m

x= 7535 78 y= 506 85 z= 257.2 - 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21 km Muonion kirkosta ESE.

Tila ja omistaja

Omistaja: ?

Aiemmat tiedot:

Pääkkönen 1901: Kohta 2) f): "Lapin seitoja tai asumasijoja:"
"Jerisjärven rannalla Haltialehdossa "Lapin hautoja", joista löydetty useita kiviaseita."

Muonioniskan piirin nimismies 1916: Oulun läänin Herra Kuvernöörille. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki. Kirje.

Äyräpää 1931: Suomenmaa IX:2: 245.

Paulaharju 1932: 48.

Aiemmat löydöt:

"... useita kiviaseita." (Pääkkönen 1901).

Saaresta kerrotaan 1850-luvulla löytyneen saviruukun, jossa oli jonkinlainen kierteinen tulppa, ja täynnä väkevää viinantapaista nestettä. "Vanhat ihmiset ovat kertoneet, että tuollaisia astioita olisi muinaisaikoina asetettu ruumiiden viereen hautoihin." (Muonioniskan nimismies 1916).

TARKASTUSKERTOMUS

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 ajan puutteen vuoksi ja koska kohde nykyisin sijaitsee Kittilän puolella.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Paikkaa on pidetty muinaiskansan hautausmaana ja uhripaikkana. Hautoihin on sanotaan liittyneen paljon vanhoja tarinoita. Muonion nimismies piti ao. hautoja asuntojäännöksinä (Muonion nimismies 1916).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Halkaisijaltaan n. 20 m oleva pyöreä saari Jerisjärvessä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Kierrekorkkiastian oli 1850-luvun puolivälissä löytänyt maasta Jerissaareissa v. 1916 asuneen 55-vuotiaan Juho Saaren isä ja eräs englantilainen.

Luokitusehdotus perusteluineen: I - II; tarinaperinteen vuoksi saari sopisi I-luokkaan; kohde lienee edelleen arkeologisesti tarkastamaton (?).

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko saari

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Lähilöytöjä: Kittilän puolella Koivarovassa ja Rauhalassa kivikautisia asuinpaikkoja. Muoniossa Jerissaaren muinaisasutus: Lähinnä MUONIO 171 Jerissaari N, Luonnonhoitometsän asuinvallipainannealue sijaitsee täältä n. 2.02 km W; MUONIO 5 Jerissaari, mahdollinen seitapaikka sijainnee saaren keskellä (?) n. 2.01 km WSW; MUONIO 3 Jerissaari, Saarenlahti: asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1.96 km SW.

MUONIO 5 Jerissaari Luonnonhoitometsä

-Seita

Luokka: II
Ajoitus: Saamelaisaika
Lukumäärä: 1 kpl

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)
x= 7534 34 **y=** 505 50 **z=** 260 (?)
 Koordinaatit merkitty tässä samoiksi kuin kohteessa MUONIO 3, jossa viitataan näiden kahden jäännöksen läheisyyteen toisiinsa nähden.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Muonion kirkosta ESE.

Tila ja omistaja

Omistaja: Luonnonhoitometsää/Valtionmaata/Metsähallitus
Puhelin: 9695-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 MUONIO

Aiemmat tiedot:

Suomenmaa IX:2:244-245.
Paulaharju 1932: 48.
Erä-Esko 1962: Luettelotieto. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

Tarkastuslöydöt**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat:
Muut liitteet: Ote top. kartasta ks. kohde 171

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 ajanpuutteen sekä hankalan pääsyn vuoksi paikalle.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
 Kohde sijainnee Jerissaaren SE-osassa Saarenlahden tuntumassa olevalla ja kuusta kasvavalla metsätasanteella tai jossakin sen läheisyydessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on ennestään luokitettu; sopii tähän luokkaan, kunnes kohteen tarkempi luonne on selvillä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue kohteen ympärillä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Sijaitsee luonnonhoitometsässä.

Lähilöytöjä: MUONIO 3 Jerissaari: asuinpaikkajäänteet sijainnevat aivan lähistöllä.

MUONIO 6 Jerisjärvi, Keimiöniemi

-Seitakivi

Luokka: I

Ajoitus: Saamelaisaikainen

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 5.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

Pinta-ala: 7 x 6.5 m (SW-NE)

x= 7537 68 y= 502 18 z= 265

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.8 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E1 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Äyräpää, Aarne 1931: Lapin kihlakunta. Muonio. Muinaismuistoja. Suomenmaa. Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja. IX:2. Toim. J. E. Rosberg, Kaarlo Hildén ja Erkki Mikkola. Porvoo. (245).

Aiemmat löydöt: Maininta kiinteästä muinaisjäännöksestä ao. paikalla.

Tarkastuslöydöt: Ao. seitakivi, kiinteä muinaisjäännö.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 164

Tarkastuksen aihe: Aiemman tiedon tarkistus maastossa inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Seitakivi, kolmion tai pikemminkin norjalaisen troolarin muotoinen, 7 x 6.5 x 2 - 3 m (SW-NE). Yläosassa on portaita. SW-nurkalla on iso haljennut kivenkappale, joka nojaa itse seitakiveen muodostaen alle luolan - mahdollisesti uhrিতarkoitukseen?

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Harmaajäkälä, sammal, heinät.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Loivasti kohti SE viettävän rinteeseen yläosaa, koivuvaltaista sekametsää kasvava tasanne pellon (SE) ja metsän (NW) rajalla. SE/S/SW-puolta ympäröivään Jerisjärveen on täältä matkaa 50 - 100 m.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Uudehkoon omakotitaloon (SSW) paikalta on matkaa n. 50 m.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Aiemman arkistotiedon sekä mainitusta talosta suullisesti annetun viitteen perusteella inventoitaessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; luokiteltu ennen inventointia, eikä tarkastustapahtuma antanut aihetta muutokseen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue kiven ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaatii ehkä opastusta, sillä kohde on jonkin verran metsikön pimennossa, ja lähialueella on muitakin pystyssä olevia kiviä.

Opas: Läheisen omakotitalon emäntä (suullisesti); H. Oksala, Mika Pouttu.

Lähilöytöjä: MUONIO 52 Keimiöniemen kalakenttä ja kivikautinen löytöpaikka sijaitsee täältä n. 100-200 m N; MUONIO 17 Keimiöniemi: kivisen poikkikirveen löytöpaikka sijaitsee täältä n. 200 m SE; MUONIO 157 Jerisjärvi NW, Särkilahti: esihistoriallinen pyynti- ja asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1500 m WSW järven W-puolella; MUONIO 158 Kemiläinen SE, Kemiläisenjärvi NE: mahdollinen lappalaisten kalmisto/puuseitakarsikko ja latomus, sijaitsevat täältä n. 1600 m W.

MUONIO 7 Kalkinrova (= Kalliorova)

-Seitapaikka

Luokka: II-III

Ajoitus: Saamelaisaika

Lukumäärä: kiviseita 1 kpl (trad.); puuseita 1 kpl (?)

Tarkastaja: Hilikka Oksala Tarkastusaika: 1.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

Pinta-ala: n. 4 m²

x= 7539 38 y= 493 45 z= 360 (?)

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 7 (5?) km Muonion kirkosta E.

Hoito ja kunto

A1/5 B1/4 C6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Pääkkönen, Lauri W. 1901: Matkakertomus Muinais- ja kansatieteelliseltä keräysmatkalta kesällä 1901 Tornion, Muonion ja Ounas sekä Kemin jokivarsilla. Museovirasto, Ark. os. top. arkisto:

"Lapin seita neljällä aluskivellä. Samanlainen Kalliorovassa 5 km Muonion kirkolta itään käsin."

Äyräpää 1931: Lapin kihlakunta. Muonio. Muinaismuistoja. Suomenmaa. Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja IX:2. Toim. J. E. Rosberg, Kaarlo Hildén, Erkki Mikkola. Porvoo. 244-245:

"Seitapaikkoina pidetään - - Kalliorovaa kirkolta itään - -".

Aiemmat löydöt: Havainto kiinteästä muinaisjäännöksestä, neljällä aluskivellä seisovasta seitakivestä.

Tarkastuslöydöt: Puuseitaa muistuttava kelokanto.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 7

Tarkastuksen aihe: Aiemman seitapaikkaa koskevan tiedon tarkistaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat,

leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Kohdetta tarkastettaessa pohjatietona oli ainoastaan Äyräpään maininta seitapaikasta sekä museoviraston arkistotieto. Pääkkösen alkuperäismaininta neljällä aluskivellä seisovasta seidasta löytyi vasta myöhemmin. Siksi ei varta vasten osattu kuvatonlaista kivistä etsiä. Mikäli sellainen kuitenkin olisi ollut jäljellä, olisi se ehkä havaittu. Se mitä havaittiin oli

puuseita (?), kierteinen kelokanto, korkeudeltaan 2 m, paksuudeltaan n. 0.4 m. Kyljessä oli kirveen jälkiä, ja päätä oli jonkin verran muotoiltu. Mahdollinen uhrikolo on ollut kelon SE-kyljellä, jota oli myös veistetty. Vastakappaleesta ei tehty huomioita.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Vaaran huipulla, maisemapaikalla, joka on harvaa mäntyä kasvavaa, avohakkuuksi aurattua moreenikangasta. Paikalla esiintyi myös kalliopaljastumia.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Metsäautotie (S-N) sijaitsee alueelta 0.5 - 1 km SE.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Inventoinnin yhteydessä vanhan tiedon pohjalta.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; puuseita epävarmahko; kiviseita mahdollisesti tuhoutunut.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ainakin puuseidan lakisääteinen minimisuoja-alue.

Havaintomahdollisuudet: Puuseidan kohdalla hyvät, sillä se erottuu ympäröivästä maisemastaan.

Opas: Hilikka Oksala, Mika Pouttu.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Karkeat metsänhoitotoimenpiteet tuhoavat muinaisjäänteet varmuudella.

Lähilöytöjä: MUONIO 25 Särkijärvi, Karhunoja: rautakirveen löytöpaikka sijaitsee seitavaaralta n. 4600 m SE.

MUONIO 8 Kaarantojärvi, Seitaniemi

-Seita ja asuinkenttä

Luokka: II

Ajoitus: Saamelainen/historiallinen aika

Lukumäärä: 1 palvoskivi, 1 kaiverruskivi, 1 kalakuoppa, useita asuinkenttiä (?), joissa useita kuoppia.

Tarkastaja: Samuli Paulaharju **Tarkastusaika:** 1922/32 (?)

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2724 05 SONKAMUOTKA (1969)

x= 7565 33 **y=** 474 24 **z=** n. 245

ilmeisin seitakiven paikka (?)

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27.3 km Muonion kirkosta NNW.

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Paulaharju 1977/1922: 141:

"Kätkäsuvannon takamailla, Kaarantojärven Seitalahden pohjukassa, palvoivat kalamiehet sileää rantakiveä."

Paulaharju 1932: 45 - 46:

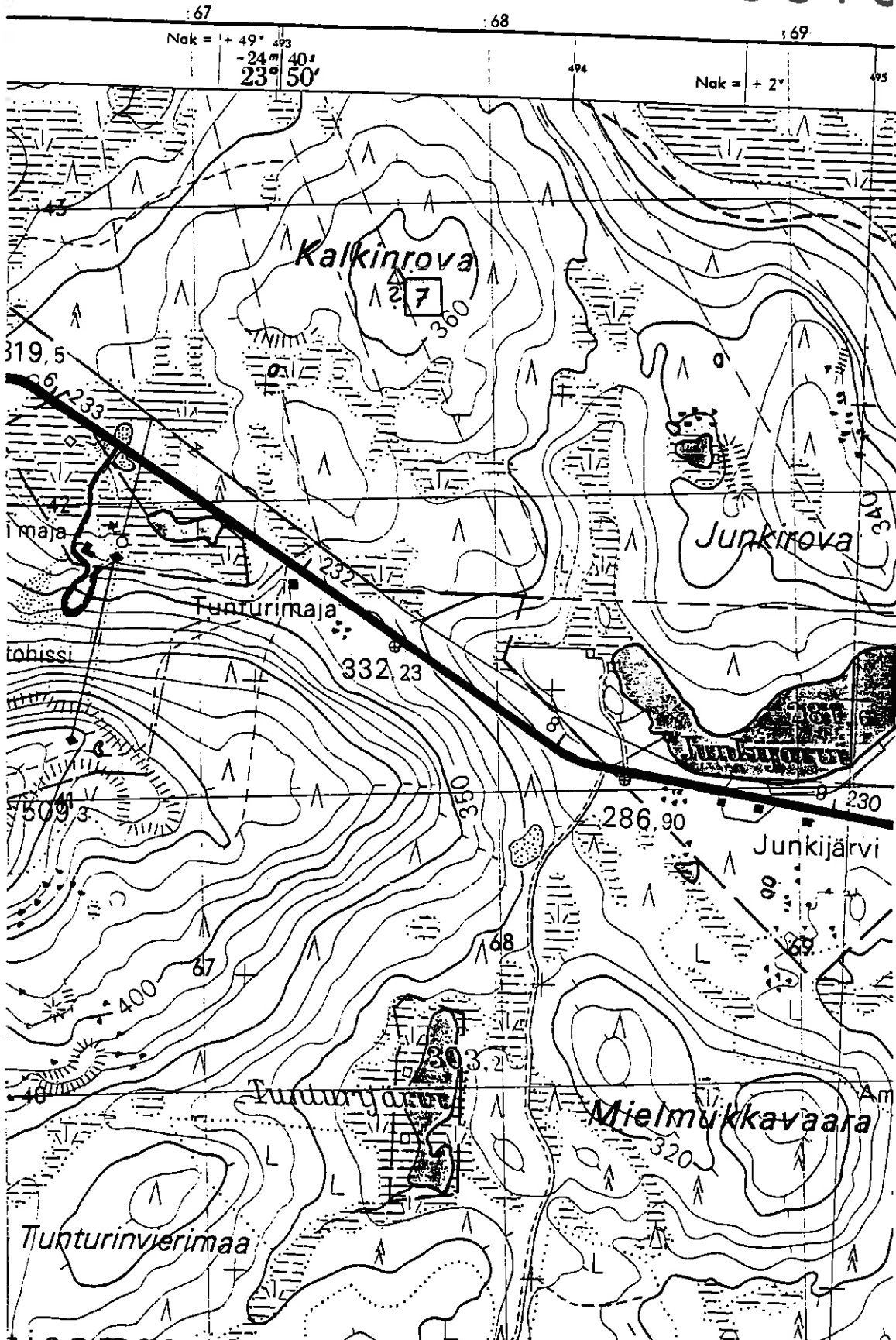
"Kaarantojärven seita. Muonion luoteiskulmassa, Enontekiön rajalla on pieni Kaarantojärvi, parin neljänneksen päässä Muonionjoen ja maantien varrella olevasta Myllykorvasta. Järven pohjoisrannalla on Seitaniemi ja sen vieressä Seitalahti. Seitaniemen rannassa on aivan veden rajassa n. metrin korkuinen pyöreähkö kivi, ja samalla kohtaa järvessä - tulvan aikana vedenpinnan alla - on kolme suurta kiveä. Rannalla olevaa kiveä ovat kalamiehet palvelleet, vieneet sille kaloja, kun ovat hyvin saaneet. Kaikenlaisia luita on kiven juurella nähty aina viime aikoihin asti. -- Palvoskiven luona, Seitalahden pohjassa on vanhoja asuntokenttiä, ja Seitakiven lähimailla on kuoppa, jota luullaan entiseksi kalakuopaksi. Asuntokenttien luona on useita kuoppia. Muistelukset kertovat, että Isonvihan aikana muuan pakomatalla ollut Suomen pappi (Johan Wegelius?) olisi jonkin aikaa oleskellut Kaarantojärven kentällä. Seitakivessä näkyy merkki W. Toinen kivi on lähellä, ja siinä on A:n näköinen merkki."

Aiemmat löydöt: Paulaharjun kuvaus alueella sijaitsevista kiinteistä muinaisjäännöksistä: seitakivestä, kaiverretusta kivistä sekä kuopanteista.

TARKASTUSKERTOMUSLiitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 8.

OLOSTU

Muut liitteet: LIITE I/8: Paulaharju 1932: Kuva 26.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei voitu tarkastaa yrityksistä huolimatta maaston jänkäisyyden sekä ohuen jään vuoksi lokakuun alussa 1995. Parhaiten kohteeseen pääsisi sulan aikana veneellä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Ks. Paulaharjun kuvaus yllä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Kartassa ei esiinny Seitaniemeä ja -lahtea paikanniminä. Siksi tiedustelin kohteen tarkkaa sijaintia Kätkäsuvannossa Onni Vanhapihalta (50 - 60 v.) sekä Myllykorvan isännältä (Niemelä) (50 - 60 v.). Miesten kartalta neuvomat paikat poikkesivat toisistaan n. 600 m. Oletan kohteen sijaitsevan järven NW-osassa olevan ojan sekä Karkijoen välisellä niemellä ja sen E-puolella olevassa lahdessa, johon on merkitty männikköä ja sen E-puolelle edelleen koivikkoa. Ympäristö on varsin jänkäistä ja kosteaa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kunnanraja Enontekiön ja Muonion välillä (W-E) sijaitsee yllä mainitulta paikalta n. 400 m N. Järven SW- ja SE-osissa on kesämökkejä, joihin mainituilta suunnilta johtavat metsäautotiet.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Paulaharjun muistiinmerkitsemä 1920-luvulla, jolloin hän jo lienee käynyt paikalla (ks. Paulaharju 1977/22: 141; 1932: 46: Kuva 26).

Luokitusehdotus perusteluineen: I - II; I-luokka, sillä kohde lienee hyvin säilynyt paikan vaikeapääsyisyyden vuoksi. Lisäksi harvinainen yhdistelmä on kenttäasuinpaikan ja seidan selkeä yhteys. Luokka II on annettu kohteelle entuudestaan, mikä puoltaa paikkaansa, koska kohdetta ei ole arkeologisesti päästy tarkastamaan.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimialue.

Havaintomahdollisuudet: Parhaiten paikalle pääsee veneellä.

Opas: Tarvittaessa Myllykorvan isäntä Kalevi Niemelä (?), Myllykorva, 99300 MUONIO, puh. 9696-538 732 tai Onni Vanhapiha (?), Kätkäsuvanto, 99300 MUONIO, puh. 9696-538 748 tai Hilikka Oksala.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

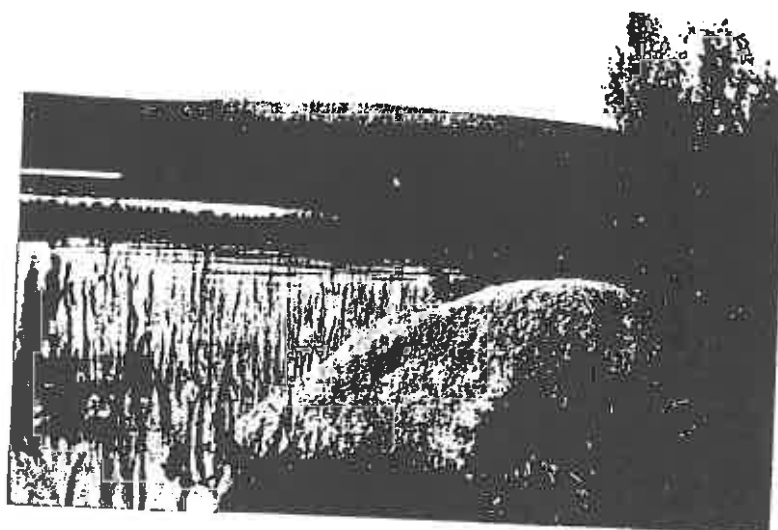
Järven rannan kesämökkiasukkaat saattavat käyttää aluetta retkikohteena (?), mikä ei rasittane alueen muinaisjäännösluonnetta. Tosin mökkiasutuksen laajeneminen

mahdollisesti tänne saattaa aiheuttaa vaaratilanteen kohteen säilymiselle. Siksi sen tarkka sijainti tulisi selvittää mahdollisimman pian.

Lähilöytöjä: MUONIO 51 Kätkäsvanto, Sonkajoki: pyyntikuopparyhmä sijaitsee täältä 3100 - 3200 m SW; MUONIO 217 Kätkäsvanto, Myllykorva: asuinvallipainanne sijaitsee täältä n. 4100 m SW. Kohteessa MUONIO 214 Kätkäsvanto, Vuopionpalo oleva asuinvallipainanteeksi tulkittu kohde sijaitsee täältä n. 4350 m SSW.

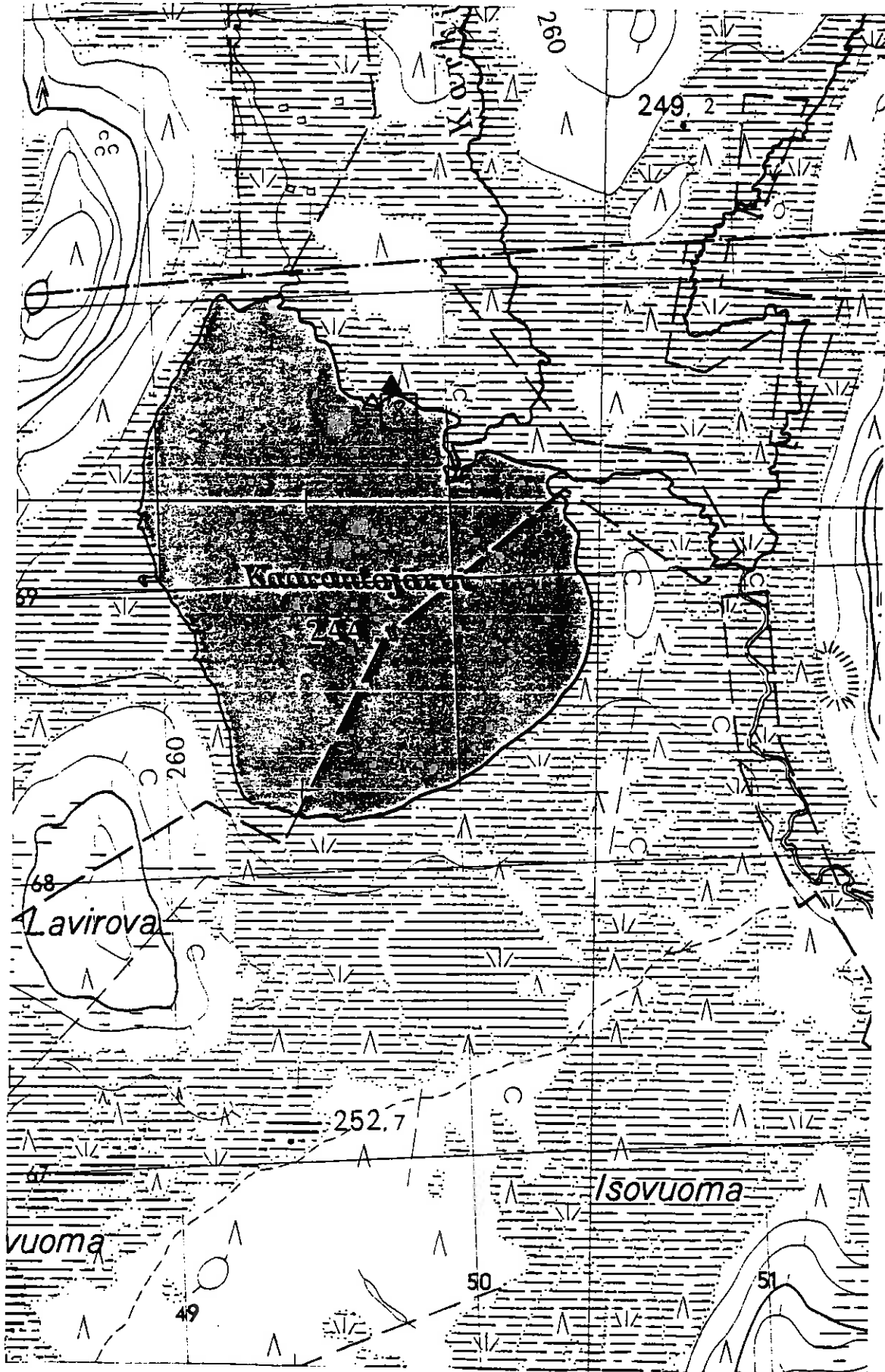
16

SAMULI PAULAHARJU.

Kuva 26. Kaarantojärven kalaseita. Muonio.

Ote top. kartasta 2724 05 SONKAMUOTKA

Kohde MUONIO 8

MUONIO 9 PAJALA, Muoniovaara (Ruotsi)

-Seita

Luokka: I

Ajoitus: Saamelaisaika

Lukumäärä: 1 kpl

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 06 + 2723 09 MUONIO (1984)

x= 7540 66 y= 2483 52 z= 339 vaaran laki

Peruskartalle on myös merkitty Seitakivenmaa sekä sinne irtolohkare, jonne johtaa polku. Tämän koordinaatit ovat

x= 7540 81 y= 2482 16 z= 270 - 280

Lieneekö kyseessä todella kaksi eri seitaa? Toinen lienee Pajalan käärmekivi 1800-luvulta.

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 2800 m Muonion kirkosta W.

Tila ja omistaja

Kylä: Muoniovaara

Aiemmat tiedot:Aarni Erä-Esko: Maininta museoviraston arkeologian osaston top. arkistossa.

TARKASTUSKERTOMUS

Tarkastuksen aihe:

Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 johtuen kohteen sijainnista valtakunnanrajan ulkopuolella.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; seitakivet näyttävät useimmiten ryhmitetyn tähän luokkaan.Lähilöytöjä: MUONION kirkonkylän Niemenpään ja Kirkonmäen kivikautiset kohteet, mm. 11, 12, 19 - 21 ja 181 sijaitsevat täältä 2.3 - 3.6 - 4.3 km E. Saivojärvi sijaitsee Seitakivenmaasta n. 2.23 km N. Akamellan keskiaikainen/varhaishistoriallinen kalmisto sijaitsee täältä n. 5 km N. Myös Peter Keskitalon (Muodosmineral) mukaan jossakin Naankijärven rannalla on kivikaudentyypinen vallipainanneasuinpaikka, n. 3.1 km Seitakivenmaasta W.

MUONIO 10 Pakasaivo

-Saivojärvi, palvontapaikka

Luokka: I

Ajoitus: Saamelaisaikainen

Lukumäärä: 1 saivojärvi, uhriluolia (?)

Tarkastaja: Hilikka Oksala Tarkastusaika: 13.7.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 11 PAKASAIVO (1968)

x= 7502 25 - 7503 36 y= 491 06 - 38 z= 210

Pinta-ala: 1060 x 150 m (S-N)

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 37 km Muonion kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A1(?) B1 C6 D2,3 E5 F3(?) G5

Tila ja omistaja

Kylä/kaupunginosa: Kihlanki (?)

Omistaja: Metsähallitus

Puhelin: 9695-512 021

Osoite: Nivanpääntie 24

Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Paulaharju 1932: 47-49; 1977/1922: 169-170

Metsähallitus 1991: 10-11

Kotivuori - Torvinen 1993: 91Tarkastuslöydöt: Havainnot traditiopaikan luonteesta; uhriluolia (?)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 80

Muut liitteet: LIITE I/10

Diat: OY Ark. lab. 12, 13

Tarkastuksen aihe: Aiemmat tiedot merkittävästä muinaispalvonnann kohteesta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Saivojärvi, pitkä, kapea, jyrkkäreunainen rotko, seinämät kallioiset, mitat n. 1060 x 150 x 50 - 70/130 m (pit. x lev. x syv.) (S - N). Järven N-pää pyöreähkö, muodostaa Suomen suurimman hiidenkirnun (Metsähallitus 1991: 10), syvyys vedenpinnasta 60 m, pahtaseinät lisäksi 50-70 m korkeat. Ainakin saivon E-rannalla on pienehköjä luolamaisia koloja, mahdollisia

uhriluolia (?) (max tilavuus n. 0.5 x 1 x 1 m)

kallionkielekkeellä n. 5 x 5 m laajalla alueella (uhriluolista ks. esim. Vorren - Eriksen 1993: 34, 124-129, 161-163; tai Itkonen 1984 II: 320). Uhreja luolissa ei kuitenkaan havaittu tarkastuksen yhteydessä. - Pakasaivo on ilmeisesti nk. meromiktinen järvi, jossa pohja- ja pintavedet eivät koskaan sekoitu keskenään. Pakasaivossa n. 12.5 m:n syvyydellä on ns. harppauskerros, jonka alla vesi on hapetonta ja rikkivetypitoisuus kohoaa voimakkaasti. Rikkivetyvedessä säilyvät muuttumattomina kaikki Pakasaivoon vuosituhansien aikana mahdollisesti uponneet veneet ja esineet (Metsähallitus 1991: 11).

Saivon alue olisi erinomaista seutua kalliotaiteen etsinnän kannalta veneestä käsin alueen pystyjen ja korkeiden kallioseinämien perusteella. Myös alueen kytkeytyminen jo sinänsä saamelaiseen uskomusmaailmaan lisää kalliotaiteen löytymisen mahdollisuutta.

Myös peurojen ajopyynti alas kielekkeiltä on saattanut olla mahdollista täällä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

W-rannalla kuivaa mäntykangasta, S-osassa pajukkoa, lepikkoa, vaivaiskoivua, varpuja, kaislikkoa, sammalikkoa; SE-rannalla kuivaa jäkäläpohjaista mäntykangasta, samoin NE-osassa. E-osassa sekametsää, "uhriluolan" kohdalla koivua ja kuusta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Ks. yllä; "uhriluolat" sijaitsevat saivon E-rannalla, N-pään hiidenkirnun yläreunalla, josta rantaviivaan on 1-2 m kohti W. Siitä on äkkiyrkkä n. 30 m syvä pudotus alas veteen. Paikka sijaitsee n. 20 m W kapeasta puroputouksesta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Metsähallituksen kotakahvio sekä pitkospuita, puistoteitä ja portaikkoja on rakennettu alueen NE-osaan. "Uhriluolat" sijaitsevat näköalapaikalla n. 1.5 m portaikosta W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Näköalakohdissa kasvillisuus on paikoin kokonaan kulunut pois maaperän pinnalta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löytynyt kirjallisuudessa esitetyn tradition perusteella - varhaisin kävijä tutkijana lienee Paulaharju (1922?).

Laajuuden arviointiperuste: Topografinen kokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; luonnonkaunis kohde, johon liittyy vahva traditio.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko miljöo järven ympäristössä.

Havaintomahdollisuudet: Erinomaiset.

Opas: Mika Pouttu sekä Kalervo Uttu eli Uttu-Kalle.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Metsähallituksen hoitama matkailukohde.

Lähilöytöjä:

MUONIO 10 a Valkeajoki, Kirkkopahta, seitakivi sijaitsee saivosta n. 2500 m SE. Pakajärvelle, josta tunnetaan entisiä lappalaisten asuinsijoja, on täältä matkaa n. 500 m W. MUONIO 80 Pakasaivo, Valkeajoen latvasuun patorakennelma sijaitsee aivan järven S-päässä.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Alli Ohenoja, matkailuyrittäjä Toras-Siepiestä, kertoi 11.10.1995 Pakasaivon pohjalta sukellatun myös ihmisen luita. Raimo Ylivirta, harrastajasukeltaja Muoniosta, kertoi toukokuussa 1995, että Pakasaivon järven pinnan alla on puuveneen hylky kallion kielekkeellä.

48

SAMULI PAULAHARJU

Kuva 29. Pakasaivo. Muonio.

MUONIO 10a Kihlanki, Kirkkopahta

-Seitakivi

Luokka: I

Ajoitus: Esihistoria/saamelaisaika

Lukumäärä: 1

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 12.7.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 11 PAKASAIVO (1968)

Pinta-ala: 30x30 m

x= 7501 22 y= 493 22 z= 230

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 39.1 km Muonion kirkosta SSSE.

Hoito ja kuntoA1 B1 C6 D3? E5 F3 G5 edempänä tiellä;
taulusta puuttuu teksti**Aiemmat tiedot:**Paulaharju 1932: 48

"Pakasaivon takana neljänneksen päässä jäkäläisellä mantykankaalla on Seitapahta, lappalaisten vanha palvoskivi. Se on yksinäinen suuri kallionlohkare, yli kaksi metriä korkea ja noin kuusi metriä leveä. Etelän puolelta kivi on jyrkkä, mutta pohjoisen puolella se nousee porrasmaisesti, lännen puolella on kiven alla suuri kopero. Petäjiköstä kivi pohottaa kuin metsänasunto, eikä muuta kiveä ole koko kankaalla."

Ks. myös Aapala 1989: 15; Kotivuori - Torvinen 1993: 91

Tarkastuslöydöt: KM 29483:1 kvartsimursketta 5 kpl; paikalla todettiin myös kolme modernia kolikkoa: 1 mk/1989, 10 p/1991 ja 10 Ruotsin äyriä/1984.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 77.

Muut liitteet: LIITE I/10a: Kuvakopio Paulaharju 1932: k. 28.

Diat: OY n:o 11

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen inventointi tarkoituksena opastaa kulttuuriryöntekijää muinaisjäännösten dokumentointiin.**Kohteen kuvaus** (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Seitakivi, 8 x 8 x 2 m; kiven NW-laidalla on kolomainen

syvennys, noin puolet kiven ympäröimästä. Pieni onkalo myös kiven NE-päässä. NE-puolella porrasmaisia tasanteita 2 kpl. Päältä laakea. Päällä merkkejä tulen pidosta, mm. hiiltä. N-päässä kaksi laakeaa kiveä 4 x 2 x 0.35 m. Ympäristössä siellä täällä muitakin suurehkoja kiviä n. 0.5 - 1.0 m. Löydöt seitakiven päältä. Kiven pinnalla kvartsijuoni josta mahdollisesti irroitettu työkaluraaka-ainetta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Sammalta, ruohoa, jäkälää, puolukkaa, mustikkaa, koivu paksuus 20 cm ja männyntaimi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus): Loivasti kohti W viettävä laakea, harvaa männikköä kasvava hiekkapohjainen jäkäläkangas, jonka keskellä kivi sijaitsee.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.): Pakasaivoon johtavalle tielle (S-N) on n. 100 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni): Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.): Paulaharjun (1932) muistiin merkitsemä.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; merkittävä muistomerkki saamelaisten muinaisuskonnosta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko kiveä ympäröivä kangasmetsätasanne.

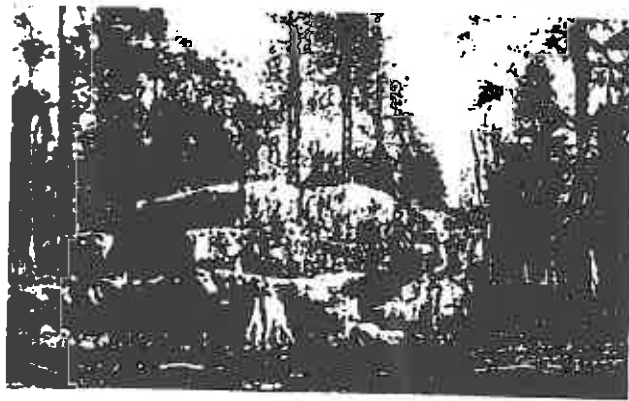
Havaintomahdollisuudet: Hyvät

Opas: Tarvittaessa Mika Pouttu, Muonio, H. Oksala

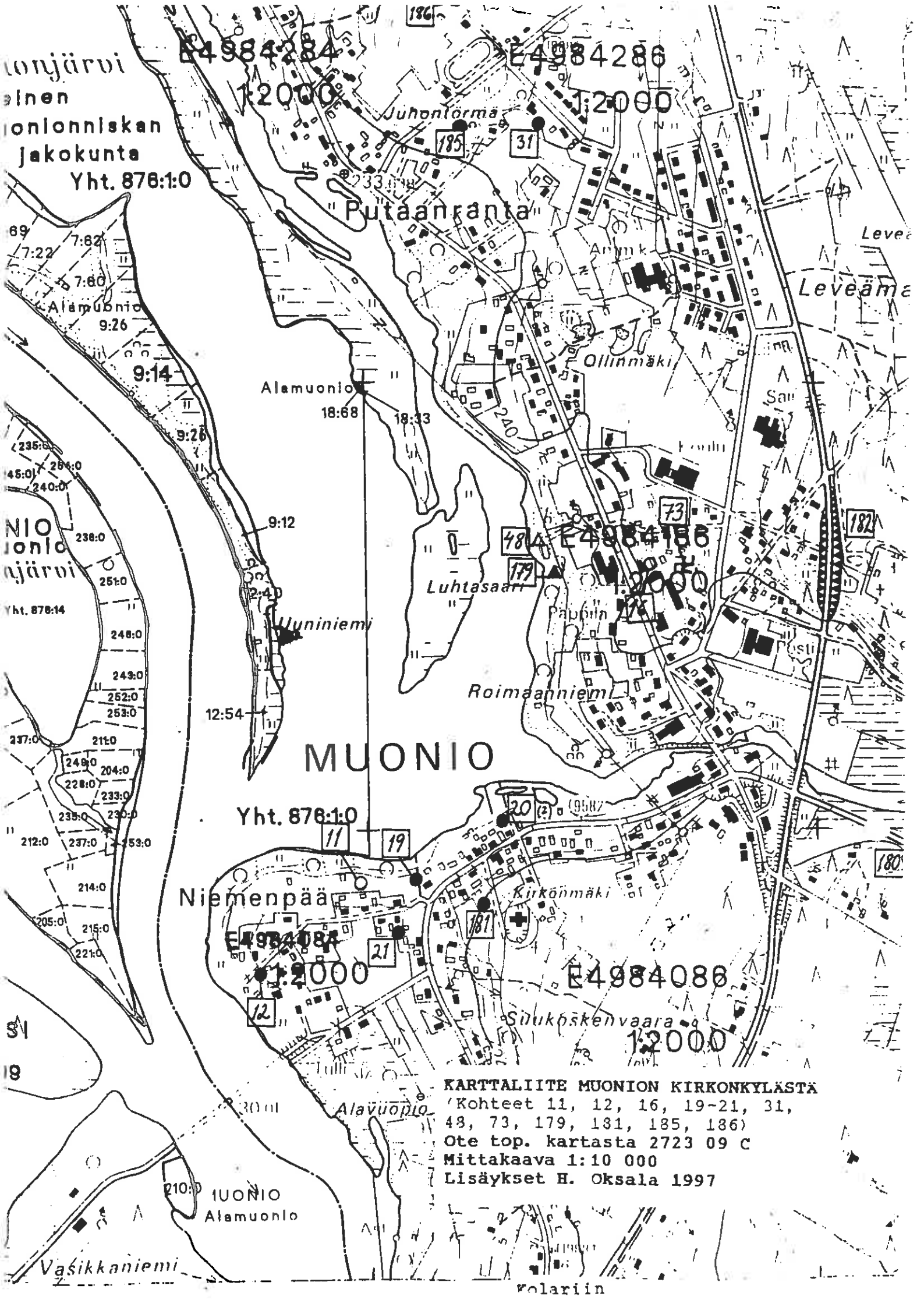
Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Metsähallitus merkinnyt kohteen maastoon. Merkitty myös top. kartalle.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Turismi kuluttaa ympäristöä kesäisin.

Lähilöytöjä: MUONIO 10 Pakasaivo: saivojärvi n. 3 km NW.

Kuva 28. Pakajärven Seitapahta. Muonio.

tonjärvi
 alnen
 onlonniskan
 jakokunta
 Yht. 876:1:0

Alamuonio
 9:26
 9:14
 9:26

NIO
 onio
 järvi
 Yht. 876:14

238:0
 251:0
 248:0
 249:0
 252:0
 253:0
 237:0
 211:0
 249:0
 204:0
 228:0
 233:0
 239:0
 230:0
 212:0
 237:0
 253:0
 214:0
 205:0
 215:0
 221:0

Yht. 876:1:0

Niemenpää

E4984084

1:2000

KARTTALIITE MUONION KIRKONKYLÄSTÄ
 (Kohteet 11, 12, 16, 19-21, 31,
 48, 73, 179, 181, 185, 186)
 Ote top. kartasta 2723 09 C
 Mittakaava 1:10 000
 Lisäykset H. Oksala 1997

MUONIO 11 Kirkonkylä, Niemenpää, Mäki

-Kivitaltan löytöpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 hajalöytö

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 11.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

x= 7540 86 y= 486 00 z= 235 - 240

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 230 m Muonion kirkosta WNW.

Hoito ja kunto

A4? B4? C7 D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Mäen tl.

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: KM 4435 tasataltta

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000

Tarkastuksen aihe: Kivikautisen asutuksen toteaminen kiviesineen löytöpaikalta inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Tasataltan löytöpaikka, esine ruskeanharmaata kiveä.

Tarkastus ei tuottanut uusia havaintoja esihistoriallisesta asutuksesta, joka lienee jäänyt nykyasutuksen alle. Löytöpaikkojen MUONIO 11, 19 ja 21 voidaan arvella kytkeytyvän yhteiseksi asuinpaikaksi, sillä löydöt on tehty alle 100 metrin säteellä toisistaan.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

Peltoheinää, koivuja, perunamaita, pihanurmea ja puutarhakasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Tasainen, erittäin loivasti kohti jokien yhtymäkohtaa (N), laskevaa peltoa ja asutusaluetta - yllättävän matalaa kivikautiselle asutukselle suhteessa nykyiseen rantaviivaan.

Muonionjärven S-rantaa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Niemenpääntien (E-W) ja rannan välistä peltoa ja asutusaluetta, jota määrittää kolme asuintaloa NW:ssa, S:ssä ja NE:ssa. - Mäen talon niittyä, maantien sivuojaa (v. 1904).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Löytösyvyys 0.5 m.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löytynyt kesällä 1904 "kaivettaessa sivuojaa rakennuksen alaisella Muonion - Enontekiön maantierakennuksella."

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää luokan yleiskriteerit etenkin ym. kahden muun löytöpaikan kanssa yhdessä (ks. Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Löytöalue MUONIO 11, 19 ja 21 yhdessä n. 280 x 160 m (W-E).

Havaintomahdollisuudet: Itse jäänteistä ei näy enää jälkeäkään.

Opas: H. Oksala.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Alue tavanomaisessa asutustoiminnan, pienimuotoisen viljelyn (peruna, kasvimaat, vähän heinää?) ja puutarhanhoidon käytössä. Todennäköisesti myös kunnallistekniikan kuormittamaa aluetta.

Lähilöytöjä: MUONIO 19 Kirkonkylä, Niemenpää, Paja (Liikavainio): kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 100 m E; MUONIO 21 Kirkonkylä, Niemenpää, Pietikäinen: kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 80 m SSE.

MUONIO 12 Kirkonkylä, Niemenpää, Niemi

-Kivikautisen tuuran löytöpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: Esineellistä aineistoa 2 kpl

Tarkastaja: Hilikka Oksala Tarkastusaika: 11.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

Pinta-ala: 150 - 80 m (SE-NW) (?)

x= 7540 65 y= 2485 80 z= 230

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 520 m Muonion kirkosta WSW.

Hoito ja kunto

A4 B4? C5? D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Niemen tl.

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: KM 5711 tuura

Tarkastuslöydöt: KM 29484:1 palanutta luuta 1 kpl

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000 ks. kohde 11.

Negatiivit: OY n:o 93

Tarkastuksen aihe: Vuosisadan alkupuolella löytyneen kiviesineen löytöpaikka ja sieltä muiden mahdollisten esihistorialliseen ihmisasutukseen liittyvien viitteiden etsintä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Ei selkeitä havaintoja kivikauden asuinpaikasta, pelkästään tienpinnasta löytynyt palaneen luun kappale, joka kuvauksen perusteella löytyi samalta tasolta kuin tuurakin. Alue lienee ollut ihanteellista kivikautisen asutuksen kannalta, mutta se on saattanut tuhoutua myöhemmän asutuksen alta. Kivikauden asutus saattaa edelleen piillä nykyisen pintakasvillisuuden alla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Korkea heinä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Löytöpaikan ympäristö on nykyisin tiheästi ja korkeaa heinää kasvavaa rantaa ja loivasti kohti jokea (SW) viettävää peltoa. Alueen E-puolella sijaitsee asuinrakennuksia (ks. alla) ja niiden pihoja. Sekä tuura että nyttemmin palaneen luun kappale ovat löytyneet n. 70 metrin etäisyydellä rantaviivasta NE, jossa sijaitsee ylempään ja alemman terassitasanteen välinen taitekohta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Tuuran löytöpaikka oli Niemen talon pellon oja, 70 m talosta S ja "Muonionjoesta riihtä kohti samoin 70 m." Alueella nykyisin sijaitseva vanhakantainen suuri asuinrakennus ja aitta saattavat olla edellä referoidussa luettelotekstissä tarkoitettuja rakennuksia. Vieressä (S-puolella) on 1960-70-luvun tyylinen tasakattoinen keltatiilitalo (Ritva Oja). Tarkastuskohteena oli näiden ja joen välissä sijaitseva peltoalue. Luulöytö talletettiin alueen NW-osasta, ts. Niemenpäätien (SW-NE) SW-päästä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Tuura löytynyt pellon ojasta, luu soratien pinnasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Tuura löytynyt ojasta n. 85 vuotta sitten, luun pala inventoinnin yhteydessä 1995.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää juuri luokan yleiskriteerit (Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko talojen ja rannan välinen peltoalue.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat.

Opas: H. Oksala; taloista tulisi vielä kysellä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Alueella tavanomaista asutus- ja virkistystoimintaa, ehkä jonkin verran myös maanmuokkausta.

Lähilöytöjä: MUONIO 21 Kirkonkylä, Niemenpää, Pietikäinen: tunnettu kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 260 m ENE. MUONIO 11 Kirkonkylä, Niemenpää, Mäki: kivitaltan löytöpaikka, sijaitsee täältä edelleen n. 260 m NE, ja MUONIO 19 Kirkonkylä, Niemenpää, Paja (Liikavainio): kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 360 m NE.

MUONIO 13 Käkinivanniska, Kaarnelaki

-Kivitaltan löytöpaikka ja tervahautoja

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi/hist. aika

Lukumäärä: 1 kiviesine, 2 tervahautaa

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 1962
 Hilkka Oksala 5.7.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 05 + 08 KIHHLANKI (1969)

Pinta-ala: N. 120 X 80 m

x= 7505 63 y= 480 65 z= 190 - 200

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34 km Muonion kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A1? B1 C7 D E1,5 F G

Tila ja omistaja:

Omistaja: Yksityinen?

Aiemmat tiedot: Museoviraston arkeologian osaston top. arkisto:
"pelikortti" sekä luettelotiedot KM 5802 (1911).

Aiemmat löydöt: KM 5802 tasatalta.

Tarkastuslöydöt: Kaksi tervahautaa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohteet 65 ja 69

Tarkastuksen aihe: Kivikautisen asuinpaikan etsintä kivitaltan löytöpaikalta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, oijen pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

a) Kivitaltan löytöpaikka, n. 5 m jokirannasta, aiemman kuvauksen perusteella (v. 1911) niittyraiviota. Paikalla on edelleenkin rantaniittyä, josta ei kuitenkaan v. 1995 tehty mitään uusia suoraan esihistorialliseen kulttuuriin viittaavia havaintoja. Täältä n. 150 m E, ylärinteestä alkavan pellon SW-kulmalla on myös alue, joka soveltuisi kivikautiseen asutukseen. Tänne on Erä-Eskon mukaan (virheellisesti) merkitty ao. taltan löytöpaikka. Tämän NW-puolella pellon reunassa, alarinteen metsikössä on

b) kaksi suurta tervahautaa, joita ei sateen vuoksi voitu mitata.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

a) Niittykasveja, ilmeisesti pääosin peräisin kuluvalta vuosisadalta. Ylärinteen pellolla kasvaa heinää ja niittykasveja, kuten mäkitervakkoa, niittyleinikkiä ja mesimarjaa. N. 50 m karttamerkintäpaikasta N on pyöreähkö kasvillisuuskeskittymä, joka koostuu tiheästä hiirenvirnakasvustosta.

Alueella on runsaasti kulttuurua indikoivia niittykasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

a) Jokirantaniittyä n. 200 x 40 m (S-N), joka W:ssä päättyy jyrkästi jokeen laskevaan silttipohjaiseen töyräeseen. Ylempi terassitasanne E:ssä päättyy loivasti kohti SSE/S/SSW viettävän pellon SW-reunaan, jonka W-puolelta alkaa kosteahko havupuuvaltainen rinne. Tämä edelleen viettää jokeen n. 150 m W. Ylempi pelto on kovapohjainen heinäniittyä kasvava kumpare.

b) Pellon reunaa kohti jokea (W) johtavan alarinteen metsikössä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Ylätasanteella olevan pellon N-reunalla on vanha lato.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Rannassa silttipohja; tervahaudat pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

V. 1911 löytynyt taltta havaittiin niittymaata raivatessa. Tervahaudat v. 1995 löytyivät aluetta tarkastettaessa inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Aiemmat tiedot ja uudet havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maaperässä saattaa olla kivikautisia löytöjä. Tervahaudat ovat suuret ja hyvin säilyneet.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä kuvailtu alue.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Janne Muotka

Lähilöytöjä: MUONIO 14 Pakamukka, liuskeveitsen löytöpaikka, sijaitsee täältä n. 1900 m SSE. MUONIO 32 Pakajoen suun kvartsilöytö- ja pyyntikuoppakohde sijaitsee täältä n. 2080 m SSE.

MUONIO 14 Suukoskenvaara, Pakamukka

-Liuskeveitsen löytöpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 17.8.1962

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 05 + 08 KIHHLANKI (1969)

x= 7504 12

y= 481 12 ?

z= 175

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 36 km Muonion kirkosta SSW.

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen ?

Aiemmat tiedot: A. Erä-Esko 1962: Tarkastuskertomus (?)
Museovirasto, Ark. os. top. arkisto. Helsinki.

Aiemmat löydöt: KM 6064:1 skandinaavinen käyrä punaliuskeveitsi.

TARKASTUSKERTOMUSLiitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohteet 63 ja 69.

Negatiivit: 16:1 (Erä-Esko 1962)

Tarkastuksen aihe: Paikka jäi tarkastamatta 1995, koska arveltiin löydön olleen Ruotsin puolelta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Löytöpaikan on alkuperäiskuvauksen (1912) perusteella sijoitettava jonnekin Kaarnekosken alapuolelle Suukoskenvaaran ja Pakamukan väliselle alueelle. Löytö on nostettu joen rantavedestä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Löytynyt joen suvannosta, rantavedestä. Joen ranta on siltä kohdalta kangasmaata.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Löytösyv. 1 jalka (vettä), hiekkapohja, rannassa osaksi kivi- ja savipohjaa. Joen törmä vierivää.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löydetty kesäkuussa 1911 hirsiä lantatessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde vaatii edelleenkin uuden tarkastuksen.

Opas: A. Erä-Esko (?); Löytäjän Eelis Kutunivan jälkeläiset (?)

Lähilöytöjä: MUONIO 32 Pakajoen suu, kivikautinen asuin- ja pyyntipaikka (?) sijaitsee täältä n. 500 m SE. MUONIO 13 Käkinivanniska, Kaarnelaki, kiviesineen ja kahden tervahaudan löytöpaikka sijaitsee täältä n. 1500 SSE.

Jatkotoimenpiteitä: Paikka tarkastettava ensitilassa.

MUONIO 15 Jerissaari, Jerisjärven tila
(ent. Saaren tila)

-Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 kohde

Tarkastaja: A. Erä-Esko	Tarkastusaika: 16.8.1962
E. Hintikainen	29.7.1989
Hilikka Oksala	2.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

Pinta-ala: n. 15 x 30 m (WNW-ESE)

x= 7533 64

y= 504 60

z= 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19.2 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A2,4 B1 C6 D E1 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno: 20

palsta: perunamaa

Omistaja: Urpo Kinnunen

Puhelin: 9696-532 265 ja 82 232

Osoite: Kotatie 6

Postitmp: 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot:

Candelin - Ehnhjelm 1916: Oulun läänin Herra Kuvernöörille. Päätös. Muonioniskan piirin Nimismies. Museovirasto, arkeol. os., top. arkisto. Helsinki.

Tanner, Väinö 1919: Herr Dr. Julius Ailio, Helsingfors. Broder. Museovirasto, arkeol. os., top. arkisto. Helsinki.

Saari, Juho 1920: Kysymyslehti koskeva maasta löydettyjä muinaiskaluja. Museovirasto, arkeol. os. top. arkisto. Helsinki.

Erä-Esko, Aarni 1962: Muonio, Ala-Muonio, Jerisjärvi RN:o 20. Museovirasto, arkeol. os., top. arkisto. Helsinki.

Hintikainen, Esa 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Jerissaari (Isosaari), Saaren tila. Museovirasto, arkeol. os., top. arkisto. Helsinki.

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 92

Aiemmat löydöt: KM 7018 kourutaltoa, 7651:2 kirves tai taltta, 25259: 1-4 sädekiviliuskeen kappale, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta, kiviesine; hukkaantuneita kiviesineitä; honka, jota oli poltettu keskeltä "ruuheksi".

Tarkastuslöydöt: KM 29485:1-3 kaksi palaneen luun sirua, Urpo Kinnusen lahjoittama piikaavin sekä liuskesukkula (-veitsi?). Kinnusen hallussa on lisäksi yksi vihreäliuskeinen

pohjalaistaltoa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 171; peitepiirroksat Erä-Eskon - Hintikaisen kartasta 1962/1989 ja V. Tannerin kartasta 1919: ks. KARTTALIITTEET MUONIO 15/I-II.

Diat: OY n:o 84

Negatiivit: OY n:o 94

Tarkastuksen aihe: Lisäyksiä aiempiin tietoihin inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Kivikautiset asuinpaikkalöydöt: Tallennetut uudet löydöt ovat kaikki perunapellosta (15 x 30 m (WNW-ESE)) Kinnusen/Nätyngin piha-alueelta. Kinnusen mukaan myös rantavedestä on joskus tehty löytöjä perkaustöiden yhteydessä, mutta näiden kohtalosta ei ole tietoa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

Peruna, juurekset ja vihannekset.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Saaren SW-osassa sijaitsevan lahden rantaa, joka loivasti viettää kohti järveä (n. 10 m SW), pelloksi muokattu terassitasanne.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Piha- ja ranta-alueella sijaitseva pelto. Tilan päärakennus on perunapellon löytöalueelta 10 - 30 m NE. Venevalkama ja -vaja ovat täältä n. 30 m SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Perunamaassa peltomultaa n. 25 cm, alla rikastumiskerros: oranssi hieno hiekka. Tässä esiintyy punertavanrusehtavia likamaaraitoja sekä hiilijuova. Kinnusen mukaan useimmat löydöt ovat tulleet juuri tästä kerroksesta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Vanhin rekisteröity löytö, kourutaltoa KM 7018, on löytynyt uutispeltotyötä tehtäessä v. 1916. Kuitenkin tätäkin aikaisemmin, jo n. v. 1890, löytyi KM 7651, vihreäliuskeinen kirves tai taltta Saaren talon läheltä. KM 25 259:1-4 ovat löytyneet inventoinnin yhteydessä, ja viimeisimmät Kinnusen löydöt perunapelloa muokatessa ja inventoinnin yhteydessä peltoon

kaivetusta koekuopasta. Piikaavin KM 29485:2 on U. Kinnusen äidin Anni Nätyngin (n. 80 v.) v. 92-93 löytämä, ja sädekiviliuskeinen sukkula KM 29485:1 Urpo Kinnusen oma löytö samalta paikalta. Ilmeisesti alkukesän 1996 toukotöiden yhteydessä on vielä löytynyt tuuran katkelma U. Kinnusen kertoman mukaan (29.6.1996).

Luokitusehdotus perusteluineen: II; perunapelto toimii tietynlaisena rasitteena kohteen autenttisen säilymisen suhteen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue.

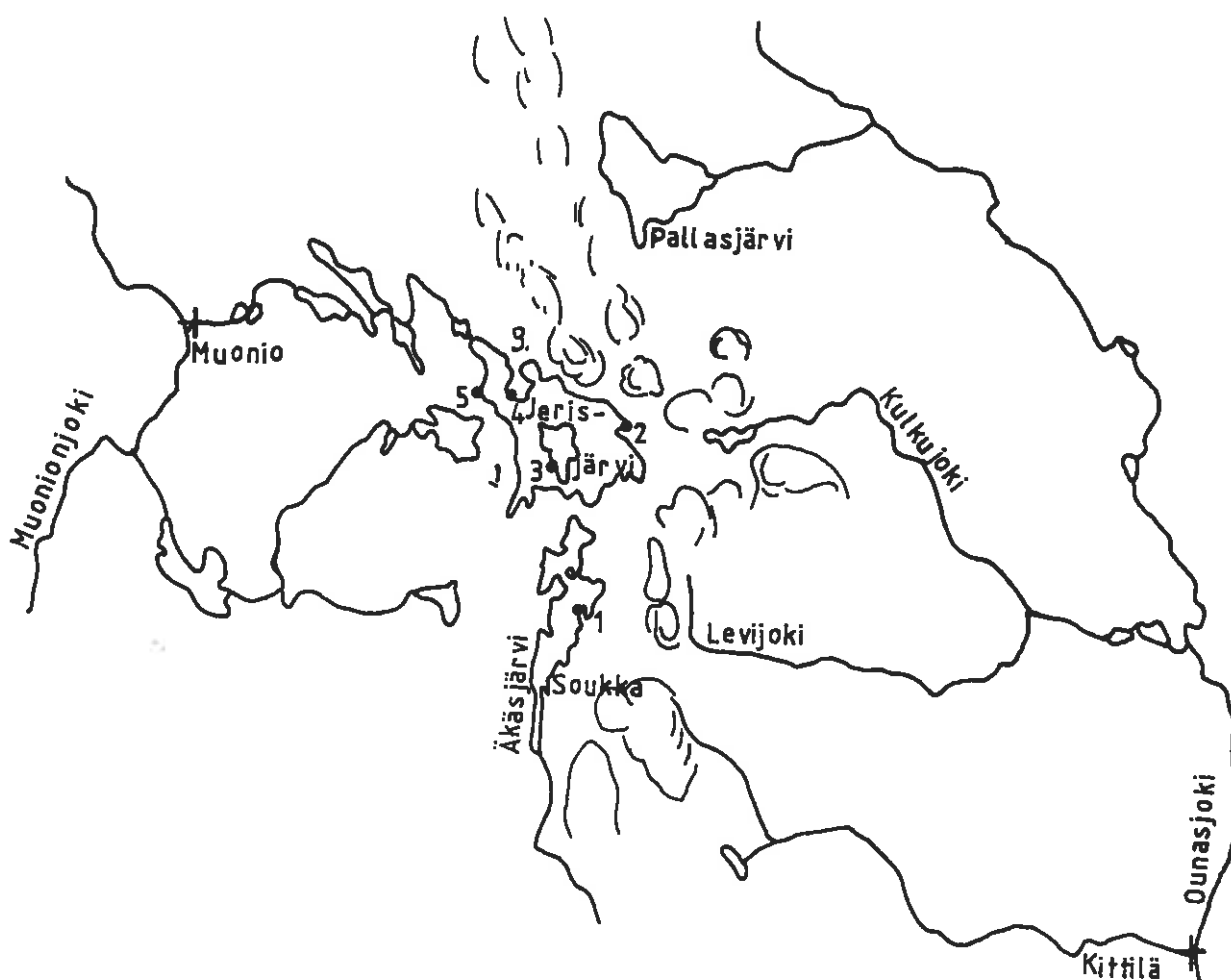
Havaintomahdollisuudet: Opastettaessa hyvät.

Opas: Urpo Kinnunen

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohteen funktio perunapeltona pysynyt samana jo vuosikymmeniä.

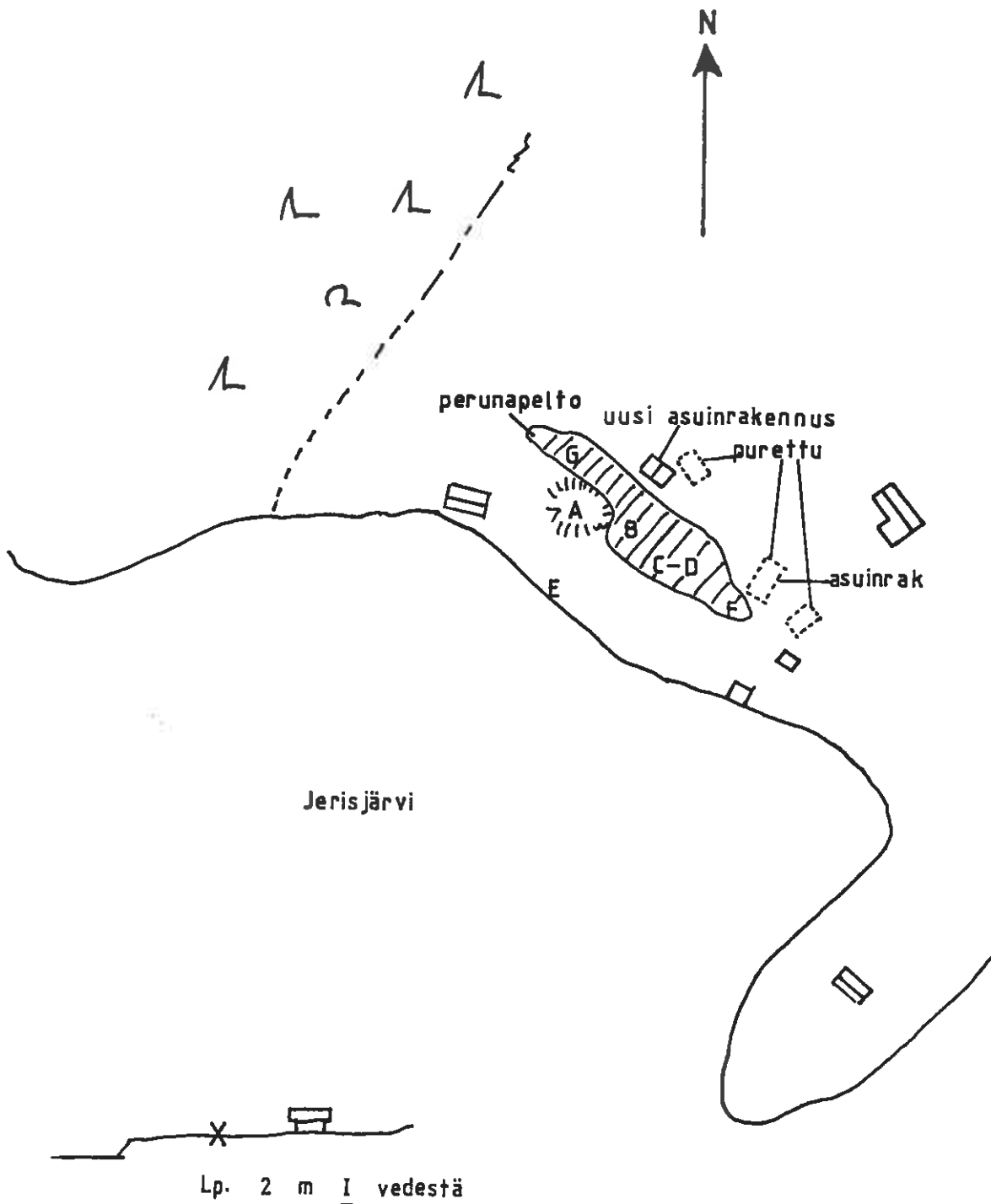
Lähilöytöjä: MUONIO 23 Jerissaari, Martinniemi: esihistoriallinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 640 m WNW. MUONIO 37 Jerissaari: esihistoriallinen löytö- ja kotapaikka sijaitsee täältä n. 300 m SE.

KARTTALIITE MUONIO 15/I
V. TANNER 1919
Peitepiirros H. Oksala 1996

1. Linkuniemi (MUONIO 112)
2. "Fetin torppa"
3. Saari (MUONIO 15, 23, 37)
4. Keimiöniemi (MUONIO 6, 17, 52)
5. Kemiläinen (MUONIO 158)

KARTTALIITE MUONIO 15/II
 ERÄ-ESKO 1962 - HINTIKAINEN 1989 - OKSALA 1995
 Täydennetty peitepiirros H. Oksala 1996

- A) Kellarin pohjasta suuri honka, poltettu keskeltä "ruuheksi"
- B) Kourutalfta
- C-D) 2 muuta esinettä
- E) Sädekiviliuskeen kappale
- F) Taltan (?) löytöpaikka, kvartsi-iskokset ja palaneet luut perunapelloilta
- G) Piikaavin, liuske-esine ja palanutta luuta (1995)

MUONIO 16 Kirkonkylä, Kunnantalo

(ent. Pappila, Kolström)

-Kivikirveen löytöpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Kohteen laji: Hajalöytö

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 13.9.1995

Aarni Erä-Esko

1962

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

x= 7542 59 y= 2486 65 z= 240

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 800 m Muonion kirkosta NNE.

Hoito ja kunto

A4? B4? C D E1 F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Muonion kunta

Osoite: PL 25

Postitmp: 99301 MUONIO

Aiemmat tiedot:Erä-Esko, Aarni 1962: Asemapiirros. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.Aiemmat löydöt: KM 7651:1 kivikirves.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote peruskartasta ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000 ks. kohde 11.

Tarkastuksen aihe: Aiemman löytökohteen tarkastus ja kivikauden asutusjäänteiden etsintä kivikirveen löytöpaikalta.Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Kivikirveen löytöpaikka. Ks. alla.Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Loivasti kohti jokea (n. 300 m W) laskevaa rakennettua männikkö- ja peltorinnettä. "Joen ja löytöpaikan välillä lienee notkelma." (Löytökuvaus vuodelta 1919).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kuvauksen perusteella kirves olisi löytynyt nykyisen kunnantalon pihapiiristä, joka saattaisi hyvinkin olla kivikauden asutukselle edullista maisemaa. Erä-Eskon asemapiirroksen mukaan kirves näyttäisi kuitenkin löytyneen vanhan postitalon ja joen väliseltä alueelta, mikä ei täsmällisesti pitäne paikkaansa. Sen sijaan Erä-Eskon asemapiirroksen palokunnaksi merkitty pihapiiri alkuperäisen kuvauksen perusteella olisi oikeampi löytöympäristö. Kunnantalo nimittäin nykyisin toimii entisen palokunnan tiloissa. Alkuperäisen kuvauksen mukaan kirves löytyi "talon pellon aidan takaa."

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Löytynyt maan pinnalta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löytynyt n. v. 1907.

Luokitusehdotus perusteluineen: II - III; kivikauden asutus todennäköisesti tuhoutunut nykyisten rakennusten alta.

Havaintomahdollisuudet: Huonohkot johtuen aiemmasta kovasta maankäytöstä ja löytötietojen epäselvyyksistä sekä maisemanmuutoksista.

Opas: H. Oksala

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Kirkonkylän keskusta-asutus kuluttaa mahdollisia muinaisjäännöksiä alueella.

Lähilöytöjä: MUONIO 179 Kirkonkylä, Vanhan postitalon rannan asutusjäänteet (saamelaisaika?) sijaitsevat täältä n. 200 m W. MUONIO 48 Kirkonkylä, Pappila, Jakokunnan venevaja: seita- ja uhripaikka sijaitsee täältä n. 240 m WNW.

MUONIO 17 Jerisjärvi, Keimiöniemi

-Kivikirveen löytöpaikka

Luokka: II - III

Ajoitus: Kivikausi

Kohteen laji: Hajalöytö (?) Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilikka Oksala Tarkastusaika: 5.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

x= 7537 51

y= 502 35

z= 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 16 km Muonion kirkosta ESE.

Tila ja omistaja

Tila: Keimiöniemi

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:Kysymyslehti koskeva maasta löydettyjä muinaiskaluja/Kustaava Keimiöniemi 6.8.1920. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto.**Aiemmat löydöt:** KM 7750 poikkikirves.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kasrtasta ks. kohde 164.

Tarkastuksen aihe: Aiemman esinelöytöpaikan tarkastus inventoinnin yhteydessä mahdollisen asuinpaikan tunnistamiseksi samalla paikalla. Tarkastettu kohde lienee valittu virheellisesti kivikirveen löytöpaikan sijainnin kannalta, sillä käynti tapahtui pelkän karttamerkinnän perusteella. K. Keimiöniemen kuvaus löytöpaikasta poikkesi jonkin verran arkistotiedoissa esiintyneiden karttakoordinaattien lukemasta.**Pintakasvillisuus:** Heinäpeltoa.**Luonnonympäristö ja maasto:** (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Loivasti kohti W-S-E viettävä niemi, avointa pelto- ja pihamaata.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

K. Keimiöniemen kertomuksen perusteella kirves oli löytynyt Keimiöniemen talosta n. 150 m E, jonne ei siis tarkastuskerralla arvattu mennä arkistomateriaalin puuttuessa itse maastokäynniltä, ja jossa mukana oli vain virheellinen karttamerkintä. Nykyisellään löytöpaikka sijoittuisi lähelle talon E-puolitse kulkevan tien (SE-NW/SW-NNE) reunaan. Joka tapauksessa

Keimiöniemen talokin sijaitsee myös kivikautiselle asutukselle ihanteellisella tasanteella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Kirveen löytösyvyys n. 10 cm, maa oli ollut kivistä, tasoitettua kenttää.

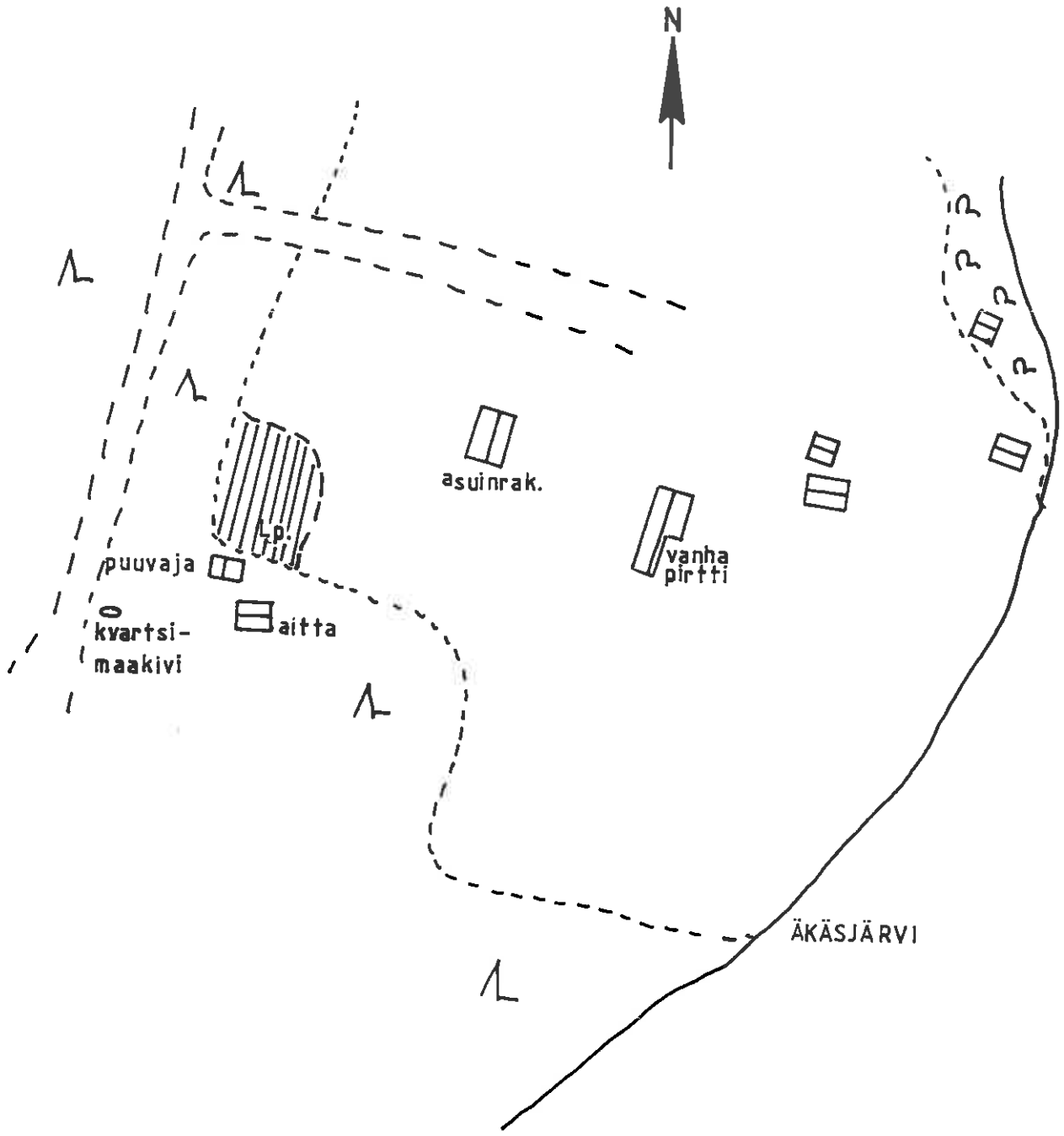
Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Peltotyössä nurmea kääntäessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii uusintakäynnin mahdollisen asuinpaikan toteamiseksi.

Lähilöytöjä: MUONIO 6 Jerisjärvi, Keimiöniemi: seitakivi sijaitsee kirveen löytöpaikasta n. 200 m NW. MUONIO 52 Jerisjärvi, Keimiöniemi, Kalakenttä/Kenttäranta: kalatuvat ja kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 300 m NW.

KARTTALIITE MUONIO 18/I
ERÄ-ESKO 1962 – OKSALA 1995
Täydennetty peitepiirros H. Oksala 1996

MUONIO 18 Äkäsjärvi W, Pitkänieniemi

-Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: Muutamia palaneiden kivien keskittymiä, kiinteä kvartsimateriaalikappale 1 kpl.

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 15.8.1962

Hilkka Oksala 10.8.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 01 ÄKÄSJÄRVI (1968)

Pinta-ala: N. 20 X 20 m

x= 7529 31

y= 504 78

z= n. 270

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23,5 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4 B4? osittain C5? D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Osoite: Äkäsjärvi, Pitkänieniemi Postitmp: PPA 1, 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot: Luettelotieto KM 9424 tuuran teelmästä vuodelta 1931.

Kotivuori - Torvinen 1993: 92

Aiemmat löydöt: KM 9424 tuuran teelmä ja pitkulainen tulisija (1931).**Tarkastuslöydöt:** Palaneiden kivien keskittymiä kvartsinen louhinkivi (?)**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 133; KARTTALIITE MUONIO 18/I.

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun löytöpaikan tilanne; uusien havaintojen etsintä.**Kohteen kuvaus** (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojen pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Vuosisadan alkupuolella raivatusta pellostä nousseen tuuran löytöpaikalla tarkastushetkellä 1995 sijaitti edelleenkin tiheästi kasvava pottupelto. Siksi jouduttiin tarkkailemaan

välittömästi pellon vieressä (W-puolella) kulkevan tilustien ja pellon S-puolella sijaitsevan puuaitan ympäristöä ja maaperää, jossa huomattiin siellä täällä yksittäisiä palaneita kiviä sekä niiden muodostamia keskittymiä tien pintaan painuneina. N. 20 m aitasta W oli myös sammaloitunut kvartsinen maakivi, josta näytti isketyn iskoksia. Näitä ei kuitenkaan havaittu pintamaassa.

Muinajäännöksen pintakasvillisuus:

Peruna; sammal; heinät; paljas maa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Löytöpaikalla tasaista peltoa sekä perunamaata talon pihapiirissä; löytöpaikan SW-puoli on tasaista, mustikkapohjaista ja mäntyvaltaista sekämetsäkangasta, joka loivasti viettää järveen, lähimpänä n. 50 m N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Iäkäs asuinrakennus sijaitsee n. 30 m pottupellosta NE, pellon SW-puolta sivuaa tilustie (SSW-NNE). Perunapellosta 5 - 20 m S on kaksi puuvajaa sekä vanha leikkimökki.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Pintahavaintoja; vuosisadan alkupuolella peltoa kaivettaessa tuuran löytöpaikalla esiintyi aluksi "valkeata hietaa ja syvemmillä punaista multaa"; kivikierroksen ympäröimässä tulensijassa maa oli punaiseksi palanutta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Peltoa kuokittaessa joskus 1910-luvulla.

Laaajuuden arviointiperuste: Aiemmat kertomukset sekä nyt tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää luokan yleiskriteerit (Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen alue havaintojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta.

Lähilöytöjä: MUONIO 121 Äkäsjärvi W, Kevätniemi: Historiallisen ajan kalakenttä sijaitsee täältä n. 1700 m SSE. MUONIO 133 Äkäsjärvi W, Kevätlahdenniemen taltan löytöpaikka on täältä n. 2710 m S. MUONIO 130 Kolvakero NW, Soukantie: poroaidan jäänteet sijaitsevat täältä n. 3300 m ENE.

MUONIO 19 Kirkonkylä, Niemenpää, Paja (Liikavainio)

-Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 2 kiviesinettä

Tarkastaja: Nils Cleve
Hilkka OksalaTarkastusaika: 13.10.1947
11.9.1995Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

x= 7540 90 y= 486 12 z= 230 - 240

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 220 m Muonion kirkosta WNW.

Hoito ja kunto

A4? B4? C7 D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Pajan tl. 10:5 (tieto v:lta 1940)

Omistaja: Yksityinen (Liikavainio?)

Aiemmat tiedot:Nils Cleve 1947: Muonio Kirkonkylä (Alamuonio).
Tarkastuskertomus. Museovirasto, arkeologian osasto, top.
arkisto. Helsinki.

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 93.

Aiemmat löydöt: KM 11236:1-2 väkäsellinen skandinaavinen
liuskekeihäänkärki ja "tasataltta"/alkeellinen kirves?

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:Kartat: Ote peruskartasta ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000 ks.
kohde 11.Tarkastuksen aihe: Kivikautisen asutuksen toteaminen
kiviesineiden löytöpaikalta inventoinnin yhteydessä.Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat:
leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat,
kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat,
leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet,
kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):Kivikautinen asuinpaikka - kahden kiviesineen löytöpaikka.Tarkastus ei tuottanut uusia havaintoja esihistoriallisesta
asutuksesta, joka lienee jäänyt nykyasutuksen alle.
Löytöpaikkojen MUONIO 11, 19 ja 21 voidaan arvella kytkeytyvän

yhteiseksi asuinpaikaksi, sillä löydöt on tehty alle 100 metrin säteellä toisistaan.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

Peltoheinää, koivuja, perunamaita, pihanurmea ja puutarhakasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Tasainen, erittäin loivasti kohti jokien yhtymäkohtaa (N), laskevaa peltoa ja asutusaluetta - yllättävän matalaa kivikautiselle asutukselle suhteessa nykyiseen rantaviivaan. Muonionjärven S-rantaa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Niemenpääntien (E-W) ja rannan välistä peltoa ja asutusaluetta, jota määrittää kolme asuintaloa NW:ssa, S:ssä ja NE:ssä. - Löydöt tulivat Pajan tilan ojasta (1940-l.).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Löytösyvyys 40 cm.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Esineet lienevät löytyneet joko 1930-luvun lopulla tai kesällä 1940 ojaa kaivettaessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää luokan yleiskriteerit etenkin kahden muun mainitun löytöpaikan kanssa yhdessä (ks. Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Löytöalue MUONIO 11, 19 ja 21 yhdessä n. 280 x 160 m (W-E).

Havaintomahdollisuudet: Jäänteistä ei näy jälkeäkään.

Opas: H. Oksala.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Alue tavanomaisessa asutustoiminnan, pienimuotoisen viljelyn (peruna, kasvimaat, vähän heinää?) ja puutarhanhoidon käytössä. Todennäköisesti myös kunnallistekniikan kuormittamaa aluetta.

Lähilöytöjä: MUONIO 21 Kirkonkylä, Niemenpää, Pietikäinen: kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 120 m SSW; MUONIO 11 Kirkonkylä, Niemenpää, Mäki: kivikautisen tasataltan löytöpaikka, sijaitsee täältä n. 100 m W; MUONIO 20 Kirkonkylä, Kirkonmäki, Kestikievari: kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 280 m E. MUONIO 181 Kirkonkylä, Kirkonmäki, Regina: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä 180 m ESE. MUONIO 179 Kirkonkylä, Vanha postitalo: kodansija (?) ja MUONIO 16 Kunnantalo: kivikirveen löytöpaikka, sijaitsevat täältä n. 800 m NNE.

MUONIO 20 Kirkonkylä, Kirkonmäki, Kestikievari

-Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: Kiviesineitä 4 kpl

Tarkastaja: Nils Cleve

Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 13.10.1947

11.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 06 + 09 MUONIO (1984)

x= 7540 95 y= 486 37 z= 230 - 240

Museoviraston koordinaattimerkintä on peräisin A. Erä-Eskon asemapiirroksista v. 1962 (?).

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 130 m Muonion kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4? B4? C D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Kortteli/tontti/palsta: Kestikievarin vainiomaa (v. 1947)

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Lauri W. Pääkkönen 1901: Matkakertomus. Muinain- ja kansatieteelliseltä keräysmatkalta kesällä 1901 Tornion, Muonion ja Ounas sekä Kemijokivarilla. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

Nils Cleve 1947: Muonio Kirkonkylä (Alamuonio). Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

-Cleve on olettanut kohteiden 19 ja 20 löytöjen kuuluvan yhteen, sillä hän oli saanut selville, että "kestikievarin vainiomaa" on sijainnut silloisen maantien NW-puolella Liikavainion (kohde 19) talon tuntumassa. Siten nykyinen Museoviraston kohdetta 20 koskeva koordinaattitieto poikkeaa merkittävästi ko. löytöpaikasta (lähes 270 m).

A. Erä-Esko 1962: Asemapiirros kohteista MUONIO 11, 12 ja 19-21. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 93.

Aiemmat löydöt: PPM 334/1065 keskiosa kaksipäisestä oikokirveestä, PPM 340/1091 kehdonjalaskuokan puolikas, PPM 988/1107 kehdonjalaskuokan kärki; PPM 1066 keskiosa veitsestä.

Tarkastuslöydöt: Ei uusia havaintoja kivikautisesta asutuksesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Kartat: Ote peruskartasta ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000 ks. kohde 11.

Tarkastuksen aihe: Kivikautisen asutuksen merkkien etsintä aiemmin tunnetulta löytöpaikalta inventoinnin yhteydessä. Tarkastus perustui museoviraston koordinaattitietoon.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Perunaa, nurmikkoa, puutarhakasvillisuutta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Kyläkumpare, joka jyrkähkösti, mutta terasseittain laskee kohti järveä/jokisuistoa NNW. Tarkastushetkellä oletin löytöalueen olevan nykyisin rinteessä sijaitsevaa perunapeltoa. Paikalta on hieno näkyvyys vesistöön ja kylämaisemaa kohti. N. Cleven oletuksen perusteella kuitenkin kohde 20 onkin saattanut sijaita nykyisinkin alimmalla rantatasanteella tien ja rannan välissä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Tarkastuksessa oletettu löytöpaikka sijaitsee n. 20 m S asuinrakennuksesta perunapellon tuntumassa välittömästi Örnintien E-puolella. Kylä-, piha- ja peltomiljöötä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Alatasanteella sora, ylempänä moreeni.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Lauri Pääkkösen stipendiaattimatalla v. 1901 keräämiä esineitä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteen tarkka sijainti epäselvä, mutta löydöstön runsaus selvästi viittaa asuinpaikkaan.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko kirkonkylän keskusta (??!!), kirkonmäkeä ja löytöjä välittömästi ympäröivät maa-alueet.

Opas: H. Oksala

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Kirkonkylän rakennettua keskustaa, jossa jatkuvasti harjoitettaneen jonkinasteista maankäyttöä.

Lähilöytöjä: MUONIO 181 Kirkonkylä, Regina: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 120 m SW; MUONIO 11, 19 ja 21 kivikautiset löytöpaikat ja -asuinpaikka sijaitsee täältä n. 150 m W.

MUONIO 21 Kirkonkylä, Niemenpää, Pietikäinen

-Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 2 - 3 kiviesinettä

Tarkastaja: Hilikka Oksala Tarkastusaika: 11.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

x= 7540 80 y= 486 04 z= 230 - 240

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 240 m Muonion kirkosta W.

Hoito ja kunto

A4? B4? C7 D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Pietikäisen tl. (tieto v:lta 1904-05).

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: Hämeen Museo 105:1-3 tasatalta,
liuskekeihäänkärki, suippokärkinen kiviase.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote peruskartasta ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000 ks. kohde 11.

Tarkastuksen aihe: Kivikautisen asutuksen toteaminen kiviesineiden löytöpaikalta inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Kolmen kiviesineen löytöpaikka - kivikautinen asuinpaikka.

Tarkastus ei tuottanut uusia havaintoja esihistoriallisesta asutuksesta, joka lienee jäänyt nykyasutuksen alle. Löytöpaikkojen MUONIO 11, 19 ja 21 voidaan arvella kytkeytyvän yhteiseksi asuinpaikaksi, sillä löydöt on tehty n. 100 metrin säteellä toisistaan.

Muinajäännöksen pintakasvillisuus:

Peltoheinää, koivuja, perunamaita, pihanurmea ja puutarhakasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Tasainen, erittäin loivasti kohti jokien yhtymäkohtaa (N), laskevaa peltoa ja asutusaluetta - yllättävän matalaa kivistä kivikautiselle asutukselle suhteessa nykyiseen rantaviivaan. Löytöajankohtana 1904-05 paikalla oli "kumpumaata".

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Niemenpääntien (E-W) S-puolella sijaitsevan talon pihamaata. Löytöajankohtana vuosisadan alussa paikalle kaivettiin peltoa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Kumpu- ja peltomaasta. Alue on sorapohjaista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tiettyössä tms.)

"löydetty peltoa kaivettaessa v. 1904-05".

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää luokan yleiskriteerit etenkin kahden muun mainitun löytöpaikan kanssa yhdessä (ks. Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Löytöalue MUONIO 11, 19 ja 21 yhdessä n. 280 x 160 m (W-E).

Havaintomahdollisuudet: Jäänteistä ei näy jälkeäkään.

Opas: H. Oksala.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Alue tavanomaisessa asutustoiminnan, pienimuotoisen viljelyn (peruna, kasvimaat, vähän heinää?) ja puutarhahoidon käytössä. Todennäköisesti myös kunnallistekniikan kuormittamaa aluetta.

Lähilöytöjä: MUONIO 11 Kirkonkylä, Niemenpää, Mäki: kivikautisen tasataltan löytöpaikka, sijaitsee täältä n. 90 m NNW; MUONIO 20 Kirkonkylä, Kirkonmäki, Kestikievari: kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 340 m ENE. MUONIO 19 Kirkonkylä, Niemenpää, Paja: kivikautinen asuin- ja löytöpaikka, sijaitsee täältä n. 95 m NE; MUONIO 181 Kirkonkylä, Kirkonmäki, Regina: kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 240 m E. MUONIO 12 Kirkonkylä, Niemenpää, Niemi: kivitueuran löytöpaikka sijaitsee täältä n. 240 SW.

MUONIO 22 Särkijärvi, Tervakuru

-Kivikautinen asuin- ja kätkölöytöpaikka.

Luokka: I - II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: Kätkölöytö 1 kpl (useita esineitä), kvartsi-iskosesiintymä 1 kpl

Tarkastaja: A. Erä-Esko **Tarkastusaika:** 4.9.1961

Kaivaus: Esa Hintikainen 10.-14.7.1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

Pinta-ala: 36 m²

x= 7535 21 **y=** 497 77 **z=** 262

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12.7 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A2 B C D E4? F G

Tila ja omistaja

Kylä/kaupunginosa: Särkijärvi

Tila/Rno/nimi: Metsola Rn:o 78

Omistaja: Antti Metsola

Puhelin: 9696-529 106

Osoite: Särkijärvi

Postitmp: PPA 1, 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot:

Lapin Kansu 29.7.1961

A. Erä-Esko 1961: Tarkastuskertomus 4.9.1961. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto.

Esa Hintikainen 1989: Muonio 22 Särkijärvi Tervakuru. Kivikautisen löytöpaikan koekaivaus 1989. Museovirasto, Esihist. tsto 60/31.1.1990. Arkeologian osasto, top. arkisto.

Ks. myös Muonion kairoilta 1987: 46 ja Kotivuori - Torvinen 1993: 93.

Aiemmat löydöt: KM 15193: 1-3 kolme pohjalaista kirvestä; KM 24850:1-15 kvartsi-iskoksia.

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 176; LIITE I/22 yleiskartta 1989

Muut liitteet: LIITE I/22 (valokuva)

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 varsin tuoreen kenttätutkimuksen ja projektin ajankäyttöprioriteetin vuoksi. Aluetta tulisi kuitenkin tulevaisuudessa tarkastaa seuraavista syistä:

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
 Vuonna 1961 alueelta löytyi kolmen pohjalaisen kiviesineen muodostama kätkö löytö n. 40 cm:n syvyydeltä, ja edelleen 80 cm:n syvyydellä kaivaja havaitsi suurehkon kiven vieressä jäänteitä tulenkäytöstä, ts. hiilensiruja. Lisäksi alueella oli kaksi n. 10 m:n laajuista puutonta aluetta, joita epäiltiin joko haudoiksi tai asumusten pohjiksi.

Hintikainen (1989) koekaivauksen perusteella ei pitänyt aluetta esihistoriallisena asuinpaikkana kaivauslöytöjen yksipuolisuuden ja vähäisyyden sekä maaperän häiriöttömyyden perusteella, sillä kaivetuilta alueilta ei tavattu hiiltä, nokea, palaneita kiviä tai likamaaläikkiä tunnusomaisina piirteinä esihistoriallisesta asutuksesta. Kaivauslöydöt käsittivät yhden kvartsiytimen, 22 iskosta sekä yhden suurehkon kvartsikappaleen.

Kuitenkin vuoden 1961 dokumenttien perusteella tulisi huomioida se, että tuolloin kätkö löytö yhteydessä hiiltä esiintyi, samoin niemikkeessä oli kaksi mahdollista asuinpainannetta, joiden suhde vuoden 1989 kaivausalueeseen ei selviä kaivauskertomuksesta. Mahdollisesti kaivaus ei myöskään ole ulottunut yhtä syväälle kuin vuoden 1961 löydöt, sillä kaivauskertomuksen mukaan alueelta olisi kaivettu vain kolme 10 cm:n paksuista kerrosta pintamaata. Kolmanneksi Erä-Esko oli havainnut alueella punaiseksi värjäytyneen laikun v. 1961. Neljänneksi on huomioitava se, että vähäisilläkin selvästi esihistorialliseen ihmistoimintaan yhdistettävillä löydöillä, myös kvartseilla, on aina jokin merkityksensä, joka tulee suhteuttaa muihin lähiympäristön löytöihin ja esihistoriallisiin piirteisiin.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

Koivu- ja mäntyvaltaista sekametsää, pihanurmikkoa sekä varpukasvillisuutta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Särkijärven S-rannalla, suhteellisen tasaista metsämaastoa jota suot paikoin rajoittavat.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

N. 300 m Muoniosta Kittilään vievältä tieltä N. Rakennettua pihapiiriä, jota rajoittavat asuin- ja ulkorakennukset.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Pohjalaiset esineet löytyivät 40 cm:n syvyydeltä, ja 80 cm:n syvyydellä havaittiin suurehkon kiven vieressä hiilensiruja v. 1961. Mahdolliset kaksi kodanpohjaa olivat kasvillisuusanomalian perusteella tehtyjä havaintoja esiintyen pyöreinä puuttomina laikkuina maan pinnalla. Erä-Eskon kertomuksesta ilmeni punaiseksi palaneen maan muodostama, 5 - 30 cm paksu kerros.

Koekaivauksen maksimikaivaussyvyys lienee ollut n. 35 cm. Maaperä on ollut podsoloitunutta, jossa turve oli paksuudeltaan 5 - 10 cm, huuhtoumiskerros n. 5 cm sekä rikastumishorisontti n. 20 cm.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tiettyössä tms.)

Uudisrakennukselle perustaa kaivettaessa v. 1961.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää luokan yleiskriteerit (Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue.

Opas: E. Hintikainen, Helsinki; A. Metsola, Särkijärvi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Jatkuva rakennustoiminta kuluttaa aluetta.

Lähilöytöjä: MUONIO 49 Särkilompolo, Särkijoki: historiallisen ajan pato sijaitsee täältä n. 1000 m WNW; MUONIO 25 Särkijärvi, Karhunojan rautakirveen löytöpaikka sijaitsee täältä n. 1200 m NW. MUONIO 42 Särkijärvi, Keskinensaari: historiallisen ajan kenttä, sijaitsee täältä n. 1950 m E, ja MUONIO 165 Särkilompolo SE: esihistoriallinen painanneasuinpaikka ja pyyntikuoppajärjestelmä sijaitsee täältä n. 2350 m SW.

MUONIO 22 SÄRKIJÄRVI TERVAKURU

E.HINTIKAINEN 1989

YLEISKARTTA

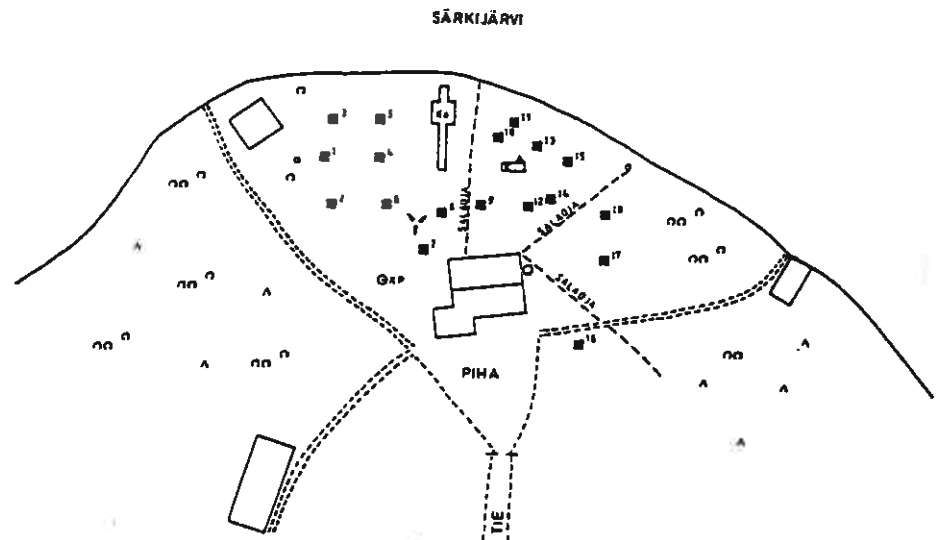
KP 263,31 m mpy

KONE 100

MK 1:500

PIIRT. I. ISKIERKA - HINTIKAINEN

- POLKU
 / \ KONEENPAIKKA
 ○ KINNOPISTE
 ■ KOEKUOPPA
 □ KAIVASALUE
 □ KOEKUOPAN LAAJENNOS
 ▬ ASUINRAKENNUS
 □ ULKORAKENNUS
 — RANTAVHVA
 ● MAASTOON SÄTETTY PAALU
 ▲ KIVITALTOJEN LÖYTÖPAIKKA
 ○ KVARTSI YDIN

Antti Metsolan löytämiä kivikauden esineitä Särkijärveltä.

Kuva: Muonion kairoilta I, 1987:46

MUONIO 23 Jerissaari, Martinniemi

₭Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi, esihistoria, saamelaisaika

Lukumäärä: Esinelöytöjä n. 5 kpl

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 16.8.1962
 Hilikka Oksala 2.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

Pinta-ala: Halk. n. 200 m (?)

x= 7533 85 **y=** 503 98 **z=** 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 18.8 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A? B? C D E1 F2? G

Tila ja omistaja

Omistaja: Jouko Saari **Puhelin:** 9696-538 524

Osoite: Jerissaari, Martinniemi

Postitmp: PPA 1, 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot:

Aarni Erä-Esko 1962: Muonio, Muotkavaara, Martinniemi. Löytöluettelo ja asemapiirros. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki: "Martinniemi on "vanha lappalaisten asuinpaikka"". Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 93.

Aiemmat löydöt: KM 9631 rautaveitsi, KM 15726: 1 - 2 kourutaltoa ja poikkikirves; T. I. Itkoselle annettu terrakottapikari v. 1916.

Tarkastuslöydöt: Jouko Saaren lahjoittama suorateräinen tuura, KM 29486:1.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 171; KARTTALIITE MUONIO 23/I.

Diat: OY n:o 87

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun löytöympäristöön tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Esihistoriallinen asuinpaikka, josta aiemmin oli löytynyt kourutaltoa ja poikkikirves (ks. Erä-Eskon asemapiirros v. 1962). Samalta paikalta myöhemmin 1950-luvulla Saaren mukaan oli löytynyt myös nyt luovutettu kapea ja siro, mutta pinnalta karstoittunut tuura (ALUE I).

Metallikauteen viittaavat rautaveitsi- ja terrakottapikarilöydöt on puolestaan havaittu edellisestä n. 40 m WSW ja n. 60 m SW (Erä-Eskon asemapiirroksen A ja D; ALUE II).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Kynnöspeltoa - perunaa? sekä heinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Terassimainen tasanne laajassa niemessä, joka laskee kohti loivaa lahden rantaa n. 40 m WNW. Heinää kasvavaa pelto- ja piha-aluetta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

LÖYTÖALUE (I) on tilan päärakennuksesta n. 40 m NNW sijaitsevan aitan NW-puolella. Saaren mukaan löytöpaikka on ollut välittömästi mainitun aitan WNW-nurkan takana. Koko miljöö liittyy Martinniemen tilan pihapiiriin.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Pintalöytöjä peltomullasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Peltotyössä 1910-, 30- ja 50-luvuilla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alueen muinaisasutuksen materiaallinen luonne vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko niemeke?

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; rakenteellisia yksityiskohtia maastossa ei ollut aikaa havainnoida.

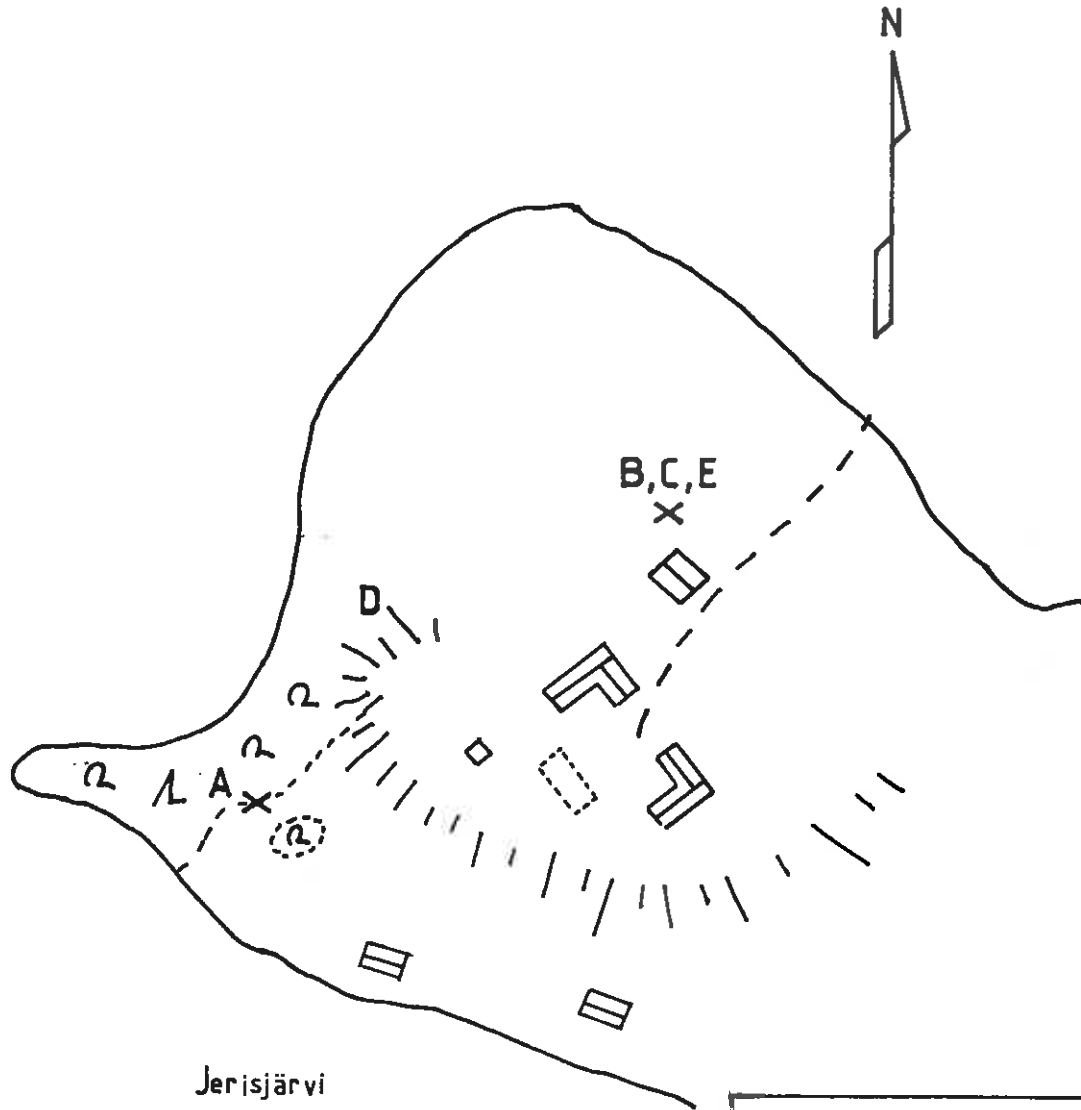
Opas: Jouko Saari, Jerissaari, Muonio.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Löytöalue I lienee ollut lähinnä perunalla jo vuosikymmeniä.

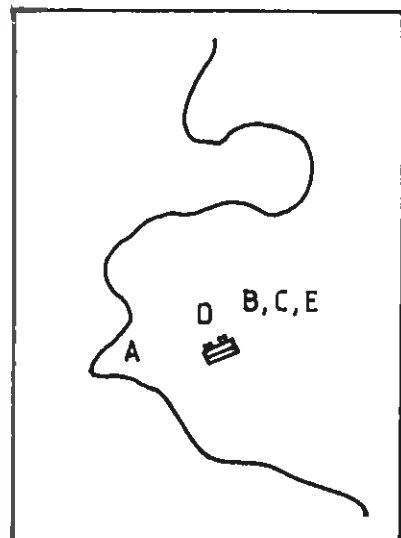
Lähilöytöjä: Alueen N-puolella on laaja Kotalahti, josta ei kuitenkaan tunneta toistaiseksi merkkejä esim. kodansijoista. MUONIO 168 Jerisjärvi, Muuraissaari S: kodan- ja liedensijakohde sijaitsee täältä n. 800 m WSW; MUONIO 47 Muuraissaaren "Mulkun"

KARTTALIITE MUONIO 23/I
 Erä-Esko 1962 – Oksala 1995
 Täydennetty peitepiirros H. Oksala 1996

Jerisjärvi

- A) Rautaveitsi
- B) Kourutalita KM 15726:1
- C) Sädekiviliuske KM 15726:2
- D) "Pikari terrakottaa"
- E) Tuura KM 29486:1

kesähautapaikka sijaitsee täältä n. 450 m WSW. MUONIO 15 Jerissaari, Saari: kivikautinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 460 m ESE. MUONIO 3 Jerissaari: muinaissaamelainen asuinpaikka (?) sijaitsee täältä n. 1600 m ENE. MUONIO 169 Jerissaari N, Kotilahti: pyynti- tai asuinpainannealue sijaitsee täältä n. 1470 m NNE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Jouko Saaren mukaan (2.9.1995) alueella on runsaasti traditiota lappalaisasutuksesta: Martinniemi -paikannimi tulee Martti -nimisestä lappalaisesta, joka asui alueella. Viereinenkin niemi (NW?) lienee ollut Pekanniemi Pekka -nimisen lappalaisasukkaan mukaan.

MUONIO 24 Kajanki, Akanjärvi

-Rautakirveen löytöpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Rautakausi: viikinki-/saamelaisaika

Kohteen laji: Hajalöytö Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 13.6.1956
Hilkka Oksala 22.9.1995Sijaintitiedot

Peruskartta: 2724 07 KAJANKI (1968)

x= 7555 30 y= 483 34 z= 235 - 240

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 km Muonion kirkosta
N/NNW.Hoito ja kunto

A B4 C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/nimi: Kajanki

Omistaja: Kajangin sisarukset

Osoite: Kajanki Postitmp: 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot:Museovirasto 1937: Luettelotieto KM 10662. Museovirasto,
arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.Aarni Erä-Esko 1956: Muonio, Kajanki kl. Akkalanjärvi lp.
Tarkastuskertomus. Museovirasto, arkeologian osasto, top.
arkisto. Helsinki.Liisa Erä-Esko 1978: Suomen Lapin rautakauden esineet. Pro
gradu-tutkielma Suomen ja Skandinavian arkeologian laudatur-
arvosanaa varten 17.4.1978. Helsingin yliopiston arkeologian
laitos.Matti Huurre 1983: Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria.
Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia I. Kuusamo. Sivut 376,
379, 501:"...kirveen korvakkeet ovat kolmiomaiset ja joskin siinä on
yksilöllisiä piirteitä, se muistuttaa norjalaisia viikiniajan E-
tyypin kirveitä²²⁴). Myös löytöpaikka viittaa norjalaiseen
alkuperään." Kyseessä on ns. partakirves.Aiemmat löydöt: KM 10662 rautakirves.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 218

Tarkastuksen aihe: Asutusjäänteiden etsintä kirveen

löytöpaikalta; löytöpaikan tarkka määrittäminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Viikinkiaikaisen partakirveen hajalöytöpaikka.

Muinajäännöksen pintakasvillisuus: Niitettyä peltoheinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Pihapiirin S-osassa sijaitsevan pellon reunaa, joka loivasti laskee kohti Akanjärveä, n. 100 m SSE. Hiekkapohjaisen, alueen N-puolella sijaitsevan kangasmetsän rajaama kylälaukea. Paikka on täynnä salmia, jokia ja järviä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kajangin talon pihapiirin S-osassa sijaitsevan pellon reunaa. Hellin Kajangin mukaan, - joka sanoi olleensa löytötilanteessa mukana - löytöpaikka on välittömästi nykyisen autotallin E-puolella, päärakennuksesta 60 - 100 m SSW, Kajangin kyläalueella. "Läheiset rinteet, joilla asumukset nyk. sijaitsevat, vaikuttavat sovelialta paikoilta rautakaut. asutukselle." (Erä-Esko 1956). Koko kylän keskusalueen voisi edelleenkin kuvitella muistuttavan (peräti lounaissuomalaistyyppistä) rautakauden miljöötä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Löytösyvyys 60 cm, suomutaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löytäjä uutisviljelijä Valte Kajanki, esine löytyi uutispeltoa suosta kuokittaessa keväällä 1937.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; löytöön mahdollisesti liittyvä asutus jäänyt nykyasutuksen alle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue löytökohdan ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät opastettuna.

Opas: Hellin Kajanki, Kajanki, 99300 MUONIO

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Normaali pellon kyntö mahdollisesti.

Lähilöytöjä: Kajangin sisarusten mukaan Akanjärven rannalla on kodansijoja, joita etsittiinkin inventoinnin yhteydessä järven S-puolelta, mutta tuloksetta. Lähimmät havaitut löytökohteet ovat MUONIO 195 Kajanki, Muorijärvi SW, Taapurivuori: MUONIO mahdollisia pyynti- tai asuinpaikkakuoppia sekä historiallisen

ajan perunakuoppia; MUONIO 197 Muorijärven saivovesi, n. 440 m kirveen löytöpaikalta ESE; MUONIO 198 Kajanki, Tervonjängän liesialue/asuinpaikka sijaitsee täältä n. 800 m NNW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Alueen kiinteillä muinaisjäännöksillä on saamelaistyyppinen leima: Uskomuksiin liittyviä paikannimiä, kuten Akanjärvi, Muorijärvi, Muorintytär sekä pyyntikuoppia.

MUONIO 25 Särkijärvi, Karhunoja

-Rautakautinen löytöpaikka

Luokka: II

Lukumäärä: 1 irtolöytö

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko

Tarkastusaika: 16.8.1962

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

x= 7536 10

y= 496 50

z= 260 - 270

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 11.3 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A5? B4 C D E F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:Aarni Erä-Esko 1962: Yleiskartta alueesta 16.8.62 (Muonio, Särkijärvi). Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto.Matti Huurre 1983: Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia I/esihistoria. Kuusamo. S. 439.Aiemmat löydöt: KM 13900 rautakirves.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 167; KARTTALIITE 25/I.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei ehditty tarkastaa 1995 aikastrategian ja virheellisen karttamerkinnän vuoksi.Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Irtolöytö (?), jonka löytöympäristön maaston luonne tulisi edelleenkin tarkistaa mahdollisten asutusjäänteiden löytymisen näkökulmasta.Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Löytöpaikka sijaitsee Jäkälätieva-nimisen harjun läheisyydessä; Särkijärven W-pään lahteen löytöpaikalta on n. 500 m ESE, ja Särkilompolon rantaan n. 300 m SSW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Löydetty Muonion ja Kittilän väliseltä maantieltä, mainitusta harjasta ajetusta maasta, n. 350 m Särkijärveltä Pallakselle kääntyvästä tienhaarasta NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Harjussa olvista kuopista ajettua tien pohjamaata, hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tiettyössä tms.)

Löytynyt 1950-luvun alkupuolella tiekarhun nostamana.

Laajuuden arviointiperuste: Kuvailut löytöolosuhteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää luokan yleiskriteerit (Kotivuori - Torvinen 1993: 10) ja lähiympäristö kaipaa lisätutkimusta.

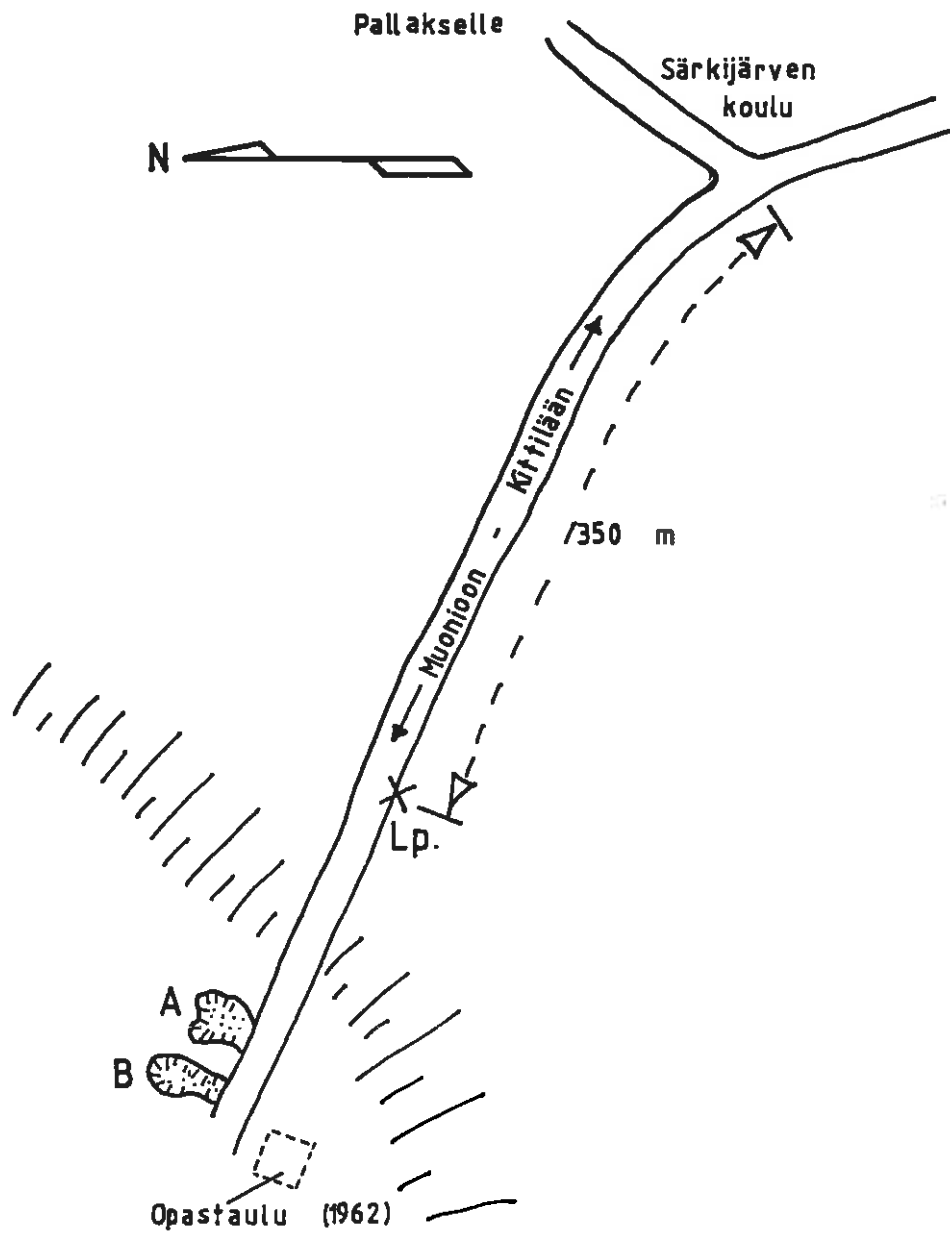
Ehdotus suoja-alueeksi: Suoja-alueen määrittäminen vaatisi kiinteän jäänteiden havaintoa lähiympäristössä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Tien muokkaustyöt saattavat vaikuttaa löytöympäristöön.

Lähilöytöjä: MUONIO 49 Särkilompolo, Särkijoki: historiallisen ajan pato sijaitsee täältä n. 770 m SE. MUONIO 167 Särkijärvi W, Rajavartiosto: yksittäisen kvartsiittiytimen löytöpaikka sijaitsee täältä n. 1070 m E.

KARTTALIITE MUONIO 25/I
Erä-Esko 1962
Peitepiirros H. Oksala 1997

A, B Hiekkakuoppia
Lp. Löytöpaikka

MUONIO 26 Muotkavaara, Äkäsjärvi N

-Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II (?)

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 kpl/2 esinettä.

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko

Tarkastusaika: 1962 (?)

Hilkka Oksala

30.8.1995 (?)

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2724 02 JERISJÄRVI (1968)

x= 7530 - y= 504 - z= 260 - 300

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Muonion kirkosta 21 - 22 km ESE (?)

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen/Muonion kunta (?)

Puhelin: 9696-534 111

Aiemmat tiedot:

Eero Koponen 1962: Kirje Kansallismuseoon Helsinkiin 12.10.1962, merkitty saapuneeksi 30.10.1962. Museovirasto, Ark. os., top. arkisto.

Aarni Erä-Esko 1962: Mainintoja alueen tarkastuksesta (?). Kertomus puuttuu Museoviraston ark. osaston top. arkistosta.

Aiemmat löydöt: Kaksi Eero Koposen v. 1962 Kansallismuseoon lähettämää kivitalttaa. Löytökirjanpito puuttuu.

TARKASTUSKERTOMUSLiitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 28.

Muut liitteet:

Negatiivit:

Diat:

Tarkastuksen aihe: Aiempaan tietoon liittynyt kohteen tarkastusyritys inventoinnin yhteydessä. Kohdetta ei varmuudella löytynyt.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Aiemman tiedon (Koponen 1962) mukaan taltat olivat löytyneet Muotkavaaran kyläryhmän laidasta Äkäsjärven ja Jerisjärven väliseltä kannakselta, jossa lienee 1960-luvun alkupuolella ollut näkyvissä muitakin, ilmeisesti kivikautisia asuinsijoja. Näiden

tietojen pohjalta tarkastus päätettiin aloittaa Muotkavaaran koulun maastosta, joka kartografisen analyysin perusteella vaikutti lähinnä todennäköiseltä kivikautisen asutuksen löytöpaikalta. Suoria havaintoja kivikautisesta asutuksesta ei kuitenkaan tehty, vaikka maastollisesti alue hyvinkin olisi sopinut kivikauden tyyppin asumiseen alla kuvailluin perustein. Sen sijaan maastossa esiintyi kyllä tuoreempia ihmistoiminnan jälkiä, kuten kiviaitaa sekä kasvimaan/kompostin jäänteitä aivan resenttien rakenteiden lisäksi.

Kasvillisuus:

Paikoin rehevästi kasvavaa sekametsää, jossa muutamia suuria ja paksurunkoisia (halk. n. 40 cm) kuusia ja mäntyjä. Ylempänä pihakasvillisuutta, kuten nurmikkaa ja pensaita, mm. pihlajaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Moreenikumpareita ja -terasseja kohti Äkäsjärveä (S) viettävällä rinteellä. Yläterassi (N) tasaista, voimakkaasti muokattua piha-alueetta. Maastollisesti myös Äkäsjärven NE-osa lienee kivikautiseen asutukseen soveltuvaa selännettä, mutta ajankäyttövalintojen vuoksi paikalla ei ehditty käydä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Koulutalot ja pelikenttä yläterassilla, jonka piha-alueella ja/tai S-puoleisella metsäisellä rinteellä on hyvinkin voinut esiintyä kivikautista asutusta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Koposen (1962) mukaan isompi taltta oli löytynyt n. 40 cm:n syvyydestä hiekkamaasta, ja "pienempi noin 50 cm syvältä kuopan pohjalta hiilikasalta."

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Taltat ovat ilmoituksen mukaan (Koponen 1962) löytyneet jonkinlaisen kaivuutyön yhteydessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde vaatii lisäetsintöjä ja -selvityksiä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue, kunhan löytöpaikka on tunnistettu täsmällisemmin.

Havaintomahdollisuudet: Melko vaativat.

**Opas: Nimismies Eero Koponen (v. 1962) (?)
Eläkeläinen, FT Aarni Erä-Esko, Helsinki (?)**

Lähilöytöjä: MUONIO 18 Äkäsjärvi W, Pitkäniemi: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1000 m S; MUONIO 15 Jerissaari, Saari: kivikautinen asuinpaikka sekä MUONIO 37 Jerissaari: kodanpohja, sijaitsevat täältä n. 3400 m N.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Asiaa tiedusteltaessa Muonion kunnanvirkailijoilta (Anneli Uusitalo, Elli Rauhala) ilmeni, että löytäjä Väinö Kangosjärvi on kuollut n. 10 vuotta sitten.

MUONIO 27 Kutuniva, Törmäslompolo, Seitaniemi

-Seitapaikka

Luokka: I

Ajoitus: Saamelaisaika

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 6.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 12 TORAS-SIEPPI (1968)

x= 7540 63 y= 499 90 z= 256.5 - 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13.3 km Muonion kirkosta E.

Hoito ja kunto

A5? B4 C3,5,6 D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus

Puhelin: 9596-512 021

Osoite: Nivanpääntie 24

Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:Samuli Paulaharju 1932: Seitoja ja Seidanpalvontaa. Suomi

V:15. Helsinki. (47):

"Törmäslompolon seita. Jierisjärven luoteiskulmassa, Kutunivan talon luona järven luusuassa, on pieni Törmäslompolo. Lompoloon pistäytyy etelärannalta pieni niemi, Seitaniemi, ja niemellä on ennen ollut lappalaisten seita. Sanotaan, että vielä 50 - 60 vuotta takaperin siinä on palvottu. Poronsarvia - tai peuran - on paljon ollut siinä ennen, mutta niistä on osa lahonnut, osa painunut niemen pounikkomaahan. - - Jos kaivaa pounikkoa, nousee siitä sarvia."

Samuli Paulaharju 1977/1922: Lapin muisteluksia. Porvoo. (141):

"Jierisjärven luoteiskolkassa on pienoinen Törmäslompolo, jonka Seitaniemellä, matalalla pounikkokentällä, vielä noin viisikymmentä vuotta sitten kohosi kala- ja peuramiesten jumala, noin metrin korkuinen suippopäinen kivipatsas, suuren sarviröykkiön ympäröimänä. Vaikka jumala jo onkin hävinnyt, sarvet lahonneet ja painuneet pounikkoon, asuu paikalla vieläkin sen vanha haltija. Joskus on kentältä nähty nousevan savua, ja kun Kutunivan muori kerran pisti niemeen tulen, jotta se paremmin kasvattaisi ruohoa lampaille, tuli vanha naavainen lapinäijä yöllä kieltämään: -Ei saa polttaa minun maatani!"

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 94.

Aiemmat löydöt: Sarvia?

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 27.

Muut liitteet: LIITE 27/I (Paulaharju 1932: 47, k. 27).

Tarkastuksen aihe: Paulaharjun ja muun perimätiedon tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Seitapaikka. Paikalla ei nykyisin näy viitteitä seidasta tai sen palvonnasta. Kuitenkin kohdetta koskeva traditio on vahvaa, sillä paikalla väitetään palvotun vielä 1870 - 1880-luvuilla (Paulaharju 1932: 47). Myös paikannimi vahvistaa palvonnann todennäköisyyttä paikalla. Koekaivuuta ei voitu suorittaa paikalla paksun turpeen vuoksi, jonka työstämiseen soveltuva välineistö ei kuulunut keveään inventointivarustukseen (lasta ja kaira).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Vaivais- ja tunturikoivuvaltainen jänkävarpu- ja turvekasvillisuus.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
 Matala, pitkä, jänkäinen ja kapea niemi (S-N), joka pistää lompoloon S:stä käsin.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
 Niemelle johtaa kiviastein suljettu metsäautotie (SE-N), joka alkaa Särkijärven - Pallaksen maantien W-laidasta, n. 100 m Törmäslompolon sillasta ja pysäköintialueesta SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
 Turvetta moreenimaan pinnalla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
 Kohde esiintyy perimätiedossa, jonka Paulaharju on tallentanut.

Luokitusehdotus perusteluineen: I - II; alkuperäisen rakenteen tuhoutumisen vuoksi luokka voisi olla II varsinkin siihen saakka, kunnes mahdollisessa koekaivauksessa todetaan esim. mainittuja uhrisarvia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Niemen pyöreä kärkiosa, jossa seita lienee ollut.

Havaintomahdollisuudet: Varsin selkeät, joskin alkuperäisrakenne puuttunee. Merkitty top. kartalle muinajäännöksenä.

Opas: H. Oksala mm.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Niemeen rakennettu tie osoittaa uhkaa muinaisjäännöksen säilymiselle; tien sulku kivillä estää kuitenkin liiemmän häirinnän maitse. Tien on kuulemma raivannut läheisen poronlihamyymälän Tunturiporo Oy:n omistaja aikeenaan rakentaa huvila Seitaniemen kärkeen. Hanketta ovat olleet vastustamassa ja estämässä Heikki ja Olli Kivinen.

Lähilöytöjä: MUONIO 175 Jerisjärvi NW, Kutuniva (Toivoniemi): kivirakennelmia ja tervahauta sijaitsevat täältä n. 850 m ESE. MUONIO 44 Toras-Sieppi, Loma-Pallas: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 3050 m E.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Toivoniemessä asuva Väinö Suosilmä, n. 75 v. (Kutuniva, Toivoniemi), kertoi Abiel-enonsa puhuneen Seitaniemestä hautapaikkana, josta joskus nousee tulta ja savua. Paulaharjun mainitsemaa Luikolahti -nimistä paikkaa Suosilmä sen sijaan ei tunne Törmäslompolosta.

MUONIO 28 Jerisjärvi S, Seitaniemi

-Seita

Luokka: I
Ajoitus: Saamelaisaika
Lukumäärä: 1 kpl

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)
x= 7532 - **y=** **z=** n. 260

Aiemmat tiedot:**Paulaharju 1932:** 47:

"Seijanniemen seita. Jerisjärven eteläpäässä on Seijanniemi. Siinä on noin metriä korkea, pitkä suipokas kivi väännetty pystyyn. "Tekivät sille ennen kunniaa kalanpyytäjät ja toivat sille kalan saalista.""

Aiemmat löydöt: Itse seitakivi, ks. yllä.

TARKASTUSKERTOMUS**Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. seuraava sivu.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995, sillä sen sijainti on epäselvä: Nykykartoissa ei esiinny ao. nientä Jerisjärven eteläosassa. Asiaa tiedusteltiin myös rva Kangosjärveltä Jerissaaren Kotilahdesta (ikä 70 - 80 v.), joka on lähes koko ikänsä asunut seudulla, eikä hän tuntenut ko. paikannimeä eikä seitaa. Sen sijaan hänellä oli tiedossa muuntyyppisiä jäänteitä, kuten asumusten pohjia niemien kärjistä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Paulaharjun mainitsema v. 1932.

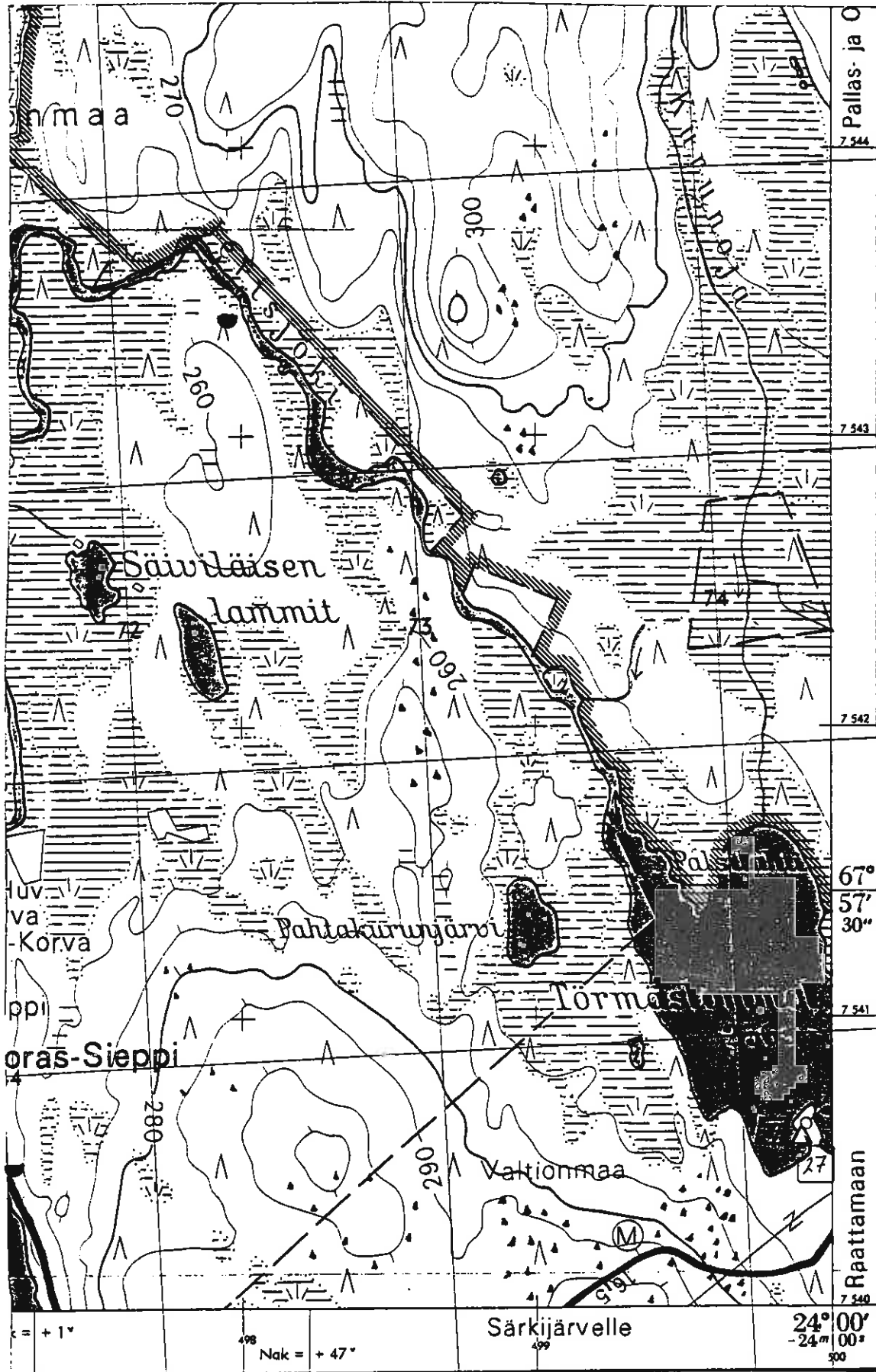
Luokitusehdotus perusteluineen: I -luokitus annettu kohteelle aiemmin museovirastossa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue, kun kohteen sijainti selviää.

Havaintomahdollisuudet: Jerisjärven eteläosan niemiä olisi paras haravoida järveltä käsin veneellä.

Lähilöytöjä: Jerisjärven saarten löytöpaikat.

Ote top. kartasta 2723 12 TORAS-SIEPPI

Kohde MUONIO 27 ja kaksi tervahautaa

MUONIO 29 Saitavaara

-Seitakivi

Luokka: I

Ajoitus: Saamelaisaika

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 18.7.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 06 + 09 SAITAVAARA (1969)

x= 7516 94

y= 480 18

z= 367

Pinta-ala: Halk. n. 100 m

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.4 km Muonion kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A1? B1(?) C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtion maata?

Aiemmat tiedot: Paulaharju 1932: 48Aiemmat löydöt: Havainnot seitakivestäTarkastuslöydöt: Havainnot Paulaharjun (1932: 48) mainitsemasta kiinteästä muinaisjäännöksestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

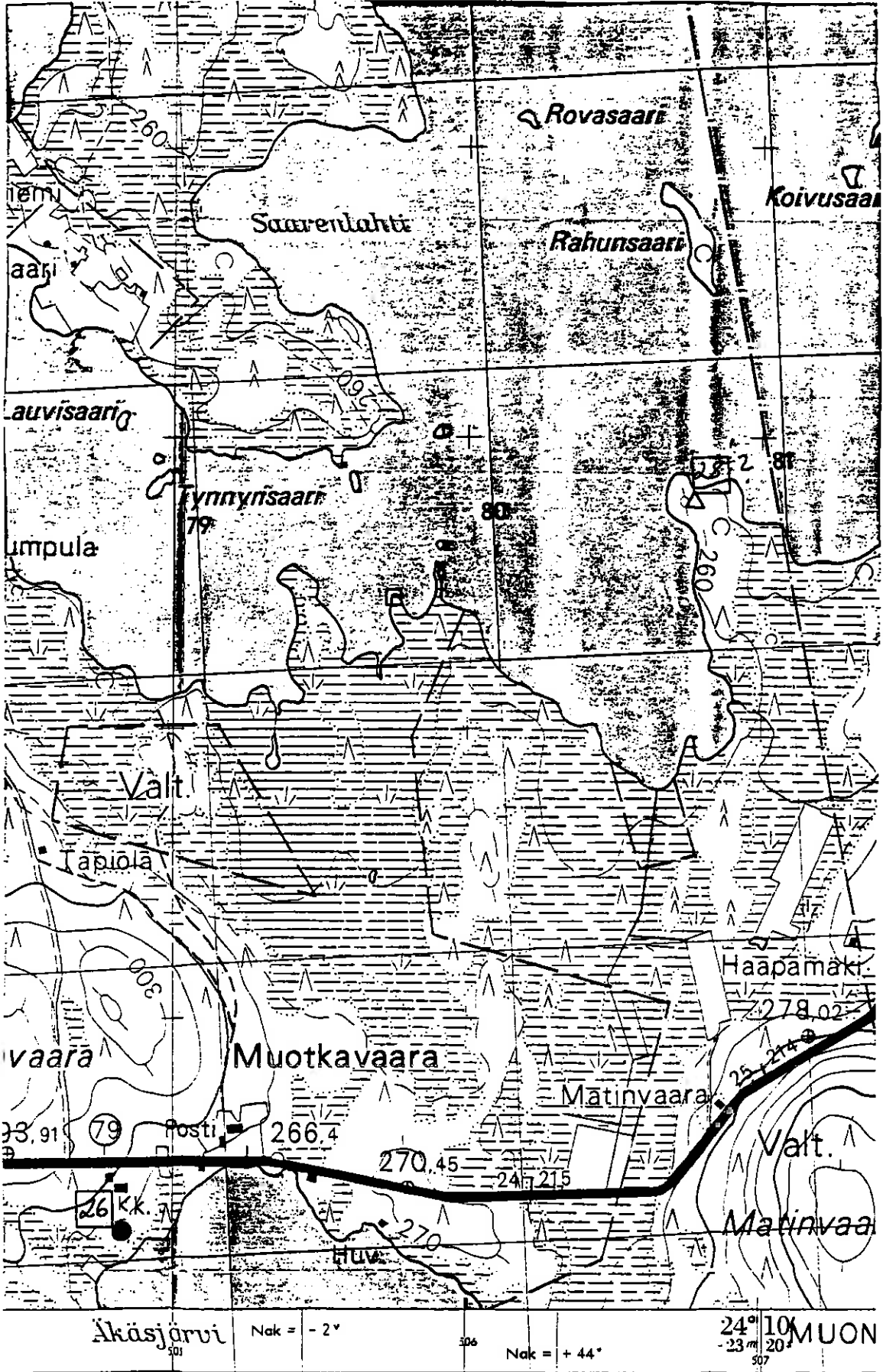
Kartat: Ote top. kartasta ks. seur. sivu.

Tarkastuksen aihe: Seitakiven etsintä inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Seitakivi, pystyssä oleva levymäinen kivilaaka, halk. n. 1 m, paksuus n. 5 cm. E- ja W-puolilta kivi on tuettu parillakymmenellä pienemmällä kivellä, kooltaan 0.2 - 0.3 m. Ladelman NW-puolella on kaksi laakeaa kiintokiveä, joiden halkaisijat ovat n. 2 m.

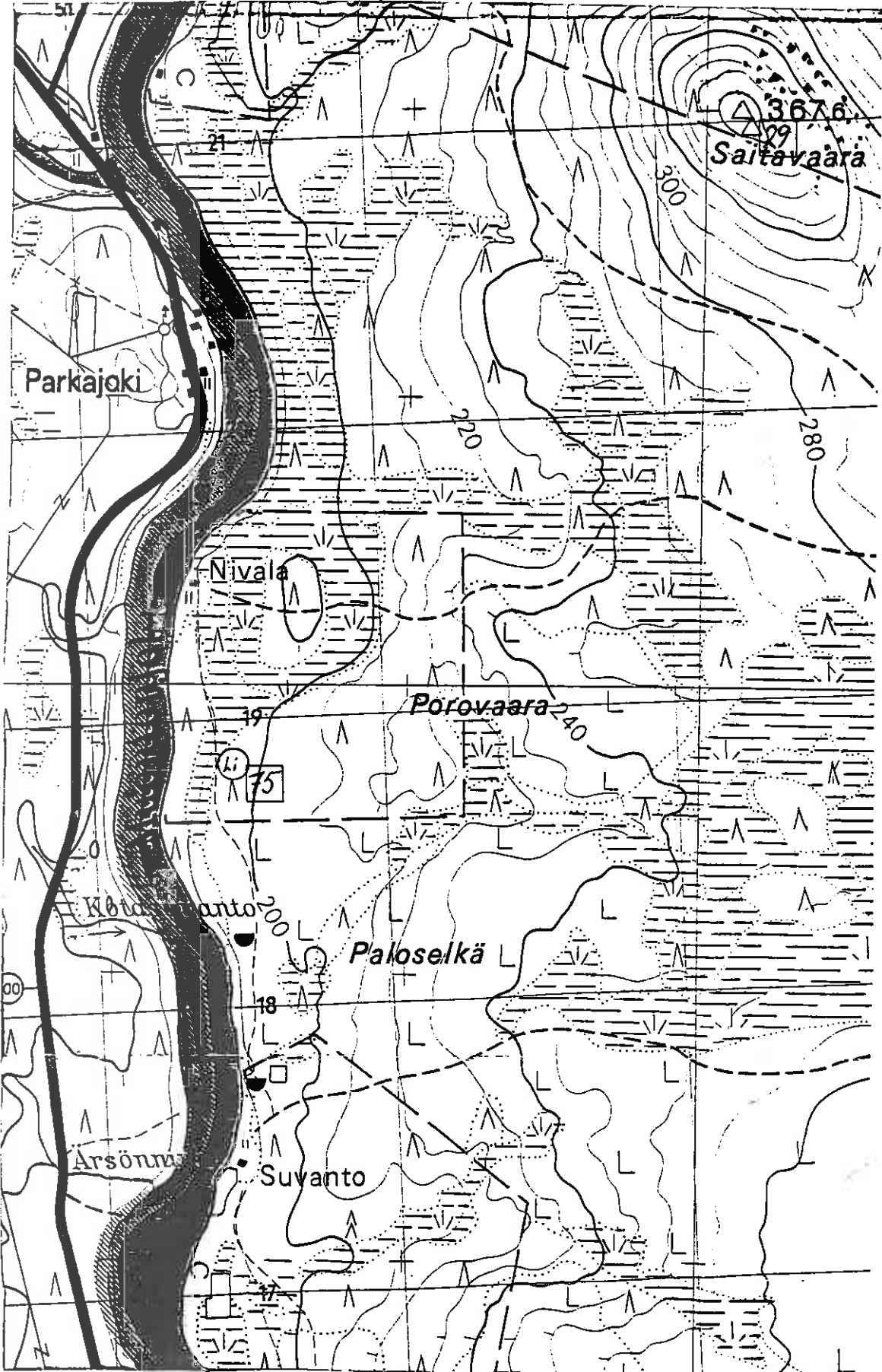
Muinaisjäännökseen pintakasvillisuus: Kivet harmaajakäläisiä, laakeilla kiintokivillä sammalta.

Ote top. kartasta 2741 02 JERISJARVI

Kohteet MUONIO 26 ja 28 (?) sekä tuvanpohja

Ote top. kartasta 2714 06+09 SAITAVAARA

Kohteet MUONIO 29 ja 75 sekä kaksi tervahautaa ja tuvanpohja

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Vaaran lakitasanteen S-laita, jossa on harvaa mustikkapohjaista sekametsää (mänty, koivu, kuusi). Laki muodostaa tasaisehkon aukion, jonka keskellä seisoo toteemipaalua muistuttava kelomänty. Vaaran S-rinteellä on myös suuri laakea kiintokivi, jonka halk. on 5 m ja korkeus n. 1 m - myös tämä sopisi hyvin palvoskiveksi. Vaaran SW-rinteellä on suuri pirunpelto, joka topografiseen karttaan näyttäisi virheellisesti merkityn vaaran E-rinteelle.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

N. 700 m vaaran laelta S on vaaralle johtavan metsäautotien käänköpaikka. N. 50 m seitakivestä NNW oli maassa havaittavissa vanhan kolmiomittaustornin puisia, lähes maatuneita jäänteitä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Pintahavaintoja - moreenipohja (?)

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Paulaharjun paikallistraditioon pohjautuva ilmoitus v. 1932; v. 1995 kohde löytyi Paulaharjun (1932) ja museoviraston informaation perusteella.

Laajuuden arviointiperuste:

Ympäröivä luonnonmiljöö; tunnelmaltaan koko laki vaikuttaa vanhalta saamelaiselta palvontapaikalta.

Luokitusehdotus perusteluineen: I: hieno käyntikohde.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko vaaran laki.

Havaintomahdollisuudet: Vaaralle jyrkähkö nousu; laella erittäin hyvät.

Opas: Hilikka Oksala

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Paikka tulisi ehdottomasti rauhoittaa vähintään koko vaaranlaen osalta.

Lähilöytöjä: MUONIO 75 Porovaara, lapinkotaliesi sijaitsee täältä n. 2.5 km SW, ja MUONIO 82 Peuralaki, mahdollinen purnualue, sijaitsee täältä n. 3.8 km SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Lienevätkö Saitavaaran ympäristön saamelaistyyppiset jäänteet peräisin Vettaisten suvulta, johon kuulunut Olli (1826-97) perusti Väylän rantaan Reponiemen talon. Suku oli alunperin Savosta, mutta oli sittemmin saamelaistui 1700-luvun lopulla (Paulaharju 1977/1922: 72).

MUONIO 30 Ankkuriniemi, Mäntylä

-Kivikautinen löytöpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 hajalöytö

Tarkastaja: Markku Torvinen Tarkastusaika: 30.9.1978
Hilka Oksala 15.8.1995Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 04 + 07 KANGOSJÄRVI (1969)

x= 7526 16

y= 487 62

z= 218 - 220

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.5 km Muonion kirkosta S.

Hoito ja kunto

A4? B C5? D E1 F2 G

Tila ja omistaja

Kortteli/tontti/palsta: Mäntylä

Omistaja: Hille Kangosjärvi Puhelin: 9696-538 829

Osoite: Ankkuriniemi

Postitmp: 99360 KANGOSJÄRVI

Aiemmat tiedot:

Torvinen 1978: Muonio, Kangosjärvi, Mäntylä. Taltan KM 20474 löytöpaikan tarkastus 30.9.1978. Esihist. tsto 145/19.12.1979. Museovirasto, Arkeologian osasto, top., arkisto.

Aiemmat löydöt: Liusketaltta KM 20474.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 147.

Tarkastuksen aihe: V. 1963 löytyneen liusketaltan löytöpaikan ja muiden siihen mahdollisesti liittyneiden asutusjäänteiden etsintä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojen pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Ankkuriniemen ja Pellikan kumpareet maaston puolesta soveltuvat kivikautiseen asutukseen, mutta siihen viittaavat merkit lienevät jääneet tiheään nykyasutuksen alle. Taltan löytöpaikalla oli piha- ja puutarhamaata sekä pensoittuvaa niittypeltoa.

Muinajäännöksen pintakasvillisuus: Ruohikkoa, heinikkoa, pensaita, mäntyjä, puutarhakasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Tasaista kylätannerta, joka loivasti johtaa kohti järveä n. 100 m W.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kangosjärven talo sijaitsee löytöpaikasta n. 20 m SW. Löytöpaikan E-puolta sivuaa S-N -suuntainen kylätie. Naapuritalo sijaitsee täältä n. 60 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Pintalöytö karjan polkemasta laitumesta. Maaperä on karkeaa moreenia, joka rantaa kohden muuttuu tasajakoiseksi hiekaksi. N-ranta varsin kivikkoista, hiekka silttipohjaista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Peltotyö (?)

Laajuuden arviointiperuste:

Topografisen soveltuvuuden lisäksi ei muita havaintoja esihistoriallisesta asutuksesta.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; paikalla tarvittaisiin koekuopitusta mahdollisten kivikauden löytöjen paljastamiseksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue löytöpaikan ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; alue tiheään nykyasutuksen ympäröimää.

Opas: Hille Kangosjärvi ?

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Alue jatkuvassa asutuskäytössä.

Lähilöytöjä: MUONIO 147 Kangosjärvi SE, Yrjölä: kvartsilöytöpaikka, sijaitsee täältä n. 1140 m SSW.

MUONIO 31 Kirkonkylä, Putaanranta, Aleksintie

-Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 kpl; esineellisiä löytöjä n. 4 kpl sekä palaneita kiviä.

Tarkastaja: Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 14.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

x= 7542 57

y= 2486 40

z= 260 - 265

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 1780 m Muonion kirkosta N.

Hoito ja kunto

A B4? C7 D E1 F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Osoite: Aleksintie

Postitmp: 99300 MUONIO

Aiemmat löydöt: KM 21929 hioimen kappale**Tarkastuslöydöt:** KM 29487:1-4 kvartsikaavin ja -iskoksia.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote peruskartasta, ks. kohde 186; KARTTALIITE 1:10 000, ks. kohde 11.

Negatiivit: OY n:o 95

Tarkastuksen aihe: Kiviesineen löytöpaikan tarkistus mahdollisen esihistoriallisen asutuksen toteamiseksi inventoinnin yhteydessä.**Kohteen kuvaus** (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**Kivikautinen asuinpaikka**, josta aiemmin on tehty yllä mainittu kvartsiittihiolinlöytö. Asuinpaikaksi kohdetta esitetään tarkastuksen yhteydessä löytyneiden **kvartsi-iskosten** sekä muutamien hajanaisten **palaneiden kivien** perusteella. Uutta materiaalia havaittiin alueella olevan tilustien pinnassa n. 30 x 5 m (WSW-ENE) laajalla alueella.**Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:** Peltoheinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Peltomaata ja tilustien pintaa loivasti kohti jokea (n. 200 m SW) viettävän rinteen yläosassa, omakotiasutuksen ympäröimänä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Löytöalue 1995 on paikalla sijaitsevan mustan tiilitalon SE-puolitse (etäisyys n. 25 m) kulkevan tilustien (WSW-ENE) pintaa. Rva Anttilan tiedonannon mukaan kvartsiittihioin löytyi n. 100 m:n säteellä ao. tiilitalosta kohti S, pellon yläaidalta aidan vierestä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Peltomultaa ja savensekaista soraa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löytäjä Yrjö Anttila poimi esineen peltokynnöksestä omakotitonttimaan myynnin yhteydessä. Esine on lahjoitettu Kansalismuseon kokoelmiin v. 1983.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alue vaatii lisätutkimuksia, jotta sen luonne tulisi selville.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen suoja-alue yllä mainitun alan vähimmäispuitteissa.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; vielä paremmat mahdollisen opastuksen yhteydessä.

Opas: Yrjö Anttila ?, Muonio; H. Oksala

Lähilöytöjä: MUONIO 185 Putaanranta, Juhontörmä: kivilatomusalue sijaitsee täältä n. 100 m W; MUONIO 186 Putaanranta, ent. urheilukenttä: kvartsin ja punamullan esiintymä sijaitsee täältä n. 300 m NW.

MUONIO 32 Suukoskenvaara, Pakajoen suu

-Kivikautinen asuinpaikka; pyyntikuoppa (?)

Luokka: II

Ajoitus: Kivikausi

Lukumäärä: 1 iskoslöytökeskittymä, 1 mahd. pyyntikuoppa

Tarkastaja: Markku Torvinen Tarkastusaika: 29.6.1988

Hilkka Oksala 3.7.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 05+08 KIHLANKI (1969)

Pinta-ala: n. 80 x 200 m

x= 7503 67-84 y= 481 49-57 z= 190

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.5 km Muonion kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B C D E1,5 F3 G

Omistaja

Omistaja: Kemi Oy.

Aiemmat tiedot: Torvinen 1989: top. arkistoaineisto. Museovirasto, Arkeologian osaston top. arkisto. Helsinki. Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 94.

Aiemmat löydöt: KM 24663 kvartsiittikaavin ja kvartsi-iskoksia 6 kpl

Tarkastuslöydöt: Mahdollinen pyyntikuoppa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohteet 63 ja 69.

Tarkastuksen aihe: Uudet havainnot aiemmin tarkastetussa kohteessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

a) Kvartsilöytökeskittymä, jonka Torvinen on tarkastanut v. 1989. Mainitulla paikalla ei v. 1995 havaittu uusia esineellisiä eikä kiinteitä löytöjä.

Sen sijaan n. 140 m a):sta N havaittiin mahdollinen

b) pyyntikuoppa, mahdollisesti reunoilta tuhottu, hieman

kolmiomainen. Halk. n. 3 m, syv. 0.3 - 1.3 m, ei vallia. Alhaalla jokirannassa pienehkö kalliopaljastuma, jota tulisi tarkastella mahdollisten kalliopiiirrosten näkökulmasta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

b) Sammal, puolukka, variksenmarja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

a) Jyrkästi kohti SE laskevan vaaran sorapohjaisen tasanteen reuna ja rantatörmä, melko kivinen. Tuvan piha- ja ranta-alueetta suuren (S-N) ja pienen joen (SW-NE) koskisessa yhtymäkohdassa.

b) Jyrkästi kohti jokea (n. 40 m WSW) terasseittain laskeva havupuuvaltainen rinne.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kemi Oy:n kämpä sijaitsee b):stä n. 50 m S, tontin paalutettu raja (SE-NW) sijaitsee b):stä n. 11 m SW. Polku (E-W) sivuuttaa kuopanteen sen S-puolelta. Polku johtaa jokirantaan venevalkaman kalliopaljastumille.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Pohjalla podsolimaannos, reunat sekoittuneet.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.) Inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste:

Aiemmat ja uudet havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; luokittelu Torvisen (1989).

Ehdotus suoja-alueeksi: Löytöpisteitä a) ja b) välittömästi ympäröivät alueet, sekä rannassa oleva kallio.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: H. Oksala, Markku Torvinen

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Mökin pihassa oli rakennustarvikkeita ilmeisesti lisärakentamista varten.

Lähilöytöjä: Liesialue (sateen vuoksi dokumentoimaton) max n. 600 m löytökohteesta 32 SW, jokirannassa nykyisellä leiriytymispaikalla. Muonio 63 Kihlanki, Naapanginkoski, esihistoriallisen asuinpaikan NE-pää sijaitsee täältä n. 1 km SW. Kohde 13 Käkinivanniska, Kaarnelaki, tasataltan löytöpaikka ja tervahauta-alue, sijaitsee täältä n. 2 km NW. Kohde 14 Muonionjoki, Pakamukka, skandinaavisen käyrän liuskeveitsen löytöpaikka, sijaitsee täältä suoraan läntisellä vastarannalla Ruotsin puolella, pyyntikuopasta n. 260 m W.

MUONIO 33 Äkäsjoki, Kukaslompolo, Tieva

-Kalakenttä

Luokka: II**Ajoitus:** Saamelaisaika/historiallinen aika**Lukumäärä:** Kalatuvan pohja 1 kpl sekä seipäitä.**Tarkastaja:** Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988**Sijaintitiedot****Peruskartta:** 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)**Pinta-ala:****x=** 7507 58 **y=** 2507 93 **z=** 238**Suunta ja etäisyys kirkosta tms.:** N. 38 km Muonion kirkosta SE.**Tila ja omistaja****Omistaja:** Salme Niska**Puhelin:** 9695-69 247**Postitmp:** 95970 ÄKÄSLOMPOLO**Aiemmat tiedot:****Kotivuori, Hannu 1988:** Tarkastuskertomus Muonio 33 Äkäsjoki Kukaslompolo. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto. Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 95.**Aiemmat löydöt:** Havainto kiinteästä muinaisjäännöksestä.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:****Kartat:** Ote top. kartasta ks. kohde 107.**Tarkastuksen aihe:** Aluetta ei tarkastettu v. 1995 johtuen edellisen tarkastuksen tuoreudesta ja ajankäytön rajoituksista.**Kohteen kuvaus** (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

"Nenäkkeen kaakkoisreunassa on vielä jäljellä pienen kalatuvan alinta hirsikertaa ja ruovikkoisessa rantamättäikössä seisoo turpeesen uppoutuneita seipäitä säännöllisissä muodostumissa. On varsin ilmeistä, että ne ovat vanhojen kalapatojen jäänteitä, sillä mitään karjanhoitoon tai heinäkoruuseen viittaavia rakenteita tällaisella alueella ei voi olettaa löytyvän. Kentän ajoitus, käyttöaika tai mahdollinen esihistoriallisuus ovat arvoituksia, joihin ei liene vastausta saatavissa." (Kotivuori 1988: 29).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

Ruovikkoista rantamättäikköä, turvetta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

"Kukastunturin länsipuolella olevan rotkomaisen jokiuoman kulku muodostaa joukon suvantoja, joista suurin on pitkänomainen Kukaslompolo. Sen pohjoispäässä on kapea ja tyvestään korkeapiirteinen harjanne, joka kapenee ja alavoituu etelään päin luonnonkauniiksi niemeksi. Aivan niemen kärjessä on lähes ainoa mahdollinen vesillä liikkujan levähdyspaikka koko lompolossa. Niinpä niemessä onkin ollut vanha kalakenttä, jonka nuorimpia muistoja on yhä nähtävissä." "Topografisten pakotteiden perusteella maastokohta on ainoa, johon muinaiset kulkijat ovat saattaneet pysähtyä." (Kotivuori 1988: 29).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Seipäät uppoutuneet turpeeseen.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Inventoinnin yhteydessä - vesiltä käsin ?

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttäneen luokan yleiskriteerit.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Vesiltä käsin hyvät niemen kärjessä?

Opas: H. Kotivuori

Lähilöytöjä: Äkäslompolon löytöalue Kolarissa sijaitsee täältä 5 - 6 km S. MUONIO 34 Äkässaivo ja seitapahta sijaitsevat täältä n. 4.5 km NNW.

ugrilaisille pakanauskomuksille tyypillisiä vanhan ukon kasvoja eri suunnista tarkasteltuna (vrt. esim. Paulaharju 1932: 5-6). N. 50 m A:sta kohti E:ää on

B) Äkässäivo, pyöreähkö, kirkasvetinen ja jyrkkien harju- ja kallioseinämien ympäröimä uloke joessa, pinta-alaltaan n. 100 x 80 m, yhtyy jokeen SE:ssä. Vanhoihin lappalaisuskomuksiin ja -tarinoihin liittyvä vesi, pyhä paikka ja luonnonkohde, joka yhdessä seitakiven kanssa muodostaa rituaalisen kokonaisuuden (ks. Paulaharju 1977/1922: 169).

N. 100 m A:sta SSW (pitkospuuta pitkin) on

C) kalkkiuuni, suorakaide, liuskekilvillaa (15 - 50 cm) kylmämuurauksella kivetty sokkelimuuri, jonka korkeus on 1.2 m ja leveys 1.2 m. Osa kivistä on valkeaa betonimaista hiekkakiveä - ilmeisesti kalkkikiveä. Raunion ulkomitat 3 x 4 m (SW-NE) ja sisämitat 2 x 3 m (ESE-WNW), syvyys 1.2 m. SE-sivu sortunut avoimeksi - kohdalla lienee ollut uunin suu. Myös pohjalle on sortunut suuria kiviä, joilla muuri ilmeisesti on ollut katettu. Sisällä ja ympärillä on jäljellä muutamia tukihirsiä. Rakennelman takaseinä (N) tukeutuu kallioharjanteeseen. Kalkkipolttu on ollut erityisen yleistä Kolarin kalkkimailta Äkäsjoen suun, Mannajärven ja Muonionjoen välisellä alueella. Tämä latomus on kuitenkin ainoa Muonion puolelta löytynyt, mutta alue hyvinkin kytkeytyy mainittuun Paulaharjun (1923: 141) kuvailemaan esiintymään. Puhelussa Hilda Pietikäiselle (80 v.) Tiurajärvelle 23.11.1995 ilmeni, että hänen appiukkonsa Antti Pietikäinen, Kiuruvedeltä lähtöisin, on aikanaan polttanut kalkkia juuri tässä uunissa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

A) Päällä ohut kasvipeite: jäkäliä, sammalta ja ohuehkoja mäntyjä.

C) Tyypillisiä kalkkimaiden kasveja, jotka poikkeavat selvästi muusta ympäristön kasvillisuudesta: vanamo, lillukka, heinää. sammalta, yksi ohut koivu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tims., ympäristön kasvillisuus)

A) Saivon rantaan (E) on n. 50 m. Seita sijaitsee jokihaarukassa olevassa kalliokurussa, jonka pohjalla on jänkäkasvillisuus.

B) Pyöreähkö kirkasvetinen uloke joessa, johon se yhtyy SE:ssä. E:ssä vesi on korkean harjanteen ympäröimä. NE:stä saivoon virtaa puro.

C) Korkean harjanteen (SSW-NNE) juurella kapeassa ja louhikkoisessa kurussa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

A) ja B): Kuruun johtaa Metsähallituksen merkitty pitkospuureitti (n. 1.5 km yhteen suuntaan), joka alkaa Kittilän tieltä no. 940, Äkäsjoen sillan luota. Seidalla on Metsähallituksen portaat, leiripaikka sekä ulkokäymälä. Alue on siis varustettu virkistyskäyttöön.

C) Äkässäivolta tulevat pitkospuut (SSW-NNE) sijaitsevat välittömästi uunin ESE-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Alueen N-osaa rajoittaa sorapohjainen moreenikangas, itse kuru on kalliolouhikkoista, seidan ja saivon välisen alueen pohjalla on jänkäturvetta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Ennestään tunnettu kohde, joka tarkastettiin inventoinnin yhteydessä 1995.

Laajuuden arviointiperuste:

Näkyvät jäänteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; merkittävä maisema- ja kulttuurikohde.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko metsähallituksen reitin ympäristö, jossa esiintyy myös muita muinaisjäännöskohteita.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Hilikka Oksala, Ismo Korteniemi

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Alue merkitty, mutta kaikki muinaisjäännöskohteet reitillä eivät ole yleisesti tunnettuja myöskään reitin ylläpitäjille.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Matkailijat ja kalastajat kuluttavat ympäristöä jonkin verran.

Lähilöytöjä: Tukkikämpän pohja seidasta (A) n. 300 m W; MUONIO 99 Äkäsjoki W, kivikaudentyypisiä asuinpainanteita 2-3 kpl seitapahdalta (A) n. 900 m NW.

N. 7 m A):sta NW on

B) kahden kvartsikatkelman löytöpaikka. Kappaleet löytyivät n. 1 m:n etäisyydellä toisistaan, ja sovitettaessa ne liittyivät hyvin yhteen. Kappaleet muodostavat punertavan, reunoiltaan retusoidun mahdollisen kvartsiesineen (7.5 x 5 x 1.5 cm), joka saattaa olla jo esihistoriallisen ihmisen katkaisema.

N. 50 m B):stä W on

C) kvartsi-iskoksen löytöpaikka. Kyseessä on niinikään kookas valkea kappale.

N. 20 m C):stä NW on

D) lapinliesi, suorakaide, keskeltä avoin, 1 x 0.7 x 0.05 m (ESE-WNW), lähes maantasainen, reunoilla näkyvissä kahdeksan harmaajakälän peittämää kiveä (5 - 25 cm), reunakiveys puuttuu kuitenkin NE-kyljeltä. Ympärillä ei merkkejä kotavallista tai -painanteesta.

N. 20 m B):stä NNE on

E) padon tai sillan jäänteitä, joista viitteenä paikalla on päästä koverrettu lahonnut tukki, pituus 10 m (NE-SW), koverretun pään halkaisija n. 40 cm. Tämän ympärillä ja alla on viisi muuta pienempää lahoa tukkia, jotka ovat päistään sahattuja. Ao. kohdalla joessa on matala paikka, jossa kiviä esiintyy NE-SW -suuntaisessa linjassa n. 5 m leveällä alueella poikittaissuunnassa joen yli. Joen toisella puolella, isosta tukista n. 20 m N, on jokeen kaarevasti työntyvä kivinen uloke, mahdollisesti ihmisen tekemä, jolloin se voisi liittyä patorakennelmaan. Kohde on voinut toimia joenylityspaikkana, sillä sen NE-puolella avautuu Muotkamaa, josta lienee kulkukelpoinen yhteys Äkäsjärven S-osaan.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

A) Retkeilyn kuluttama, karikkeinen; sammal, puolukka, variksenmarja, keskellä iso mänty, jonka rungon halk. n. 30 cm sekä kolme halkaisijaltaan 15 - 20 -senttistä mäntyä ja edelleen n. 12 ohutta nuorta mäntyä.

C) Harvaan mäntyä kasvavaa mustikkapohjaista kangasta.

D) Puolukka, variksenmarja, karike.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tims., ympäristön kasvillisuus)

A) Kumpuilevaa hiekkapohjaista mäntykangasta rantatörmän kärjessä, josta on n. 25 m pieneen joen (SE-NW) koskeen ja suvantoon suuntaan 25 m ENE.

C) Kotivuoren (1988) mainitseman kattilamaisen syvänteen alaosan W-reunalta, joka loivasti viettää kohti E.

D) Kattilamaisen painanteen yläosa ja NW-puoli.

E) W:ssä mäntyä kasvavan hiekkaharjanteen (SE-NW) rajaama matala rantakoivikko.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

A):sta n. 7 m NW on moderni kivetty nuotiopaikka.

B) Löytöpaikka sijaitsee nuotiopaikalta n. 1.5 - 2 m E.

Koskelle johtava tieura (NW-SE) sivuaa C):tä ja D):tä välittömästi niiden NE-puolitse.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

A) Valli ei tullut esiin podsolinäytteestä.

C) Hieno hiekka.

D) Kairanäyte lieden keskeltä, podsoloitunut, huuhtoutumiskerroksen alaosa hyvin punaiseksi palanut.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

H. Kotivuoren löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; täyttää yleisesti ao. ehdot (Kotivuori - Torvinen 1993: 10).

Ehdotus suoja-alueeksi: Eri havaintopisteitä ympäröivät alueet.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Opas: H. Kotivuori (?)

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Maaperä retkeilyn ja muun kulkemisen kuluttamaa.

Lähilöytöjä: Kohde MUONIO 99 Äkäsjoki W, kivikaudentyypiset asuinpainanteet, sijaitsevat Tiuramatalasta n. 2160 m SE. MUONIO 108 Jassanmaan puuseitakarsikko sijaitsee täältä n 1400 m S.

MUONIO 36 Ylinenvaara W

-Kuoppa ja kiviraunio

Luokka: II

Ajoitus: ?

Lukumäärä: Kuoppa 1 kpl, kiviraunioita 1 - 2 kpl

Tarkastaja: Markku Torvinen Tarkastusaika: 1988

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 06 + 09 MUONIO (1984)

Pinta-ala: N. 2 x 2 m

x= 7546 08 y= 2486 12 z= 305

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5.25 km Muonion kirkosta N.

Tila ja omistaja

Kylä: Ylimuonio

Rno: 13:24 (34)

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:Juhani Sulku 1983: Ilmoitus kiinteästä muinaisjäännöksestä. Museovirasto, Tutkimusosasto, Esihistorian toimisto. (Arkeologian osasto, top. arkisto.) Helsinki.Markku Torvinen 1989: Muinaisjäännösluettelo, Muonio. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.**Aiemmat löydöt:** Havainnot kiinteistä jäänteistä, ks. yllä ja alla.**Tarkastuslöydöt:** Pitkänomainen kuoppa, jonka vieressä kiviraunio (Torvinen 1989).**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta, ks. kohde 36

Muut liitteet:

Negatiivit:

Diat:

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 sen vaikean saavutettavuuden ja työaikataulun tiukkuuden vuoksi.**Kohteen kuvaus** (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojen pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Ks. yllä; Torvisen (1989) mukaan "epämääräinen" muinaisjäännös, jossa on pitkänomainen kuoppa, ja sen vieressä kiviraunio. Sulun (1983) mukaan kivikasa on laajuudeltaan n. 2 x 2 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Sijaitsee vaaran W-laidassa, jängän (N) reunalla, n. 1.1 km Isosta Laitajärvestä NW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Koskamonpalon taloryhmä Muonion - Kilpisjärven valtatie (E8) varressa sijaitsee täältä n. 1.6 km SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Moreenipohjainen vaara.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Löytynyt peruskartoituksen yhteydessä kesällä 1982.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; luokka esiintyy Torvisen (1989) dokumenteissa tässä muodossa.

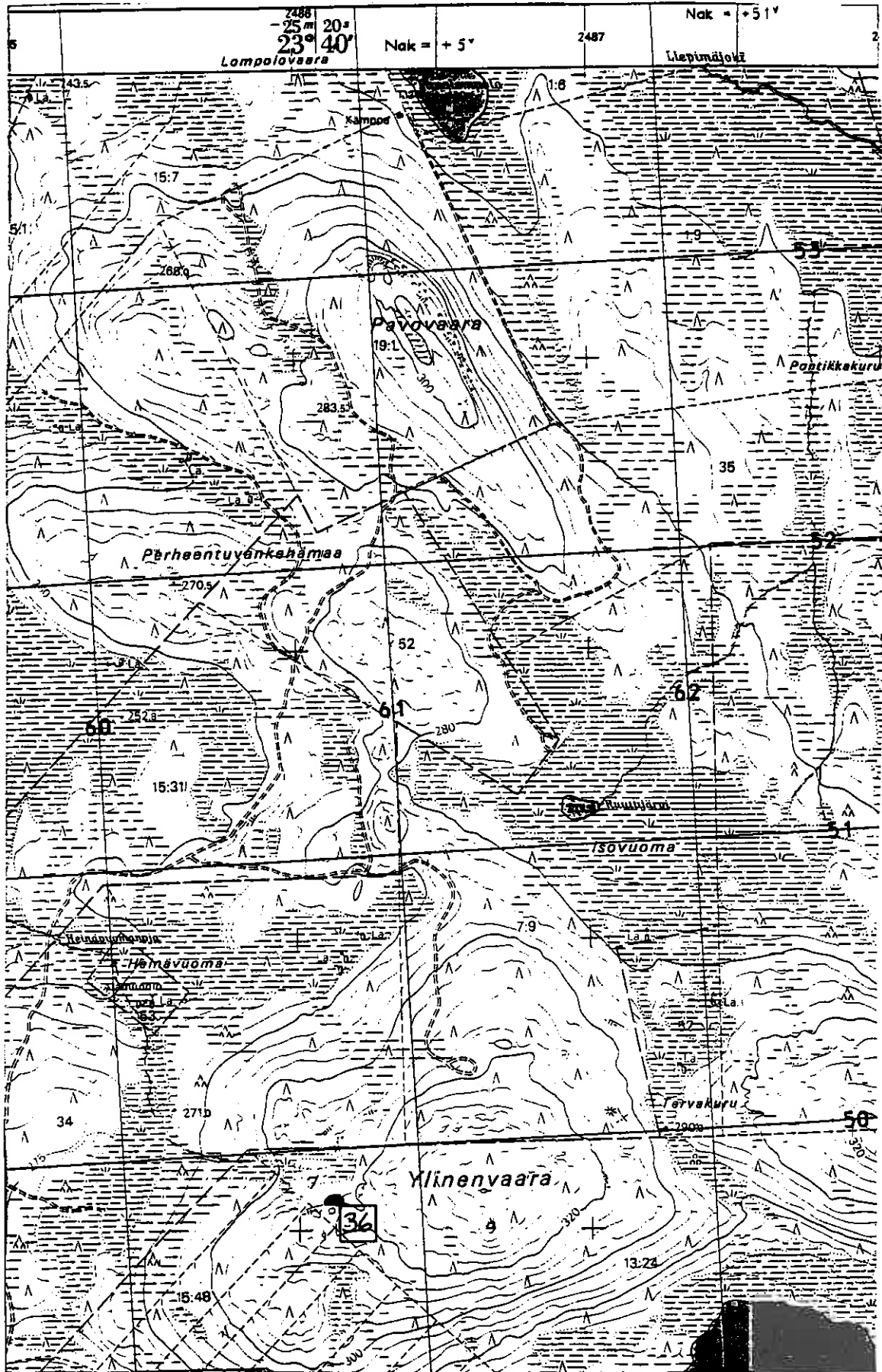
Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue.

Opas:

Kohteen löytäjä Juhani Sulku (?), puh. 981-223175, Oulun kartastoyksikkö, PL 25, 90101 OULU;

Tarkastaja, tutkija Markku Torvinen, Museovirasto, Arkeologian osasto, puh. 90-40 501, PL 913, 00101 HELSINKI.

Lähilöytöjä: (MUONIO 186 Putaanranta, ent. pallokenttä NW: punamulta- ja kvartsiesiintymä sijaitsee täältä n. 3.23 km S). MUONIO 183 Pellivuoma, Kilpisjärventie SW: esihistorialliset asuinjäänteet sijaitsevat täältä n. 2.5 km N.

MUONIO 37 Jerissaari, Saari

-Esihistoriallinen/kivikautinen asuinpaikka.

Luokka: II

Ajoitus: Kivikautinen/esihistoriallinen/saamelaisaikainen

Lukumäärä: Liuskeveitsen löytöpaikka 1 kpl, kodanpohja (?) 1 kpl

Tarkastaja: 1) Esa Hintikainen ja Iwona Iskierka-Hintikainen
2) Hilikka Oksala

Tarkastusaika: 1) 29.7.1989

2) 2.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2741 02 JERISJÄRVI (1968)

Pinta-ala: N. 20 x 8 m (ESE-WNW)

x= 7533 40

y= 504 80

z= 260

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19.6 km Muonion kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4? B C6 D3 E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila: Saari

Omistaja: Mikko Kangosjärvi **Puhelin:** 9696-8527

Osoite: Jerissaari, Kotilahti **Postitmp.:** 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot:

Hintikäinen, Esa 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Jerissaari (Isosaari), Saaren tila. Museovirasto, arkeol. os., top. arkisto. Helsinki.

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 92

Aiemmat löydöt: Liuskeveitsen katkelma, edesmenneen löytäjän pojan Mikko Kangosjärven hallussa; sekä "vanhan kalakellarin pohja".

Tarkastuslöydöt: Tiedonanto asumuksen pohjasta tämän asuinpaikan lähellä = "kalakellarin pohja".

TARKASTUSKERTOMUS**Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 171; KARTTALIITE 37/I

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkistus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Erittäin hyvin hiotun, skandinaavista Kölin punaliusketta olevan veitsen katkelman löytöpaikka. Esineen keskellä kulkee valkoista liusketta oleva suora luontainen koristeviiva, leveydeltään 1-2 mm. Esine on auranterän katkaisema. Mikko Kangosjärvi näytti esinettä ulkorakennuksessaan Kotilahdessa.

N. 10 m A):sta on

B) Kodansija (?), jonka Hintikainen (1989) on tulkinut vanhan kalakellarin pohjaksi. Muoto on pyöreä, halkaisija n. 8 m, ja painuma on vallin (n. 50 x 30 cm) ympäröimä. Mikko Kangosjärvi arveli kyseessä kuitenkin olevan kotasijan, josta tai jonka läheltä olisi joskus löytynyt myös rautainen veitsi, mutta sen kohtalosta ei ollut tarkempaa tietoa.

Mikko Kangosjärven tiedon pohjalta pihapiirin päärakennuksen tienoilla sijaitsevan kuusen alla olisi myös C) neliömäisen asumuksen pohja. Asiaa ei voitu tarkistaa, koska tieto siitä tuli vasta paikalla käynnin jälkeen.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

A) Heinää nurmikentällä.

B) Maitohorsma, heinä ja kukkakasvit.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Loivasti kohti järven rantaa (n. 40 m SW) viettävää peltorinnettä ja pihanurmea saaren SW-osassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

A) Löytö pihapiiristä, sen SW-osassa olevan pienen tuparakennuksen vierestä. Ylhäällä rinteeseen N-NE-osassa isompi päärakennus. Talot ovat nykyisin asumattomia. Alueen W-puolta rajaa SW-NE-suuntainen aita, ja E-puolisella tontilla on uudehko hirsihuvila.

B) sijaitsee välittömästi mainitun aidan E-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

A) Löytynyt peltomaasta traktorin auranterästä.

B) Kairanäytteessä sekoittunut, tummankellertävä hieno hiekka, jossa ei esiintynyt podsolia.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

A) Löytynyt peltoa traktorilla auratessa 1950-luvulla. Löytäjä oli Mikko Kangosjärven edesmennyt isä Ville Kangosjärvi (?).

B) Löytynyt ainakin inventoinnin yhteydessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; näkyvät löydöt suhteellisen selvät.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue kohteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät opastettaessa.

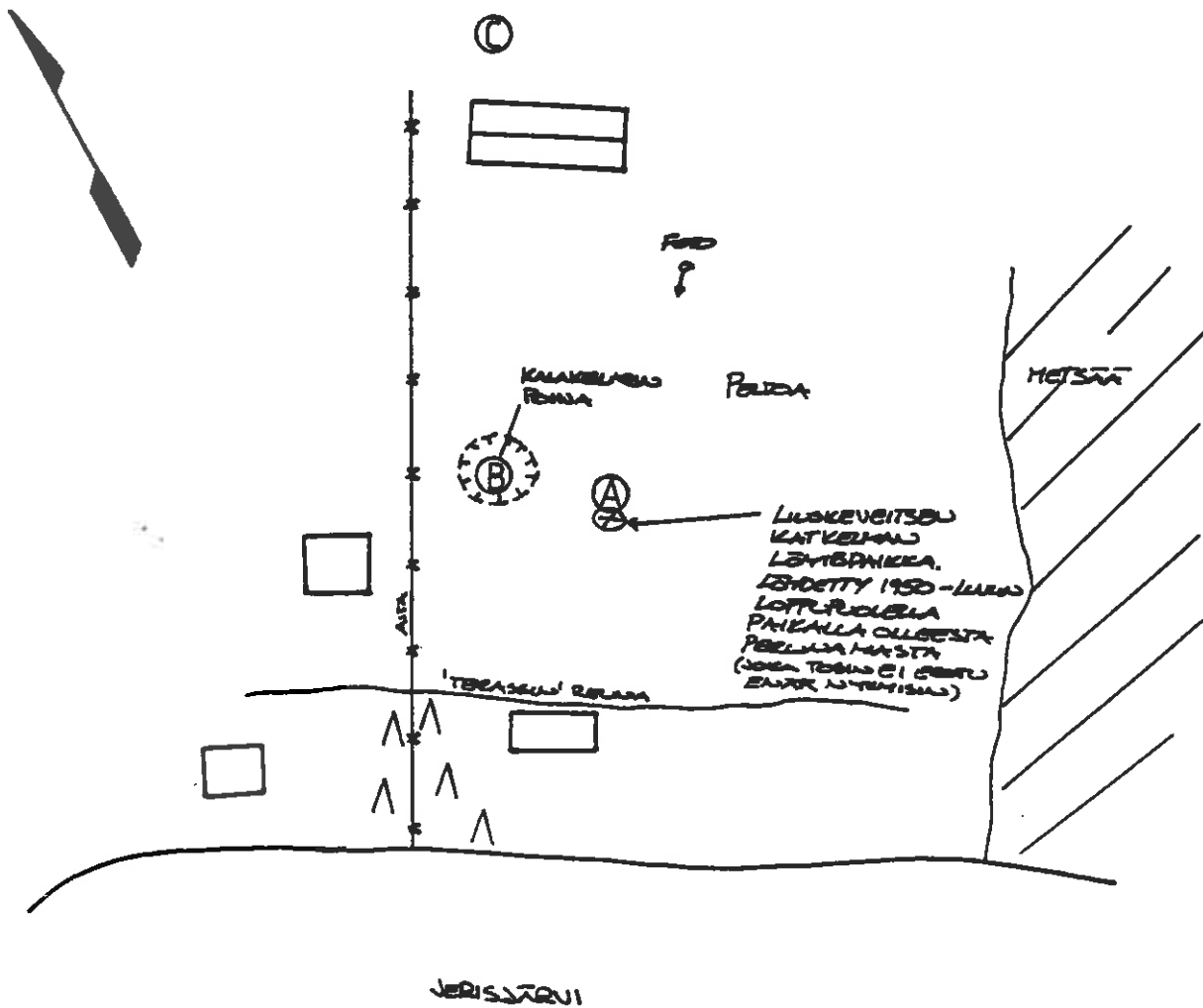
Opas: Urpo Kinnunen, Muonio; Mikko Kangosjärvi, Jerissaari.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ympäristö ja nurmi näyttivät hyvin hoidetuilta.

Lähilöytöjä: MUONIO 15 Jerissaari, Jerisjärven tilan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 300 m NW. MUONIO 3 Jerissaari: kuoppia ja asumuksen pohjia sijaitsee täältä n. 1200 m NE. MUONIO 23 Jerissaari, Martinniemen esihistoriallinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 940 m WNW.

KARTTALIITE MUONIO 37/I
 Hintikainen - Iskierka-Hintikainen 1989
 Täydennykset H. Oksala 1995/97

MUONIO 37 JERISSAARI SAAREN TILA
 KARTTALOUKOS:

- A) Liuskeveitsen katkelman löytöpaikka
- B) Kodansija/kalakellarin pohja (?)
- C) Asumuksen pohja (?)

MUONIO 38 Särkijärvi, Vanhankentänmaa

-Vaadinten lypsypaikka

Luokka: III?

Ajoitus: Hist./saamelaisaika

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Aki Arponen

Tarkastusaika: 8.7.1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

Pinta-ala: 4 x 9 m

x= 7537 01 y= 498 87 z= 270

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E5 F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen (?)

Aiemmat tiedot:Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus/Muonio, Särkijärvi, Vanhankentänmaa. Museovirasto, Esihist. tsto 162/7.5.1991. Arkeologian osasto, top. arkisto.Aiemmat löydöt: Kiinteä muinaisjäännös maastossa.**TARKASTUSKERTOMUS**Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 176.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 projektin ajankäyttöstrategian sekä edellisen tarkastuksen tuoreuden perusteella.Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Vaadinten lypsypaikka, suorakulmainen kehikko, 4 x 9 m (E-W). Kehikossa on yksi hirsikerta, mutta S-reunassa on mahdollisia jäänteitä toisestakin hirsikerrasta ja haruspuista (kehikko oli kertoman mukaan ollut korkeampi). Hirret on katkaistu, vaan ei salvottu päistään kirveellä. Muutamat hirret ovat kivien päällä. NE-kulmassa on mahdollisesti ollut portti: useita n. metrin mittaisia puita sekaisin kahdessa läjässä, joiden välissä on metrin levyinen aukko (Arponen 1989).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Alueen aluskasvillisuus jäkälä-mustikka-puolukka-tyyppiä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Kohde sijaitsee n. 400 m Särkijärven pohjoisimman lahden perukasta kohti E. Maasto on reilusti kumpuilevaa, kivikkoista mäntykangasta. Kohde on erään kumpareen lähes laella - kumpareen SE- ja NW-puolella on pieni suolampi.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kohde sijaitsee 2.2 km Särkijärven koululta ENE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Alue koostuu moreenikummuista ja -selänneistä (Maaperäkartta 1964).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Inventoinnin yhteydessä opastuksen pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahd. vaadintien lypsypaikka (täyttää luokan tyyppikriteerit (Kotivuori - Torvinen 1993: 10)).

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät: avoin maasto, opas (1989).

Opas: Antti Metsola (tarkastushetkellä n. 50 v.), Särkijärvi, Muonio, puh. 9696-529 106.

Lähilöytöjä: MUONIO 40 Särkijärvi, Siepinlahti: pato sijaitsee täältä n. 360 m W; MUONIO 39 Särkijärvi, Vanhakenttä (Manalaisenkenttä): kenttäpaikka sijaitsee täältä n. 620 m SE; MUONIO 41 Särkijärvi, Passisenkenttä: kenttäpaikka sijaitsee täältä n. 1020 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Antti Metsola kertoi isänsä nimittäneen paikkaa lappalaisten vaadintien lypsypaikaksi (Arponen 1989).

MUONIO 39 Särkijärvi, Vanhakenttä, (Manalaisenkenttä)

-Kalakenttä

Luokka: II

Ajoitus: Historiallinen aika (pirkkalaisaika tai 1600-luku)

Lukumäärä: 7 rakennuksensijaa

Tarkastaja: Aki Arponen Tarkastusaika: 8.7.1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

Pinta-ala: n. 30 x 5 m

x= 7536 42 y= 499 07 z= n. 262

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.5 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen (?)

Aiemmat tiedot:

Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Särkijärvi, Vanhakenttä. Museovirasto, Esihist. tsto 163/7.5.1991. Arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki. Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 95.

Aiemmat löydöt: Havainnot kiinteästä muinaisjäännöksestä.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 176.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 projektin ajankäyttöstrategian sekä edellisen (A. Arposen 1989) tarkastuksen tuoreuden perusteella.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): **Kalamajojen sijoja** (kertoman mukaan), nelikulmaisia, 7 kpl n. 30 metrin matkalla, osa ryhmissä, osa yksinään. Pienimmän kuopan ala on 0.5 x 1 m, suurimman 1.5 x 2 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Aluskasvillisuus on mustikkaa ja puolukkaa, kuoppien tuntumassa kasvaa pitkää heinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Kohde sijaitsee Särkijärven N-rannalla, Manalaisniemen W-puolella, niemen kärjessä, lähimmillään rantapenkalla, kauimmillaan n. 20 m rannasta, rinteiden alla, Särkijärven laskeutuvalla mäntykankaalla (Arponen 1989).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Kohde sijaitsee 2.2 km Särkijärven koululta E. Rajavartiosto sijaitsee kohteesta n. 1500 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Alueen maaperä koostuu moreenikummuista ja -selänteistä (Maaperäkartta 1964).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Inventoitaessa oppaan johdolla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; muinainen kalakenttä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimisuoja-alue.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät: avoin maasto, opas

Opas: Antti Metsola, (tarkastushetkellä n. 50 v.), Särkijärvi, Muonio, puh. 9696-529 106.

Lähilöytöjä: MUONIO 38 Särkijärvi, Vanhankentänmaa: Vaadinten lypsypaikka sijaitsee täältä n. 615 m NW; MUONIO 41 Särkijärvi, Manalaisenniemi, Passisenkenttä: kenttäpaikka, sijaitsee täältä n. 700 m ESE. MUONIO 40 Särkijärvi, Siepinlahti: historiallisen ajan pato sijaitsee täältä n. 800 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Särkijärvi on historiallisen ajan alkaessa kuulunut Tornion kalamiesten nautintoihin (Paulaharju 1977/1922: 10). Antti Metsolan mukaan (Arponen 1989 a) (MUONIO 42)) Vanhakentän asutus hylättiin muinoin käärmeiden vuoksi, ja siksi sieltä muutettiin kohteseen MUONIO 42 Särkijärvi, Keskinensaari.

MUONIO 40 Särkijärvi, Siepinlahti

-Pato

Luokka: II (I)

Ajoitus: Historiallinen (?)

Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Aki Arponen

Tarkastusaika: 8.7.1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

Pinta-ala: N. 1.5 x 0.5 m (SW-NE (??))

x= 7537 06 y= 498 50 z= n. 261

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12.6 km Muonion kirkolta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E F G

Tila ja omistajaOmistaja: Yksityinen (?)Aiemmat tiedot:Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Särkijärvi, Siepinlahti. Museovirasto, Esihist. tsto 164/7.5.1991. Arkeologian osasto, top. arkisto.Aiemmat löydöt: Kiinteä muinaisjäänös: pato.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 176.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu vuoden 1995 inventoinnin yhteydessä aikastrategisista syistä sekä aiemman tarkastuksen tuoreudesta johtuen.Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): Pato, toista metriä pitkä ja n. 0.5 m leveä kivi-puuvalli. Kivet on asetettu kahteen, uomaa vasten kohtisuoraan rivin ja niiden kurunpuoleiselle sivustalle niiden kanssa yhdensuuntaisesti puurunkopari.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

N. 100 m N Särkijärven pohjoisimman lahden, Siepinkurun perukasta. Nykyään ei Siepinlahdesta virtaa vettä Siepinkurun kautta Toras-Sieppiin, vaan koko kuru on suota ja jänkää. Padon kohdalla maasto kohoaa jängästä loivasti E ja W ja muttuu mäntykankaaksi.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Särkijärven koulu sijaitsee n. 1.9 km NE (Arponen 1989).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Alueen maaperä koostuu moreenikummuista ja -selänteistä (Maaperäkartta 1964).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

V. 1989 inventoinnin yhteydessä oppaan avulla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vanha pato.**Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen vähimmäissuoja-alue.****Havaintomahdollisuudet: Hyvät: avoin maasto.**

Opas: Antti Metsola, (tarkastushetkellä n. 50 v.), Särkijärvi, Muonio, puh. 9696-529 106.

Lähilöytöjä: MUONIO 38 Särkijärvi, Vanhankentänmaa: lypsykaarre sijaitsee täältä n. 360 m E; MUONIO 39 Särkijärvi, Vanhakenttä (Manalaisenkenttä) sijaitsee täältä n. 820 m SE. MUONIO 167 Särkijärvi, Rajavartiosto: kvartsiittiytimen irtolöytöpaikka, sijaitsee täältä n. 1300 m NE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Antti Metsola (tarkastushetkellä 1989 n. 50 v.) kertoi, että pato on tehty 1700-1800-luvuilla. Tekijä olisi ollut Särki-Pekka eli Pekka Särkijärvi (ent. Paakkolavaara). Tämä halusi vedenpintaa nostamalla thdä niityn, jota varten hän rakensi padon Särkijokeen (ks. MUONIO 49); tällöin vesi rupesi juoksemaan Särkijärven Siepinlahdesta Siepinkuruun ja edelleen Toras-Sieppiin. Po. pato on tehty tämän virtaaman estämiseksi (Arponen 1983).

MUONIO 41 Särkijärvi, Manalaisenniemi, Passisenkenttä

-Asuinkenttä

Luokka: II

Ajoitus: Historiallinen

Lukumäärä: Rakennuksen sijoja 2 kpl; kuoppa 1 kpl; runsaasti nelikulmaisia kaivantoja ja painumia.

Tarkastaja: Aki Arponen

Tarkastusaika: 8.7.1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

x= 7536 18

y= 499 74

z= n. 261

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.1 km Muonion kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaa/Metsähallitus

Puhelin: 9695-512 021

Osoite: Nivanpääntie 24

Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio Särkijärvi Passisenkenttä. Museovirasto, Esihist. tsto 165/7.5.1991. Arkeologian osasto, top. arkisto.

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 96

Aiemmat löydöt: Havainto kiinteästä muinaisjäännöksestä.**TARKASTUSKERTOMUS****Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 176

Muut liitteet:

Negatiivit:

Diat:

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 edellisen tarkastuksen tuoreuden sekä ajankäytön rajoitusten vuoksi.**Kohteen kuvaus** (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti): "Paikalla on useita kulmikkaita kaivantoja ja erilaisia painaumia, joiden luonteesta ei saa selvyttä. Kuitenkin

rannassa on kuoppa ja sen vieressä n. 3x4 m²:n suuruinen vallillinen ja katajaa kasvava rakennuksensija, jonka pohjalla (turpeen alla) on isoja kiviä. Kyseessä saattaa olla kalakellari. Tästä n. 15 m NNW:hen on toinen rakennuksensija (n. 10 m rannasta). Tässä on selvät vallit ja sen nelikulmainen, n. 2.5x3 m²:n suuruinen pohja on ympäristöään alempana." (Arponen 1989).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

Männyt, koivut, paikoin katajaa ja pitkää heinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Särkijärven N-rannalla olevaa Manalaisniemen kaakkoisranta. "Kohde sijaitsee noin metrin korkuisella, tasaisella niemellä Manalaisniemen itätyvässä. -- Kohteen länsipuolella on Manalaisniemen poikki soinen kaistale, joka on aikoinaan ollut veneellä läpiajettava." (Arponen 1989).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Särkijärven koulu sijaitsee täältä 2850 E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Ilmeisen pintamorfologisia havaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Inventoitaessa oppaan avulla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kenttä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät: avoin maasto.

Opas: Antti Metsola, Muonio, Särkijärvi.

Lähilöytöjä: Kohde MUONIO 39 Särkijärvi, Vanhakenttä: kenttäasuinpaikan jäänteet sijaitsevat täältä n. 700 m WNW. MUONIO 38 Särkijärvi, Vanhankentänmaan vaadinten lypsypaikka sijaitsee täältä n. 1200 m NW. MUONIO 42 Särkijärvi, Keskinensaari: rakennuksen pohja sijaitsee täältä n. 1165 m S.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:

Paulaharjun (1977/1922: 213) mukaan "Manalais" -nimi liittyisi vanhoihin saamelaisiin pakanallisiin hautapaikkoihin. Oppaana toimineen Antti Metsolan mukaan sen sijaan tällä paikalla olisi asunut eräs Passinen-niminen henkilö, joka oli muuttanut sinne 1600-1700-luvulla Keminmaalta. Toisaalta nimi "Passinen" saattaisi viitata saamelaispohjaiseen nimitykseen pyhä -sanalle 'básse'. Kohde tulisi tarkastaa uudelleen näistä näkökulmista lähtien.

MUONIO 42 Särkijärvi, Keskinensaari

-Asuinkenttä

Luokka: II ?

Ajoitus: Saamelaisaika/historiallinen aika

Lukumäärä: Rakennusten sijoja 4 kpl, kuopan jäännöksi 1 kpl.

Tarkastaja: Aki Arponen Tarkastusaika: 8.7.1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

x= 7535 00 y= 499 74 z= n. 265

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.5 km Muonion kirkolta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus

Puhelin: 9695-512 021

Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:

Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Särkijärvi, Keskinensaari. Museovirasto, Esihist. tsto 166/7.5.1991. Arkeologian osasto, top. arkisto.
Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 96.

Aiemmat löydöt: Havainnot kiinteästä muinaisjäännöksestä: rakennusten jäänteitä ja -pohjia.

TARKASTUSKERTOMUS**Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 176.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei tarkastettu v. 1995 edellisen tarkastuksen tuoreuden sekä ajankäytön rajoitusten vuoksi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Saaren NE-rannalla on Karhu-Väinön (V. Kangosjärvi) 1940-50-luvulla rakentaman kalastuskorsun paikka: nelikulmainen, järvelle päin avoin kuoppa.

A):sta n. 2 m:n päässä on

B) neliskulmainen rakennuksen sija, 2 x 3 x 0.2 - 0.4 m (SW-NE).

B):stä n. 10 m SE ja n. 5 m rannasta on
 C) rakennuksensija, 2 x 2 .5 x 0.5 m (SW-NE), joka on järvelle päin matalareunuksinen.
 C):stä edelleen n. 20 m SW on
 D) vallillinen, toisesta päästään suora, toisesta suippeneva kuoppa, 2.5 x 3.5 x 1 - 1.2 m (S-N), jonka vieressä on kuopan reunoja myötäilevä kaivanto, halk. n. 1 m, syv. 50 - 70 cm.
 D):stä E, aivan rannassa on
 E) neliskulmainen rakennuksensija, 2.5 x 2 m (SE-NW), joka aukeaa järvelle päin; vallin korkeus sisämaahan päin on 30 - 50 cm. (Arponen 1989).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Saarella kasvaa koivuja ja kuusia - aluskasvillisuus on mustikkatyyppiä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Kohde sijaitsee Särkijärven itäpäässä, Palosaaren ja Alaisesaaren välissä; Keskinensaari on n. 250 m pitkä ja 100 m leveä tasalakinen ja tasaisesti järvestä kohoava saari, jonka korkein kohta on 5 m järvenpinnan yläpuolella. Kohde C) sijaitsee n. 5 m rannasta, kohde D) sijaitsee saaren keskikohdalla korkeimmalla paikalla, ja myös E) sijaitsee aivan rannassa .

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Särkijärven koulu on on Keskisestäsaaresta kolme kilometriä WNW, ja Kittilä - Muonio -tie (no, . 79) 1 km SSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Maaperäkartalla (1964) Särkijärveen merkitty saari on turvepohjainen.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Oppaan johdolla inventoitaessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; muinaisia rakennuksensijoja.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; melko avoin maasto.

Opas: Antti Metsola, Muonio, Särkijärvi.

Lähilöytöjä: MUONIO 41 Särkijärvi, Manalaisenniemi, Passisenkenttä: asuinkenttä sijaitsee täältä n. 1150 m N. MUONIO 39 Särkijärvi, Vanhakenttä, Manalaisenkenttä: asuinkenttä sijaitsee täältä n. 1550 m NW. MUONIO 22 Tervakuru: kivistinen asuinpaikka, sijaitsee täältä n. 2 km W.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä: Antti Metsolan (n. 56 v. 1995) mukaan Kekiseensaareen oli muinoin muutettu käärmeitä pakoon Särkijärven N-rannalla sijaitsevasta Vanhastakentästä (MUONIO 39) (Arponen 1989).

MUONIO 43 Särkijärvi, Siepinkuru

-Pyyntikuopparyhmä

Luokka: I

Ajoitus: Esihistoriallinen/saamelaisaikainen

Lukumäärä: 20 - 31 kpl

Tarkastaja: Aki Arponen

Tarkastusaika: 9.7.1989

Hilikka Oksala

6.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 11 OLOSTUNTURI (1968)

Pinta-ala: pit. n. 900 m (NNW-SSE)

x= 7537 58 - 7538 38

y= 498 04 - 497 48

z= 280 - 290

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Muonion kirkosta 11.5 - 12 km ESE.

Hoito ja kunto

A4 B C1,4,5,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Särkijärvi, Siepinkuru. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.Hannu Kotivuori - Markku Torvinen 1993: Tunturi-Lapin kiinteät muinaisjäännökset. Lapin seutukaavaliitto, Julkaisu n:o 130, Sarja A. Rovaniemi. (96).Aiemmat löydöt: 29 - 31 pyyntikuoppaa.Tarkastuslöydöt: n. 23 pyyntikuoppaa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. kohde 176; KARTTALIITE 43/I (Arponen 1989).

Diat: OY n:o 17-19.

Tarkastuksen aihe: Arposen tarkastamien pyyntikuoppien kunto; lisäksi alueelle suunnattiin useita ekskursioita.Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Pyyntikuoppia Arposen v. 1989 rekisteröimässä ryhmässä havaittiin v. 1995 enää n. 23 kpl. On todennäköistä, että Särkijärven - Raattaman tien SE-puolelle ilmeisesti 1990-luvulla rakennettu lomamökkialue on tuhonnut suuren osan Arposen tällä osuudella kartoittamista kuopista tien SE-puolelta. Toisaalta sekkin on todennäköistä, että vuoden 1995 inventoinnissa ei kaakkoisimpia kuoppia osattu etsiäkään oikeilta paikoiltaan.

Erona Arposen havaintoihin v. 1995 oli se, että maantien NW-puolelta laskettiin nyt yhteensä 20 varmaa pyyntikuoppahavaintoa, kun taas vuoden 1989 kartoituksessa ao. linjassa esiintyi vain 14 kuoppaa. Sen sijaan v. 1995 tulos maantien SE-puolella oli huomattavasti heikompi, vain kolme peräti epävarmahkoa pyyntikuoppahavaintoa, kun taas v. 1989 alueelta oli kartoitettu 15 kuoppaa. Vuonna 1995 havaitut kuopat maantien SE-puolella lienevät kaksi Arposen lähinnä tietä, sorakuoppaa ja sähköklinjaa rekisteröimää kuoppaa, sekä yksi ylempänä rinteessä, lähes ensimmäisen lomamökin pihamaan E-reunalla (ks. myös alla kuvaus rakennetusta ympäristöstä).

Kuoppien etäisyydet toisistaan vaihtelevat 80 - 5 metriin. Useimpia kuopanteita ympäröi valli, jonka keskimitat ovat 1.3 x 0.1 m. Muodoltaan ne ovat pyöreänsoikeita; Arposen (1989: Yleiskarttaluonnos) mukaan kuoppien pituudet vaihtelevat 3.5 - 2.5 metrin välillä, ja leveydet 1.5 - 2.5 metrin välillä. Nämä ovat sisämittoja; v. 1995 mitattiin tarkasti vain yksi tyyppikuoppa, kuudes NNW:stä alkaen. Sen mukaan ulkomittojen perusteella kuopan pituus voi olla aina 7 - 8 m ja leveyskin ulottua 7 metriin. Tässä on luonnollisesti huomioitava vallin eroosioon liittyvä leviämisen- ja valumisprosessi ennen paikalleen maatumista. Kuoppien syvyydet vaihtelevat 1.2 - 0.3 metriin (Ks. Arponen 1989: Yleiskarttaluonnos).

Muinajäännöksen pintakasvillisuus:

Jäkälä, sammal, puolukka, mustikka, variksenmarja ja kanerva.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Moreeniharjanteen (NW-SE) ylätasanne sekä SE:ssä kuru; kuivaa ja kivikkoista mäntykangasta, NW:ssä hiekkaharjanteita ja -linssejä, joiden päälle kuopat on kaivettu. "Toras-Sieppi -järven kaakkoispäähän on ko. kohdalta 750 m." (Arponen 1989). Sinne on Särkijärvestä muinoin ollut Siepinkurun välityksellä yhteys. Eteläkaakkoispäässä kuopat ovat lähes suon eli kurunpohjan tasolla, mutta kohoavat luoteeseen siten, että korkeusero kurunpohjan ja harjanteen laen välillä on n. 40 m (ks. Arponen 1989).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Särkijärvi - Pallas -maantie (no. 957) (SW-NE) läpäisee kuopparyhmän keskiosan n. 2 km Särkijärven koululta NNE. Tällä kohden tien SE-puolella on uusi huvila-alue, ja kurussa valaistuja hiihto- ja pururatoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Ensimmäisen inventoinnin yhteydessä v. 1989.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on merkittävä, sillä se on suurin tunnettu pyyntikuopparyhmä laajalla alueella. Kuopat näyttävät kuitenkin olevan pahasti alttiita ihmisen aiheuttamalle eroosiolle ja tuholle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko harjanne sekä jäljellä olevat pyyntikuopat.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Opas: H. Oksala, Mika Pouttu, Muonio ja Janne Muotka, Helsinki.

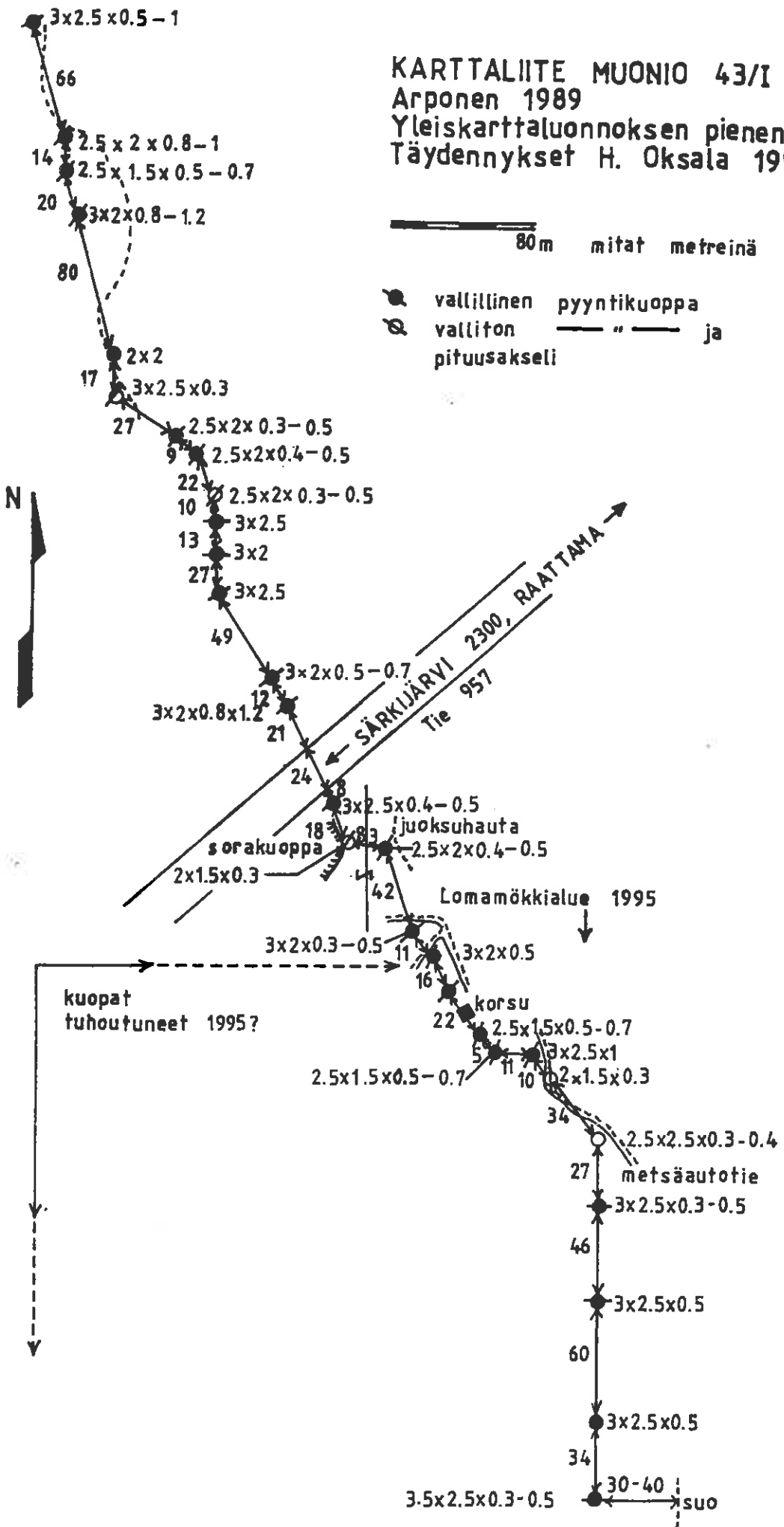
Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Puutteelliset; tarvitaan välittömästi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Muutamia kuoppia on kaiveltu äskettäin - mahdollisesti niitä on käytetty poteroina toisessa maailmansodassa. Myös huvila-asutus muodostaa vakavan uhan kuoppien säilymiselle. Kuoppien säilyneisyydessä v. 1995 näyttää olleen täysin eri tilanne kuin v. 1989, jolloin Arponen mainitsi alueen olevan "täysin alkuperäinen".

Lähilöytöjä: MUONIO 40 Särkijärvi, Siepinlahti sijaitsee pyyntiryhmän SE-kärjestä n. 700 m SE. MUONIO 176 Munarimpi, Särkijärven - Pallaksen tien historiallisen ajan rakkakuopasto sijaitsee täältä (esim. tieltä käsin) n. 2 km NE. MUONIO 44 Toras-Sieppi, Loma-Pallaksen esihistoriallinen asuinpaikka ja historiallinen tervanpolttopaikka sijaitsee täältä n. 2.5 km N.

KARTTALIITE MUONIO 43/I
 Arponen 1989
 Yleiskarttaluonnoksen pienennös
 Täydennykset H. Oksala 1995/97

MUONIO 44 Toras-Sieppi, Loma-Pallas, Leirintäalue

-Kivikautinen/esihistoriallinen asuinpaikka
-Tervahautoja

Luokka: I-II

Ajoitus: Kivikausi, saamelaiskausi (?), hist. aika

Lukumäärä: 1 asuinvallipainanne; 1 liedensija; 1 asuinpaikkakuoppa; 2-3 iskoslöytöaluetta; palaneiden liesikivien keskittymä; 3 tervahautaa

Tarkastaja: Aki Arponen

Hilkka Oksala

Tarkastusaika: 9.8.1989

6.8.1994 sekä

27.5.-11.10.1995 välillä
useita kertoja

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 12 TORAS-SIEPPI (1969)

x=7540 85 y=496 85 z=250

Pinta-ala: n. 200 x 100 m

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: 10.4 km Muonion kirkosta E.

Hoito ja kunto

A4 B C2,3,4,5,6 D E1,5 F? G

Tila ja omistaja

Kylä/kaupunginosa: Toras-Sieppi

Tila/Rno/nimi: Loma-Pallas

tai Kortteli/tontti/palsta: Leirintäalue

Omistaja: Alli ja Lauri Ohenoja **Puhelin:** 9696-89 144

Osoite: Toras-Sieppi

Postitmpk: 99300 MUONIO

Aiemmat tiedot: Tark. Aki Arponen 1989.

Aiemmat löydöt: KM 25 471:1-2 kvartsikaavin ja -iskoksia.

Tarkastuslöydöt: KM 29489:1-11 kvartsikaapimia; kvartsiterä; vihreäliuskeinen, osittain hiottu teräkatkelma; kvartsi-iskoksia (?); palaneita kiviä (ei talletettu), kiinteät rakenteet maastossa; 1 gneissikvartsiittiä (?)

TARKASTUSKERTOMUS**Liitteet:**

Kartat: Ote top. kartasta, ks. kohde 189.

Diat: OY n:ot 20-21

Negatiivit: OY n:o 97

Tarkastuksen aihe: Pinta- ja maastohavainnot A. Arposen aiemman tarkastuksen pohjalta.

Kohteen kuvaus:

a) Kivikaudentyyppiset asuinpaikkalöydöt, ts. 2 kvartsikaavinta ja -terä, liusketerän katkelma ja palaneet kivet havaittiin n. 10 m halkaisijaltaan olevalla, tasaiseksi kuluneella alueella järven rannassa.

N. 50 m täältä SE on

b) tervahauta, jonka ränniaukolla (kohti SW) oli säilynyt puurakenteita. Haudan sisäosassa kasvoi ohuehkoja männynrunkoja, iältään ehkä 10-vuotisia.

Kohteesta a) 50-100 m N oli toinen

c) tervahauta, joka on edellistä huomattavasti maatuneempi. Tästä edelleen n. 30 m NNW oli kolmas

d) tervahauta, joka oli edellistä syvempi ja siksi selvästi nuorempikin.

Täältä 50-100 m kohti E oli mahdollinen

e) asuinpainanne, muodoltaan pyöreähkö, loivan vallin ympäröimä, halkaisijaltaan 4-5 m ja syvyydeltään n. 0.3 m. Välittömästi painanteen NE-puolella olevasta juurakosta löytyi kolme kvartsia: ydin, mahdollinen kaavin sekä iskos.

Välittömästi e):n NW-puolella on

e)₂ kylmämuurattu kiviliesi, 1x0.5x0.3 m (ENE-WSW), jonka läpäisee n. 15 cm halkaisijaltaan oleva mänty. Harmaajäkäläisten kivien koot ovat 12-35 cm, näkyvissä niitä on 15 kpl.

Täältä edelleen n. 50 m kohti S oli toinen matalahko

f) painanne, suorakaiteen muotoinen ja myös loivan vallin ympäröimä, mitoiltaan n. 2 x 1.5 x 0.4 m. A. Arponen on v. 1989 tulkinut nämä kaksi painannetta erittäin maatuneiksi pyyntikuopiksi, mutta itse arvelisin niiden liittyneen lähinnä paikan asumistoimintaan sekä muun löydöstön että niiden morfologisten piirteiden perusteella. N. 30 m kuopanteesta e) etelään on vielä

g) kivikehä, laajuudeltaan n. 2 x 1.5 m (W-E). Sen itäpäässä oli n. yhden metrin levyinen maakivi, jonka W-puolelle oli aseteltu 10-20 cm:n kokoisia, harmaajäkälän peittämiä kiviä kehän muotoon. Kivien lomassa kasvoi pari suurta mäntyä, joiden runkojen halkaisijat olivat n. 20 cm. Alueen nykyisen isännän mukaan kehä liittyy paikalla oleviin muihin reunakiveyksiin, joita edesmennyt vanha emäntä rakenteli tieurien reunojen somisteeksi.

Tervahaudan b) NW- ja N-puolelta löytyi vielä

h) kvartsikaavin sekä kvartsiittiä, joista jälkimmäinen sekoittuneelta ylätasanteelta pää- ja vastaanottorakennuksen väliseltä hiekkatantereelta. Löytöjen keskinäinen etäisyys oli n. 30 m.

Tervahautojen c) ja d) E-puolella, n. 20 m f):stä SW sen sijaan oli A. Arposen mainitsema

i) iskoslöytöalue, josta kesällä 1995 poimittiin kvartsikaavin ja neljä pientä iskosta.

Tervahaudasta d) n. 20 m NW oli myös

j) palaneiden kivien muodostamia keskittymiä, joita tuli esiin varsinkin polkujen kuluneissa urissa.

Pintakasvillisuus:

Painanteissa e) ja f) lähinnä jäkälää ja puolukkaa.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistököödi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne.)

Alue muodostaa paikoitellen loivan kumpareisen terassitasanteen hiekka- ja moreenipohjaisella, mäntyvaltaisella kankaalla, Toras-Siepin järven koillisrannalla.

a) Rantatasanne, josta on n. 10 m Toras-Siepin rantaviivaan W:ssä, kuivan puolukka- ja mustikkapohjaisen, mäntyvaltaisen kangasmaaston ympäröimä.

b) Korkeahkon terassitörmän reunalla, n. 40 m (?) W:ssä olevasta rantaviivasta.

c) ja d) Terassin reunalla mustikka- ja puolukkapohjaisella moreenikankaalla, W:ssä olevaan rantaviivaan kohteista on n. 20 m.

e) ja f) Kahden (hiekkakangas-(?)) moreenikumpareen ylimmät kohdat, joista W:ssä olevaan rantaviivaan on 80-130 m.

g) Mäntysaareke kankaalla kohti S:ää viettävän maaterassin tuntumassa.

h) Terassimainen, kohti järveä loivasti viettävä pihatanner.

i) Moreenitasanteen terassimainen reuna-alue, joka viettää kohti järven rantaan, n. 30 m W.

j) Alin rantatasanne, n. 10 m rantaviivasta E.

Rakennettu ympäristö:

a) Leirintäalueen 'pelikenttä' ja venevalkama, n. 10 m sauna- ja suihkurakennuksesta S.

b) Välittömästi leirintäalueen hoitajan asunnon SW-puolella.

c) -g) sijaitsevat lomamökkikeskittymän NW-puolella sijaitsevalla asuntovaunuille ja teltoille varatulla alueella järven ja Toras-Siepin kylään johtavan maantien (SSE-NNW) välisellä kumpareisella kangastasanteella. Painanne e) ja liesikiveys e), sijaitsevat n. 30 m NW maantieltä asuntovaunualueelle kääntyvän puomitetun tien risteyksestä ja n. 15 m W Toras-Siepin tiestä.

Asuntovaunualueella risteilevä tieura sivuaa kivikehää g) välittömästi sen S-puolelta. Kohde h) sijaitsee jokseenkin pää- ja vastaanottorakennuksen välisellä piha- ja paikoitusalueella, ja i) asuntovaunualueella mökkikylän N-puolella, vanhan huoltorakennuksen E-puolella olevassa tieurassa (SE-NW).

j) Mainitusta vanhasta huoltorakennuksesta kohti NW, välittömästi rannassa olevan uudemman laavu- ja leiripaikan NE-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu:

a) -kohteen löydöt talletettiin pintapoimintana. Maaperä paikalla on toisaalta sekoittunutta, toisaalta kovaksi tallautunutta hienoa siltinsekaista hiekkaa. Muut olivat pintamorfologisia havaintoja, mutta kohteen g) pintamaa on osittain rikkoutunutta ja tieltä lentävän irtohiekan sotkema. Alue muodostaa kivensekaisen, ilmeisesti moreenin ympäröimän hiekkapitoisen silmäkkeen.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.) Inventointi.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; alue olisi kartoitettava tarkemmin. Monipuolisten havaintojen ja maiseman vuoksi ehdotan peräti I-luokkaa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko leirintäalue! Kohteet sijaitsevat suhteellisen lähellä toisiaan.

Havaintomahdollisuudet: Erinomaiset.

Opas: H. Oksala, Alli Ohenoja.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Ei ole toistaiseksi näkyvillä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Kohteet ovat alttiina jatkuvalle leiriytymisen ja ajoneuvojen aiheuttamalle kulutukselle sekä mahdolliselle uudisrakentamiselle. Siksi löytökohteet tulisi merkitä maastoon rauhoitettuina. Kohteet voivat antaa alueelle matkailullista lisäarvoa, etenkin asiallisen tiedonvälityksen ja samalla kohteiden tehokkaan suojauksen kautta.

Lähilöytöjä: MUONIO 43 Siepinkurun pyyntikuopparyhmän NW-pää alkaa Loma-Pallaksesta n. 2.5 km SSE, Toras-Siepin järven vastapuolelta, sen SW-kärjen tuntumasta. MUONIO 27 Kutuniva, Törmäslompolo, Seitaniemi (seitapaikka) sijaitsee Toras-Siepistä 3 km E. Toras-Siepistä n. 2.5 km NW sijaitsee kahden kivilaudentyyppisen asuinvallipainanteen muodostama asuinpaikka MUONIO 188 Torasjärvi SE, Vanhankentänmaa.

MUONIO 45 Ylimuonio, Utkujärvi SE, Sokkapora

-Kivikautinen asuinpaikka, tervahauta, Lapin sodan asemapaikka

Luokka: I - II

Ajoitus: Kivikausi, historiallinen aika

Lukumäärä: Kivikauden kohde koostuu keittokivistä, useista liesikiveyksistä ja palaneiden kivien keskittymistä sekä kvartsilöydöistä; lisäksi 1 tervahauta sekä Lapin sodan poteroita, granaattikuoppia ja sirpalesuojakaivantoja.

Tarkastaja: Aki Arponen **Tarkastusaika:** 10.8.1989

Hilkka Oksala 19.9.1995

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2723 09 + 06 MUONIO (1984)

Pinta-ala: N. 400 x 20 m (SSW-NNE)

x= 7549 76 **y=** 2481 78 **z=** 230 - 235

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 10.2 km Muonion kirkosta N.

Hoito ja kunto

A4 B4 osittain C5,6 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Rno: 7:11

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Aki Arponen 1989: Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Muonio, Yli-Muonio, Utkujärven Ylinenjärvi SE. Museovirasto, arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki.

Ks. myös Kotivuori - Torvinen 1993: 97.

Aiemmat löydöt: KM 25472: 1-3 kvartsi-iskoksia, -ydin ja liuskeiskos.

Tarkastuslöydöt: KM 29490: 1-9 kvartsiytimiä 4 kpl, kvartsi-iskos 1 kpl, muotoiltuja kvartseja 3 kpl, kvartssiterä tai -nuolenkärki 1 kpl.

TARKASTUSKERTOMUSLiitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. kohde 58.

Diat: OY n:o 44

Negatiivit: OY n:o 98

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen luonteen uudelleentulkinta inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

Kivikautinen asuinpaikka, joka oli todennettavissa alimmalta rantatasanteelta havaituista kvartsilöydöistä, useiden liesi- ja keittokiveysten esiintymisestä sekä irrallisista palaneista kivistä. Arposen mukaan paikalla ei hänen käyntinsä yhteydessä esiintynyt varmoja merkkejä asutuksesta, mutta mielestäni vuoden 1995 löydöt ovat ao. asutuksesta selvä merkki. Kivikautisen löytöalueen etäisyys rantaviivasta on 2 - 20 m.

Arposen mukaan törmän päältä ei löytynyt asutusjäänteitä. Kuitenkin v. 1995 suoritettu pintapoiminta alemman törmän päällä, kohteiden 45 ja 46 välisellä alueella tuotti 5 havaintoa muotoillusta kvartseista, 3 pientä kvartsiitti-iskosta (?), yhden palaneen luun sekä havaintoja keittokivistä ja palaneista kivistä, joiden ikäys tosin vaatii erityisanalyysia johtuen myös alueen reserentistä leiriytymiskäytöstä. Nämä löydöt luetteloidaan kohteen 46 tietoihin.

Historialliselta ajalta törmän SSW-päässä on yksi tervahauta sekä pari poteroa Lapin sodan ajalta v. 1945, ja ylimmällä tasanteella lisäksi granaattikuoppia ja sirpalesuojakaivantoja, sillä paikan tiedetään olleen tuolloin saksalaisten hallussa.

Muinajäännöksen pintakasvillisuus:

Rantatasanteella paljasta hietikkaa sekä turpeen peittämiä alueita, keskitasanteella koivikkoa, ylimpänä männikköä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

Hiekkarantaa, joka jyrkästi terasseittain nousee kohti sisämaata (E). Veden ja jäiden virtaukset kuluttavat rantaa jatkuvasti luontaisesti.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

Sijaitsee Utkujärven sillan ja grillin NE-puoleisella uimarannalla. Aluetta käytetään myös leiriytymiseen.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)

Hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)

Inventoinnin yhteydessä v. 1989.

Luokitusehdotus perusteluineen: I - II; alue edustaa Muonion vahvimpia kivikautisia kulttuurikerrostumia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko harjanne Ruottojoen suulle saakka.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Opas: Mika Pouttu.